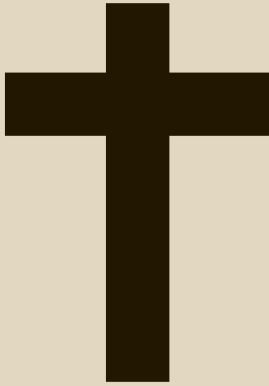

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of
Azerbaijan

Tsakhur **Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of** **Azerbaijan**

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Ts'əxna miz (Tsakhur)

Contributor: Institute for Bible Translation

<https://ibtrussia.org/en/media?id=TSK>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 19 Apr 2023

6257bde4-455f-5247-95e7-0a89f1fdd1f1

Contents

Matta	1
Luka	74
Yəhye	79
Cühüt'yaaşis	137
Yaaq'ub	139

Mattee yuşan hav'una yugna xabar

Gellesde insanaaşe, in I'sa Masixhne hək'eedın kitab otk'unna Matta vornava eyhe. Mana nalok'bı sa'ana ıxha. I'sa Masixhee mana Cukar qihna qort'ul, mang'uke Cune yits'ıq'vəne (12) telebayna sa hı'ı. İncilee ine kitabile ğayrı, I'sayne i'mrene hək'ee, Cune telebabışe otk'unin xhebille kitabıd vodun.

Mattee in kitab oyk'anang'a, I'sayna yəq avquyn cühüt'yar yik'el avqu otk'un. Mang'vee cune kitabee ts'etta I'sayne nasılene hək'ee oyk'an. Məxüd mang'vee, Mana İbrıhım peyğambarna, Davud peyğambarna nasıləna ıxhay hagva. Mattee, I'sa Allahee g'əyxı'na, g'attivxhan haa'asva g'axuvuna Paççah vorva oyk'an. Mang'vee, I'sayne qarıyne hək'ee gellesde peyğambaraaşed uvhuynvaniy eyhe.

I'see neni y uvhu, hiccovayiy uvhu, nen əlaamatbıyiy hagu Mattee mançine hək'eeyid geed otk'un. Mane kitabee geed 26 misaalabı vod I'see nəxübiy Allahna Q'aanun xəb qaa'avad, Allahne Paççahiyvaline hək'eeyid nəxüdiy yuşan ha'avad.

I'sayna nasıl

1 İbrıhımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna* nasıl:

2 İbrıhımıke I'saq' g'arı.

I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı.

Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı.

3 Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle.

Peresiker Xetsron g'arayle.

Xetsronuker Ram g'arayle.

4 Ramıker Amminadav g'arayle.

Amminadavıker Naxşon g'arayle.

Naxşonıker Salmon g'arayle.

5 Salmonıker Raxavee uxuna Boaz g'arayle.

Boazıker Rutee uxuna Oved g'arayle.

Ovedıker Yessey g'arayle.

6 Yesseyker paççah Davud g'arayle.

Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sıleyman g'arayle.

* 1:1 1:1 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

- 7 Sileymanıke Rexavam g'arayle.
Rexavamıke Aviya g'arayle.
Aviyadiker Asaf g'arayle.
- 8 Asafiker Yehoşafat g'arayle.
Yehoşafatıke Yehoram g'arayle.
Yehoramiker Uzziya g'arayle.
- 9 Uzziyeker Yotam g'arayle.
Yotamiker Axaz g'arayle.
Axaziker Xizqiya g'arayle.
- 10 Xizqiyeker Menaşşe g'arayle.
Menaşşeyker Amos g'arayle.
Amosuker Yoşiya g'arayle.
- 11 İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşemee,
Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle.
- 12 Baabileençe qabiyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel
g'arayle.
Şealtieliker Zorubbabil g'arayle.
- 13 Zorubbabiliker Avihud g'arayle.
Avihuduker Elyaqım g'arayle.
Elyaqımiker Azor g'arayle.
- 14 Azoruker Tsadok g'arayle.
Tsadokuker Axim g'arayle.
Aximiker Elihud g'arayle.
- 15 Elihuduker Eleazar g'arayle.
Eleazariker Mattan g'arayle.
Mattaniker Yaaq'ub g'arayle.
- 16 Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle.
Mayrameeyir I'sa, insanaaşşe Masixhva eyhena uxoxa.

17 Gırgıda İbrıhımılee Davudulqameen nasıl bı
qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab (14) vooxhe, Davudulee
Baabilqa g'e'epşesmeen nasıl bıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab
vooxhe, Baabilqa g'eepşiyled Masixhılqameen nasıl bı
qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe.

I'sa yedike ıxha

18 I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüd ıxha: mang'una
yed Mayram Yusufne doyuyniy qey'i. Manbışe da-
vatbı ha'assedad, məng'i'n vuxhne yixhay aq'valqa qığeç'e.
Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. 19 Yusuf
qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşşine k'ane tesser
hidee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan.

20 Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek
Rəbbin malaaik dyagu eyhen:

- Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'ı'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun.
 21 Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (*Rəbbe g'attixhan ha'a*) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attixhan ha'as.

22 İn gırgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

23 «*Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gıxhxhes*»†.

(İmmanuel «*Allah şaka vornava*» eyhen vodun.)

24 Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaıkee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e.
 25 Mayramee Dix uxasme, Yusuf məng'ı'ka g'ilexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doyd, Yusufee I'sa gıyxhe.

2

Geed ats'alyan insanar I'says k'yoozaras abayle

1 I'sa Hirodee paççahıyvala haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alyan insanar abı, 2 maane insanaaşike qiyghanan:

- Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paççah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı.

3 Man g'ayxhımee, paççah Hirodiy İyerusalımeedın millet nyaqame ixhesın axva. 4 Hirodee cusqa gırgın kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mə'əllımar* sav'u qiyghanan:

- Nyaane Masıxh yedike ixhes?

5 Manbışe eyhen:

- Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüd peyğambaree otk'un:

6 «*Yahudeyayne cigabışeena Bet-Lexem,*

Ğu Yahudeyayne ç'ak'ıne şaharbışda nekke k'inna deş vob.

Yiğne arğançe Yizde milletis İzrailis Çoban,

Xərna qığeç'es»†.

† **1:23** 1:23 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (7:14). * **2:4** 2:4 Q'aanunun mə'əllımar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † **2:6** 2:6 İnəxüd Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2).

7 Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xəne qıǵevç'una qopkuna gah qiviyghan.

8 Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen:

- Hapk'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykimeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozaras.

9 Manbışe paççahee uvhuynçil k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuayne xəneynıb manbışik'le yəq Haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. 10 Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. 11 Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybışıl gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazinanın balagbı aaqı, Mang'us k'inəəğə, yugun evanın gıranın gətraniy gıranın ətirbı hele. 12 Manbışik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sivmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa siviyl'al.

Misirqa heebaxa

13 Geed ats'an insanar apk'inmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaiik adı eyhen:

- Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodus Uşax t'abal hı'ı gik'asıd ıkkın, mançıl-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve.

14 Mane xəmdəcar Yusufə Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an. 15 Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix‡ Misirğənçe qort'ul»Ş.

Hirodee uşaxar gyabat'a

16 Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxhamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiy-allane cigabışeebın q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke, ögilycab vats'a vooxhe. 17 Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

18 «Raamee ses qadayle,

Mana Raahileyne uşaxaaşıqa geeşena,

Uts'urna ts'ir vooxhe.

Manbı devxhal-alla,

‡ 2:15 2:15 Dix: inyaa Allahee İzrailyne milletuk'le dixva eyhe. Man Allahus ıkkanan, g'əyxi'yn milletva eyhen vodun. Mattays eyhes ıkkanan Allahee I'sa Masixhr g'əyxi'nava, Mana Allahus inekke k'anena vorva. Ş 2:15 2:15 İnəxüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (11:1).

Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş».*

Misirğançe siviyk'al

¹⁹ Hirod qik'uyle qiyğa, Yusuf Misirngang'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaalik adı ²⁰ eyhen:

– Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailiyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ikkananbı hapt'ıynbı.

²¹ Yusuf oza qixha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailiyqa siyk'al. ²² Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paççahiyvalla haa'a g'avxhume, mana qəyq'əna maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. ²³ Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3

Yəhyee bınahbışike xıl ts'its'ee'eva eyhe

¹ Mane yiğbışıl Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana* Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaaşılqa hixhar ha'a. ² Mang'vee eyhe ıxha:

– İnsanar, bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxha!

³ İnva Yeşaya peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un:

«Sahreənçe ses g'iyxhe:

Rəbbis yəqbi he'eva,

Mana ilğeç'esin cigabı qotku qe'eva!»‡

⁴ Yəhyee devayne xhayiken tanalinbı§ alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aaşe hı'ıyn itv ıxha.

⁵ Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə vuxha. ⁶ Manbışe bınahbı gardanaqa alyat'umee,

* **2:18** 2:18 İnəxüd Yeremiya peyğambarne kitabee otk'un (31:15). Raama İyerusalimne k'anene şaharbışda sa vuxha. Raahile İzrailiyne milletne yedyaaşına sa yixha. *

† **3:2** 3:2 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **3:3** 3:3 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un

(40:3). § **3:4** 3:4 Xhayiken tanalinbı: Cune tanalinçıka Yəhyee, İlyas peyğambarık akar ıxha.

mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

⁷ Geeb fariseyariy saddukeyar* mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı aleet'e'ecəva vüqqə vuxha. Yəhyeyid manbışik'le eyhe ıxha:

- Xoçəbişda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eççu, Allahıke qöönçile şosse heerxas vəxəsinbıva? ⁸ Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy hagve. ⁹ Vuşde ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebışıkeb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsinbı. ¹⁰ Haane, yak'vud yivaaşik avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. ¹¹ Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilınbı haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'as. ¹² Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çike qığəç'uyın həpır-çüpırıd k'idəbəqqəne ts'ayiqqa heles.

Yəhyee I'sa dameeqa kyoq'u, Mang'usqa gicərxı'y alyaat'a'a

¹³ Mane gahıl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gicərxı'y ale't'e'ecəna I'sa arayle. ¹⁴ Yəhyeys man hassaras diykın eyhen:

- Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'as?

¹⁵ I'see mang'us inəxdun alidghıniy qele:

- Hasre həşdiys məxüd ixhecen. Şi Allahıs ıkkanan ha'as ıkkən.

Mançis Yəhyee «Ho'ova» eyhe. ¹⁶ I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinençe qığəç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'ece. ¹⁷ Sayid xəybışeençe ses qadayle:

- İna Zas geer ıkkanna Dix† vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole!

* **3:7** 3:7 Fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dınna grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletn ç'ak'ınbı vuxha. † **3:17** 3:17 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attivxan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ıxha. Məxüd Allaahe I'sa hək'erar Masixh, Paççah vornava eyhe.

4

İblisin I'sa siliys i'xiyxə

¹ Qiyğa I'sa iblisın siliys i'xecenva Allahne Rı'hı'n mana sahreeqa ikekka. ² I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yığnayıy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe.

³ Manke siliys i'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'lece.

⁴ I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– «*İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qiğəəne cuvabıkab çikana i'mi'r haa'ava*»* otk'un.

⁵ Qiyğa iblisın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtine cigeeqa giyxhxı, ⁶ eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde:

Allahee «*Yiğnemeə malaaikaşılqa əmr haa'as,*

Ğu xlibişil qıkkecen,

Yiğın g'elybı g'ayebışile k'ena qimiyxharcenva†.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– «*Yiğna Rəbb Allah siliys i'xmiyxəvad*»‡ otk'un vod.

⁸ Manke iblisın I'sa sa geed axtine suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırgın paççaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen:

⁹ – Ğu kyorzul zas i'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles.

¹⁰ Manke I'see mang'uk'le eyhen:

– Şeyt'an, Zake əq'əna qıxhe! Nya'a otk'un dişde:

«*Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us i'bəədat he'e*»§.

¹¹ Mançile qiyğa iblisın Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaikar g'ullux haa'as adayle.

I'see milletılqa Rəbbin cuvab hixhar ha'a

¹² I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhımeə, Mana Galileeyeqa siyk'al. ¹³ Mana Nazaretğançe qiğeç'u, Zevu-luniy Naftaliyne nasılıbışde cigabışeeqa, golyune mıglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. ¹⁴ İnəxüd Yeşaya peyğambareə otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁵ «*Zevulunneyiy Naftaliyne cigabışee,*

Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val,

* **4:4** 4:4 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (8:3). † **4:6** 4:6 İnəxüd Zaburee otk'un (90:11-12). ‡ **4:7** 4:7 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:16). § **4:10** 4:10 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:13).

Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileyee,

¹⁶ *Miç'axiyvalee eyxhene milletık'le,*

Xədin işiğ g'ece.

Hapt'asde əqı'n avquynbısilqa

Nur gyoğa».*

¹⁷ Mane gahile I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha:

– Bınahbışıke xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paçcahiyvalla† k'ane quvxha.

Ts'eppiyn telebabı

¹⁸ Yiğbışde sa yiğıl I'sa Galileyayne golyusse ı'lğəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbışe xhineeqa tor ayhe ıxha. ¹⁹ I'see manbışik'le eyhen:

– Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışee Paçcahiyvaleeqa insanar avqqaqqanbı haa'as.

²⁰ Çocaaşe mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle.

²¹ I'sa sİK'ırta ögiylqa ark'inmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbışe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al. ²² Mang'vee qopt'uluykum, manbışe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle.

I'see insanar yug, sayıb xəp qaa'a

²³ I'sa Galileyavolle iykır maane, manbışde sinagogabişee‡ xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paçcahiyvalina yugna xabar insanaaşılqa hıvxhar haa'a vuxha, insanar gırgıne ık'arbışıke, ç'irvalybışıke yug qaa'a vuxha. ²⁴ Mang'une hək'ee Suuriyeevolved at'saxxhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ık'arbinanbı, cinaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic ı'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. ²⁵ Galileyeençe, Dekapolis eyhene cıgeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöo ıxha.

5

I'see suval xət qa'a

* **4:16** 4:16 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (9:1). † **4:17** 4:17 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahil xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **4:23** 4:23 Sinagoga: Cühüt'yaaşə ı'bəədat ha'an cıga.

¹ İnsanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ılqeq'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, ² Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal:

³ – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karai'dəənbıva» eyhenbı!

Xəybişda Paçcahiyvalla* manbışda vuxhes.

⁴ Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı!

Allahee manbışis yik'bi helesınbı.

⁵ Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı!

Allahee manbışis cuvab huviyn ciga heles.

⁶ Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleiy ulyodguyle geeb vukkananbı!

Allahee manbışis cos ıkkanan helesın.

⁷ Nimee baxtivarariy, rəhi'm haa'anbı!

Allaheeyib manbışis rəhi'm haa'as.

⁸ Nimee baxtivarariy, yik' məttınbı!

Manbışik'le Allah g'aces.

⁹ Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı!

Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes.

¹⁰ Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı ı'k'əənbı!

Xəybişda Paçcahiyvalla manbışda vuxhes.

¹¹ Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı. ¹² Şadepxhe, şoqa xəybişee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdid şole ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı.

Ç'iyena q'eviy dyunyeyn nur

¹³ Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çina q'ızmallı avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmallı savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybişeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş.

¹⁴ Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. ¹⁵ Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa giviyxhe deş, mana axtine cigeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe. ¹⁶ Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışik'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybişeeena vuşda Dek axtı qe'ecen.

* 5:3 5:3 Xəybişda Paçcahiyvalla: Xəybişda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

I'see Q'aanunne hək'ee xət qa'a

¹⁷ Vuşde ək'leeqa qımaylecen, Zı peyğambaraaşə uvhuniy Q'aanunee† ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisiy manbı ikkanva hagvas qarı. ¹⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'iyə hıgəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'ınna hərfıb, sa k'ının xat'id hakkalas deş. ¹⁹ Şavaayiy Q'aanunee opk'unna sa k'ınna əmr xheeyib hidyav'u, vucee hı'iyndı mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına ciga avqas. ²⁰ Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine‡ qopkuvallile hexxaba devx-heene şu Xəybışde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş.

Qəline hək'ee

²¹ Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «*İnsan gimek'a*»Ş, şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. ²² Zımee şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «*Bəç'ərva*» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədn məhkama ilekkecen. Çocuk'le «*Nişiscar kararı'dəən karva*» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas.

²³ Mançil-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, ²⁴ pay ma'ab g'alepçı, hark'ın ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'il yiğna pay hevle.

²⁵ Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakımısqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeevir zindaneeqa arçes. ²⁶ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırdı qıdeqqı g'aykkas deş.

Zınayne hək'ee

²⁷ Şok'le «*Zina huma'ava*»* uvhuyn g'ayxhiyn. ²⁸ Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zina hı'ınacar xhinne eyxhe. ²⁹ Yiğne sağne ulen ğu kararı'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan

† **5:17** 5:17 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat). ‡ **5:20** 5:20 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar: manbı dındarar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. § **5:21** 5:21 İnexüd Mısa peyğambarne q'od'esde kitabee otk'un (20:13). * **5:27** 5:27 İnexüd Mısa peyğambarne q'od'esde kitabee otk'un (20:14).

bıkırdacad cehinyameeqa dağeççuyle yugda ixhes. ³⁰ Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes.

Qaxuviyne hək'ee

³¹ «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng'i's qaxiyvunava xılyaaqa kağız heleva»† uvhu. ³² Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe.

K'inine hək'ee

³³ Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbişika k'in g'imiyсар, nişinemeeiy Rəbbilqa k'in g'assır, manıd he'e»‡. ³⁴ Zımee şok'le eyhen, nişilqacad k'in g'imiyсар. Xəəlqan k'in g'imiyсар, mana Allahna taxt vobna, ³⁵ ç'iyelqan k'in g'imiyсар man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalimılqanıd k'in g'imiyсар mana xənnə Paççahna şahar vobna. ³⁶ Yiğne vuk'lelinıd k'in g'imiyсар, vasse mançilyna ç'ərıb cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. ³⁷ Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'aniken vodun.

Duşmanar vukkiykne

³⁸ Şok'le «Ulene cigee ul, siliyne cigee sili qeqqeva»§ uvhuyn g'ayxhiyn. ³⁹ Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. ⁴⁰ Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mançil ooğançe ali'iyıd hele. ⁴¹ Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna* haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. ⁴² Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a.

⁴³ Şok'le «Vas k'anena ikkiykne†, duşmanır g'imeece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. ⁴⁴ Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'ıynbişdemeeyib düə hee'e. ⁴⁵ Manke şu, vuşde Xəybişeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verığ yugunbişilqab,

† 5:31 5:31 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (24:1). ‡ 5:33 5:33 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:12). § 5:38 5:38 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (21:24). * 5:41 5:41 Sa kilometr: İzrailee şene gahbişil Roma İmperiyejne eskeraaşısse cos ıkanan kar, cos ikkanne insanısqa haqq'a'as əxə ixha. † 5:43 5:43 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18).

pisınbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'uyınbışılqab g'ahapk'iyınbışılqad akaradacad gyoğa. ⁴⁶ Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'ı sa'anbışed‡ ha'a dişde? ⁴⁷ Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbışe həməxüd ha'a dişee? ⁴⁸ Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6

Sadaq'ayne hək'ee

¹ İlyaaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene Dekkike nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. ² Kasibıs sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele. Məxüd aq'vasın ha'anbışe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeyiy* şahrabışee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyın. ³ Ğumee sadaq'a helemee, solne xilek'le sağınçın hucoome ha'acad mats'axhxhecen. ⁴ Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin.

Düə nəxbiy haa'as vukkan

⁵ Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışıs sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşik'le g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyın. ⁶ Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin. ⁷ Düə haa'amee, menne dinine milletbışe xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbışısqa həməxüd qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. ⁸ Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heqqassecad ats'a.

⁹ Mançıl-alla şu inəxüb düə hee'e:

«Xəybışeena Dek yişda!

Hasre girğıng've mizel Yiğın do axtıda aqqecen!

‡ 5:46 5:46 Nalok'ı sa'an: Mane gahıl nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'ı sa'anbışqa duşmanaaşıqqa xhinneniy ilyaaka. * 6:2 6:2 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an ciga.

¹⁰ Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen,
Xəybışee nəxübiy

Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxı'd ixhecen!

¹¹ Hucoone ixhes, g'inyiysin şas oxhanasın giney hele.

¹² Şi qotkuda hidi'ynçile, Ğu ilyheç'e,
Nəxüdiy şi şak qotkuda hidi'yn yik'el hixan ha'a.

¹³ Həməxüd he'e, şi bınahın hımoot'alcen,
Şeyt'anike şi g'attivxhan hee'e».

¹⁴ Şu insanaaşe şok hı'ynbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkur vuşde bınahbışile ilyheç'es. ¹⁵ Şu insanaaşe şok hı'ynbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkur vuşde bınahbışile ilyheç'es deş.

Siv aqqiyne hək'ee

¹⁶ Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqiy hagvasdemee məxdine aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyın. ¹⁷ Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle. ¹⁸ İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxhecen. Məxür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkik'le g'aces, mançil-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles.

Var-devletne hək'ee

¹⁹ İne dyunyel kar sıma'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybı q'əra qa'a. ²⁰ Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkepç'ı qöqə deş. ²¹ Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'ıd maa'ad ixhes.

²² Ulen tanıs işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. ²³ Yiğne mıssıne ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvaley ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallahhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob!

²⁴ Şavussecab q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbışda sa ikkiykanasda, manasame g'imeece ixhes. Manbışde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısıb var-devletısıb g'ullux haa'as dəəxə.

G'iyqiyna hımaa'a

²⁵ Mançil-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan alya'asva mançına hımaa'a. Nya'a, i'mı'r otxhuniyle, tanıd tanalıncile gıranda dişde vod? ²⁶ Xəəne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbışeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee

manbı mıssıda g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaasıle nimeex-heyib ooqa dişde vob? ²⁷ Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'ət i'mrena hexxa'as vəəxə?

²⁸ Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybışıqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. ²⁹ Şenmeen karnane Sileymaneeyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'i deş. ³⁰ İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? ³¹ Mançil-allad «Hucooniyxan oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan alya'asva?» mançına hımaa'a. ³² Mane karbıde gırgınçına Allah qıdvyaats'anbişe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an. ³³ Şumee ts'eppe Allahna Paçcahiyvallayiy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırgın kar şoqa ixhesın. ³⁴ Mançil-allab g'iyqıyna hımaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'üba vuxhesdacab.

7

Mering'ulena hımaa'a

¹ Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. ² Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. ³ Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? ⁴ Yiğne ulee ç'ilynanğ'a, nəxüdne ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!» ⁵ Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesın, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas eyxheva.

⁶ Muq'addasın xvaabışis himele, deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbışde ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançin manbı k'öq'əsinbı.

Allahıke heqqe

⁷ Heqqee – şos helesın, t'abal he'ee – aveykesın, akka k'etvee – şos aaqasın. ⁸ Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe.

⁹ Vuşde yi'q'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece? ¹⁰ Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? ¹¹ Vuşun yik'bı nimee pisinbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaaşis yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hidevune g'alyaa'as?

¹² Gırgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun.

Xəybışeene Paççahivaleeqan muğun akka

¹³ Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqı'b, mançin akkabıd əq'ı'nıbı vod. Gellesınbı mane yəqı'n avayk'an. ¹⁴ İ'mrena yəqı'ı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob.

Horalay peyğambaraaşine hək'ee

¹⁵ Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missına umul xhinne vooxhe. ¹⁶ Manbı şok'le cone işbışike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'ımıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? ¹⁷ Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. ¹⁸ Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena. ¹⁹ Yugna meyva hudyoolena yivib gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. ²⁰ İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes.

²¹ Zak'le «Yişda Xərna, yişda Xərnava» eyhen gırgınbı Xəybışeene Paççahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkıs ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. ²² Q'iyaaamatne yiğil gellenbışe Zak'le eyhesın: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesın əlaamatbı hagva?» ²³ Manke Zı manbışik'le eyhesın: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!»

Q'öne xaane hək'eena misaala

²⁴ İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançil k'ırı alixhxhına, it'umne cigeə xav ali'iyne ək'elikane insanık akar. ²⁵ Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mıtıbı e'eeeyid man xav cigeə ulyozzuriyn. Man suval alyı'il-alla hı'ğətıkır deş. ²⁶ İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançil k'ırı ilydiyhxhına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar. ²⁷ Gyoğiybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtıbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavıd qukkyyok'alasın, mançike vuççud axvas deş.

²⁸ İ'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyñçile matxha axva. ²⁹ Mang'vee Q'aanunne

mə'əllimaaşə* xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xıle vod xhinne xət qı'ı.

8

I'see i'xnabişe gyatsts'ına insan yug qa'a

¹ I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. ² Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişe gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xərna, Vas zı mətti qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. ³ I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen:

– Ho'o, Zas ikkanan, mətti qıxhe!

Mana insan mankecar mətti qexhena. ⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

– Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahınısqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın.

I'see vəşing'une k'omandırna nukar yug qa'a

⁵ I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır qıxha, miz k'yaa'a:

⁶ – Yızda Xərna, yızde nukarıs paralic i'xı' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı arı mana yug qa'asda.

⁸ Vəşing'une k'omandiree Mang'une cuvabıs eyhen:

– Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yızde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcad uvhee, yızda nukar qıxhesda. ⁹ Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yızdeb xılek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın.

¹⁰ Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'ööne milletık'le eyhen:

– Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədn inyam neng'uqacad g'acu deş. ¹¹ Zı şok'le eyhen, Xəybışee Paççahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne milletbışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranı savaales. ¹² Co ine Paççahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe miç'axne cıgeeqa dağaa'as. Mançe

* 7:29 7:29 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. Manbışe Q'aanunee otk'uniynbı insanaaşılqa hixhar ha'a ıxha.

geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

¹³ Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen:

– Hoor! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles.

Mang'una nukar mankecar yug qexhena.

I'see geeb insanar yug qaa'a

¹⁴ I'sa Pyoturne xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. ¹⁵ I'sa mæng'i'ne xilek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğeetsu, Mang'us sufra qa'a.

¹⁶ Exha qıxhameeyid I'saysqa cinaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cinaarid qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı. ¹⁷ Məxüdü Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Mang'vee yişin ik'arbı ts'its'i'i,

Yişin ç'irvallabı Culqa alyaat'u».*

I'sayna yəq avquynbı

¹⁸ I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışik'le golyune şene suralqa ilğeeç'eva eyhe. ¹⁹ Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'əllımaaşına† sa qıxha eyhen:

– Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales.

²⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Suvəbişiqad, xəə'əd ileedaxvane şit'yaaşiqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee‡ vuk'ul apçesınıd ciga deşin.

²¹ I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen:

– Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas.

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbişecab con hapt'ıynbı k'evxhecan.

I'see goleena t'ufan ulyoozar haa'a

²³ I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. ²⁴ Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne mirtbişin lotk'a gyayts'en. Mane gahıl I'sa g'alirxhu eyxhe. ²⁵ Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen:

– Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şi g'attivxhan hee'e!

²⁶ I'see manbişik'le eyhen:

* **8:17** 8:17 İnexüdü Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:4). † **8:19** 8:19 Q'aanunun mə'əllımar manbişik'le Allahee Mısayle ğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. ‡ **8:20** 8:20 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgine milletbişda xərna ixhes.

- İnyam k'ıldananbı, nya'a şu qəvəyq'ən?

Mana oza qıxha t'ufanık'leyiy mırıtbişik'le «İleezreva!» eyhe. Manbıd ileezaranbı. ²⁷ Mançile telebabı mattepıxa eyhen:

- Mana nəxrına İnsanne? T'ufanınıd, mırıtbişinıd Mang'vee uvhuyn ha'a?

I'see q'öyre cinaaşe aqqına yug qa'a

²⁸ I'sa golyune şene aq'valqa ilğeç'u, Gadarbışde cigabışeeqa qarımee, maane mağarabışeene nyaq'vbışeence, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışıqa məhbına qəl vuxha, insanar qəpqr'i'niyvalin mane yəqqı'le ı'lğəə vuxha deş. ²⁹ Manbışe ts'ir üvxü eyhen:

- Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkkən? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidipxırcar qarı?

³⁰ Manbışike sık'ılda şaqana vokbışin turuğ uxhiyxhan eyxhe. ³¹ Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha:

- Ğu şı qığa'asxhee, vokbışde turuğeeqa g'e'eepşe.

³² I'see mançik'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışin turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'üba aaxva deş. ³³ Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'ləlqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. ³⁴ Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeeç'u, Mang'uk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, yişde cigabışeence qığeeç'e.

9

I'see paralic t'xı'na yug qa'a

¹ I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. ² Mang'usqa paralic t'xı'na tyuleena sa insan ıkkəkka. I'sayk'le manbışin inyam g'acumee, paralic t'xı'yng'uk'le eyhen:

- Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbışile ilyheepç'ıynbı.

³ Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaaşe* coled-alqa uvhuyn:

- Mang'vee kufurud ha'a!

⁴ Manbışde fikireence ı'lğəən g'acu I'see eyhen:

- Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı ı'lğəə? ⁵ İncin neniş eyhes dağamda: «Bınahbışile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»? ⁶ Şok'le inıd ats'axxhe,

* 9:3 9:3 Q'aanunun mə'əllimar: manbışik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha.

ç'iyeyne aq'val İnsanne Dixisse† bınahbışile ilyheç'es
əxəna.

Qiyğa Mana paralic ı'xı'yng'ulqa sak'ı eyhen:

– Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora.

7 Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. 8 Milletik'le man
g'acu qətq'ı'n, insanaaşis məxbına guc hoolena Allah axtı
qa'a.

I'see Matta qoyt'al

9 I'sa mançe ı'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cıgee gyu'urna
Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen:

– Zaqar qihna qora.

Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. 10 I'sa
sufranılqa qarımee, nalok'bı sa'anbıyiy †bınahnanbı
abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışika sacıgee kar
otxhan ıxha. 11 Fariseyaaşik'le§ man g'acumee, Mang'une
telebabışik'le eyhen:

– Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'bı sa'anbışikayiy
bınahnanbışika sacıgee kar oyxhan?

12 I'sayk'le man g'ayxhı eyhen:

– Vuk'dyak'arne insanaaşis doxtur ıkkıykkanna deşxhe,
mana vuk'aranbışisxhe ıkkıykkanna. 13 Şu ts'eppa hu-
doora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhi'm vukkan»* ey-
hene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş,
bınahnanbı qoot'alasva arı.

Aqqaqqane sivne hək'ee qiyghan

14 Mane gahıl Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:

– Nya'a şiyiy fariseyaaşe geed sivar aqqaqqa, Yiğne
telebabışe ıqdyaqqa?

15 I'see manbışik'le eyhen:

– Tsuma k'ananang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaaşe
nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışisse al-
yart'asın yiğbı qadımee, manke manbışed sivar aqqasınbı.
16 Neng'veecab yisseyne tanalinçılqa ts'enne parçeykena
yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyncik avqas deş,
curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ılbab xəp quvxhes. 17 Ts'edın
çaxırđ yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene

† 9:6 9:6 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür
Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne
milletbışda xərna ixhes. ‡ 9:10 9:10 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı

sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn
uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vux-
heeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı
sa'anbışqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka. § 9:11 9:11 Fariseyar: Manbı
I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqa ooğançe
avqa ilyaaka vuxha. * 9:13 9:13 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un
(6:6).

tuluğbı qodu çaxıríd ehékkasın, tuluğbışikınıd ixhesın. Ts'edın çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxüd he'eene tuluğbıd, çaxıríd axvasın.

I'see xhunaşşeyiy içiy yug qaa'a

18 I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna† xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen:

– Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'ı'lqa xıl gixhxheene, mana eexasda.

19 I'sa suğots'u, telebabışıka sacıgee mang'uqar qihna ayk'an.

20 Mane gahıl yıts'ıq'völle (12) senna eb k'əən ık'arnana sa xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalinçine baağık seet'a. 21 Məng'ee celed-alqa eyheva:

– Mang'une tanalinçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

22 I'sa sak'imee mana g'aycu eyhen:

– Yiş, qimeeq'əən, yiğne inyamın ğu yug qey'i.

Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. 23 I'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına məniy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, 24 eyhen:

– G'eeepç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alirxhu vor.

Manbışe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a. 25 Cəmə'ət g'aqa qığavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqımee içiy sığeets'ana. 26 Mana xabar, mane cigabışde gırgıne surabışılqa hıviyxharna.

I'see q'öyre bı'rq'ı'na yug qa'a

27 I'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix‡, şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ır haa'a qöö vuxha. 28 Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nıbı Mang'usqa qavayle. I'see manbışik'le eyhen:

– Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne?

Bı'rq'ı'nıbışe Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yişda Xərna!

29 I'sa manbışde uleppışik qet'u eyhen:

– Vuşde inyamıs sik'ı helen.

30 Manbışın uleppı mankecad qeedaxhenbı. I'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. 31 Manbıšemee mana xabar, mançe qığeepç'ı mane cıgayne gırgıne surabışılqa hıvxhar haa'ana.

I'see sa yuşan ha'as dəxəna yug qa'a

† 9:18 9:18 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga. ‡ 9:27 9:27 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

³² Manbı mançe qı'ğəəne gahıl, I'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. ³³ I'see cin qığavhumee, mana insan yuşan ha'a gıyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen:

– İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy!

³⁴ Fariseyaaşemee eyhe ıxha:

– Mang'vee cınar, cinaaşine xəring'une kumagıka qığa'a.

I'see milletna haa'a

³⁵ I'sa gırgıne xıvaaşeyiy şaharbişee alycaxva maane sinagogbişee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybişee Paçcahiyvalına yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ik'arbişikeb yug qaa'a vuxha. ³⁶ Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbışılqa rəhı'm qavayle: manbı çoban dena axuyn vəq'əbi xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. ³⁷ Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

– Şagav geedid, işçermee k'ilyba. ³⁸ Mançıl-allab şagavne İyesilqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecena.

10

I'see yıtsıq'vəyre teleba g'uxoole

¹ I'see yıtsıq'vəyre (12) teleba Cusqa sav'u, manbışis cinaaşis əmr haa'as vəəxəsda guc hooole. Manbı qığa'as, ik'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinnena guc. ² Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun do bı inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, ³ Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'bı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tad-day, ⁴ Kanançiy* Şimoniy I'sa mering'une xılyaqa quvuna Kariotğaçena Yahuda.

⁵ I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole:

– Menne milletbişisqa imaak'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. ⁶ Ts'eppa aguynə vəq'əbişisqa xhinne İzrailyne milletısqa havak'ne. ⁷ Hap'ınne cigabişee «Xəybişda Paçcahiyvalla† k'ane quvxhava» eyhe. ⁸ Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, ı'xnabişe gyavts'uyınbı məttee'e, cınarıd qığ'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. ⁹ Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'inəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. ¹⁰ Yəq'ısva torbanıy,

* **10:4** 10:4 Kanançiy: İn do arameeşine mizel «yik' gyotxhananva» eyhen ıxha. Mane insanaaşis Roma imperiyeyka muq'addasna dəv'iy vukkees vukkan vuxha. † **10:7** 10:7 Xəybişda Paçcahiyvalla: Xəybişda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxe.

badal ha'asın gurtniy, çarıxbınıy, əsaaniy ilymaat'a. İşçiys otxhanan kar gexha. ¹¹ Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbışəəng'ə aaxve. ¹² Xaaqa ikkepç'imeyib gırgıng'us salam hevle. ¹³ Xav şos sik'ın deşxhee, vuşda xayır-düə mançıl vuxhes, şos sik'ın deşxhee, vuşda xayır-düəyib mançıl aaxvas deş. ¹⁴ Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyhexhe məxdine xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde g'elybışilin tooz gikke. ¹⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Q'iyaaamatne yığıl mane şaharıs Sodomuliy Homorayle[‡] dağamda ixhes.

I'see telebabışik'le dağamda ixhesva eyhe

¹⁶ Haane, Zı şu vəq'əbi xhinne umulybışisqa g'ixoole. Mançıl-allab xoçəbi xhinne ək'elika, qı'nerkebi xhineyib ziyan hudyoolenbi vuxhe. ¹⁷ İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'its'aa'as, cone sinagog-bışee çümqbışika gyootas. ¹⁸ Şu Zal-alla ç'ak'ınbışisqayiy paççahaaşisqa vukkees. Şunad manbışisiy menne millet-bışis Yizde hək'ee yuşan haa'as. ¹⁹ Şu mebinbışde xılyaqa qoolemee, nəxüdnə eyhes, hucoone eyhesva, mançına hımaa'a. Hucooyiy eyhes ıkkənva mane gahıl şok'le hagvasın. ²⁰ Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as.

²¹ Çocee çoc, dekkee dix mering'une xılyaqa gyapt'ecənva qevles. Uşaxarıb dekkılqayiy yedilqa g'elil qeepxa, manbi mering'une xılyaqa gyapt'ecənva qevles. ²² Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. ²³ Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailyne şaharbışee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna DixŞ qalesda. ²⁴ Teleba mə'əllimlə, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. ²⁵ Teleba cuna mə'əllim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva* eyhexheene, mang'une xaabınbışik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes!

²⁶ Mançıl-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axxhecən. Məxdınıd dyugulenın deşin, aq'valqa qığmeç'ecən. ²⁷ Zı şok'le

‡ **10:15** 10:15 Sodomiy Homora: İbrihim peyğambarne gahıl, mana q'öble şahar Allahee ts'a gyoğ'u havaakal ha'a. § **10:23** 10:23 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

* **10:25** 10:25 Ba'al-Zevul: şeyt'anva eyhen vodun. Fariseyaaşe ögiyl məxüd I'sayk'le eyhe ıxha (9:34).

miç'axiyvalee uvhuyn, şu yiğniyiğın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabişile eyhe. ²⁸ Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıknıd, rı'hı'knıd cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. ²⁹ Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pıls massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybişeeene Dekkee ittevhu ç'iyelqa g'a'avxhas deş. ³⁰ Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. ³¹ Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareeşileb nimeexheyib gıranba vob! ³² Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yizde Xəybişeeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. ³³ Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqqı, Zınad Yizde Xəybişeeene Dekkine ögiyl, məxrıng'un sura aqqas deş.

³⁴ Vuşde fikreeqa qımaylecen, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ilınc allesva arı.

³⁵ Zı dix dekkıke,
Yiş yedike,

Sosur abayke curaa'asva arı.

³⁶ İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes.

³⁷ Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. ³⁸ Cun çarmıx alyaat'u Zaqar qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. ³⁹ Şavusiy cuna ı'mı'r havaaces vukkan, mang'veen cuna ı'mı'r avaa'k'an haa'asda. Şavaayiy cuna ı'mı'r Zalalla huvu, mang'veen cuna ı'mı'r meeb alyapt'asda. ⁴⁰ Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın. Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın. ⁴¹ Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. ⁴² Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayiy Yizde qıvdyaats'ıyne telebays sa k'oleedın mık'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11

1 I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailıybişde şaharbişee xət qa'asvayiy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an.

Yəhyee qidghın hı'ıynçıs I'see alidghuniy qele

2-3 Yəhye zindaneenang'a Masixhee* ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole:

– Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghıniy qele:

– Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: ⁵ *bı'rq'ı'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan t'xnabınanbı mətteebaxhenbı, g'idiyxhenbişik'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhe, kar deşinbişilqa yugna xabar hivxhar haa'a†.* ⁶ Zalqa şak hidi'ına nimee baxtivariy!

I'see Yəhyeyne hək'ee eyhe

⁷ Yəhyeyn telebabı apk'inmee, I'sa cəmə'ətıs Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal:

– Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amışıqane, mıtısın ı'ğiykar ha'ane? ⁸ Nişıqaniy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, micagın tanalınbı ali'ıyne? Micagın tanalınbı ali'ıynbı paççahaaşde saraybışee vooxhe. ⁹ Manke nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarılar ooqana vor. ¹⁰ Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna:

*«Haane, Vale ögiyl xabar ana Yızda insan g'ıxele,
Mang'vee Vas yəq haa'as»‡.*

¹¹ Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşə vuxuynbışde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışeene Paççahiyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ixhes. ¹² Yəhyeyne yiğbışile g'iyniyne yiğılqamee, Xəybışeene Paççahiyvaleeqa guçuka gyabak'a, şavaayiy maqa gixhasva əq'üba opxhan manar gexhana. ¹³ Q'aanununud§, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. ¹⁴ Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldas. Mana İlyas peyğambar vorna*. ¹⁵ K'ırıbınang'vee k'ırı alixhxhecen!

* **11:2-3** 11:2-3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyns xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:5** 11:5 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (35:5-6, 61:1) ‡ **11:10** 11:10 İnəxüd Allahne mizele yuşan ha'ane Malaki peyğambarne kitabee otk'unin xhinne eyxhe (3:1). § **11:13** 11:13 Q'aanununud Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat). * **11:14** 11:14 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

16 Şavukne Zı ine gahilin insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşık akar:

17 «Şi şos dyutyak' hook'u,
şumee mık'ar hı'ı deş!
Şi şos ak'ına mə'niy qəpç'ı',
şumee gyaaşu deş!»

18 Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxırıd ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ıxha. 19 İnsanna Dixmee† qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışika hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışike vaats'a vooxhe.

Bınahbışike xıl ts'its'di'tyn şaharbı

20 Qiyğa I'see Vucee əlaamatbı haguynə şaharbışee, bınahbışike xıl ts'its'di'iybnışıs, Allahne yəqqı'lqa sidipk'ılıynbışıs güx haa'a:

21 – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyaaats'anbışik'le Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışike xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erkiybid ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. 22 Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'iyaaamatne yığıl şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. 23 Kefernahum, vak'le yığna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yığna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomıl haguynbıxhiy, mana şahar g'iyiniy yığılqamee aaxvasdaniy. 24 Zı şok'le sayid eyhen, Q'iyaaamatne yığıl vas Sodomule dağamda ixhes.

I'see rəhətiyvalla hoole

25 Manke I'see eyhen:

– Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışikeyiy aalimaaşike dyugul hı'ı uşaxaaşık'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebışda Rəbb, axtı qa'a! 26 Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüd ikkiykin hı'ı. 27 Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xılyaqa quvu. Dekkile ğayrı, Dix‡ şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dicesır Dek şavusiy hagvas ikkan, manbışik'ler haagvana.

† **11:19** 11:19 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. ‡ **11:27** 11:27 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvıxhan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ıxha. I'see Vuc Allahna Dixva eyheng'a, Vuc Allahee g'əyxı'nava, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe.

²⁸ Obzuriynbiyyi xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibik qaa'as. ²⁹ Zıcar Zı axtıra ikdekkana vor, Yızın yik'id güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qixhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. ³⁰ Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibikın vod.

12

I'see Şabbatne yiğne hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğil suk qevhuyne çolbişile k'ena ı'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı missıba vuxhal-alla, manbişe git'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan giviyağal.

² Fariseyaaşik'le* man g'acu, Mang'uk'le eyhen:

– İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğil† hidya'asın işbı vod ha'a!

³ I'see manbişik'le inəxüd eyhe:

– Nya'a şu qətqı' dişde, Davudıy cukanbı mıs qeepx-hayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva? ⁴ Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbişika sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaaşile ğayrı şavuscad oxhanas ikkan deşdiy. ⁵ Şu Q'aanune qətqı' dişde, kaahinaaş Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbişil taxsir axva deş? ⁶ Zı şok'le eyhen, Allahne Xaaler Doyukana inyaa vor. ⁷ Şok'le «Zas q'urban deş, rəhi'm vukkan»‡ cuvab hucoo eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxsir deşinbişilqa bınah qaa'as deşdiy. ⁸ İnsanna DixŞ, Zı Şabbatne yiğinar Xərna vorna.

I'see Şabbatne yiğil yug qa'a

⁹ I'sa mançe sinagogeeqa* qarayle. ¹⁰ Maa'arır xıl qe-qquna sa insan eyxhe. Fariseyaaşe I'salqa taxsir qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbişe Mang'uke qiyghanan:

– Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbıne?

¹¹ I'see manbişis inəxdun alidghınıy qele:

* **12:2** 12:2 Fariseyar: Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha. Manbişe Mısee abına Q'aanuncab deş haa'a vuxha, baba-dideeşin ədatbıd ha'a ıxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbişiqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha. † **12:2** 12:2 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ikkanvaniy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. I'sayne gahılıne fariseyaaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbişin ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbişe co eyhenbı he'ecenva. ‡ **12:7** 12:7 Manva Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6).

Ş **12:8** 12:8 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes. * **12:9** 12:9 sinagoga: Cühüt'yaaş ı'bəədat ha'an ciga.

- Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? ¹² İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançil-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna.

¹³ Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen:

- Xil hotke!

Mang'veeyid xil hotkumee, xil yug qexhe, mansa xil xhinne qexhe. ¹⁴ Fariseyar sinagogeençe qığeepç'ı, I'saykın nəxüdnə ha'asva gaf haa'a.

I'sa Allahee g'əyxı'na G'ul vor

¹⁵ I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışın gırgınbı yug qaa'anbı. ¹⁶ I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. ¹⁷ Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Haane Zı g'əyxı'na G'ul!

Zas Mana geer ikkan,

Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor:

Zı Yizin Rı'h Mang'us heles.

Mang'vee milletbışis qotkuyne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ *Mang'vee ts'irib haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş,*

Mang'un sesid şahrabişee g'əyxhes deş.

²⁰ *Mang'un qotkuyın məhkama ğamdexha,*

Mang'vee hoççunin q'amışid haq'var ha'as deş,

K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'əs deş.

²¹ *Milletbışda umud Mang'une doyluqa vuxhes»†.*

I'see Allahne gucuka cınar qığa'a

²² Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yuşanıv ha'ana. ²³ Gırgın insanar mançile mattepıxa sana-sang'uke qiyghanan:

- Deşxhee, inane vor Davudna Dix‡, Masixh?

²⁴ Fariseyaaşik'le man g'ayxhı eyhen:

- Mang'vee cınar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qığa'a.

²⁵ Fariseyaaşine ək'leençe ı'lğəən I'sayk'le ats'axhxha, Mang'vee manbışik'le eyhen:

† 12:21 12:21 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (42:1-4). ‡ 12:23 12:23 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

- Sa ölkə q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharıb, xavid geed aaxvas deş. ²⁶ Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paççahiyvalla aaxvas? ²⁷ Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığa'a? Mançıl-allab manbı şos haakimara vuxhes. ²⁸ De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qığa'axheene, Allahna Paççahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun.

²⁹ Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'il sixbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'alas ıkkən, qiyğad sixbı ha'as.

³⁰ Yızın sura ıqdyaqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sidya'ang'veeyid dağa'anxhe. ³¹ Mançıl-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurile ilyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'iyne kufurile ilyhıdeepç'es. ³² Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ilyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuyn'g'unemee bınahıle ine dyunyeylib şene dyunyeylib ilyheepç'es deş.

³³ Yivek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş, yivek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavıkexhe vaats'a vooxhena. ³⁴ Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedın mizelyxhe eyxhen. ³⁵ Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qığa'anbı, pısın'g'veeyid pıde xazineençe pısınbıxhe qığa'anbı. ³⁶ Zı şok'le eyhen, Q'iyaaamatne yığıl nişil-alla qadiy uvhuynə cuvabil-alla, insanaaşə cuvab qeles. ³⁷ Ghaleençe qığəç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsırıd gıxhxhesın!

Yunus peyğambarın əlaamat

³⁸ Manke Q'aanunne mə'əllimaşeyiy fariseyaaşə l'sayk'le eyhen:

- Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ıkkən.

³⁹ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Allahne yəqqı'le qıkk'əpç'iyne, ine gahıne pıde insanaaşə əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. ⁴⁰ Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yığnayıy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebillə yığnayıy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralıyışee axvas. ⁴¹ Ninevayne milletin Yunus peyğambarne cuvabil

k'ırı alixhxhıva, bınahbışıke xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'ıyaamatne yığıl manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. ⁴² Canubne kraliçeyid dyunyeyne şene q'omançe arı Sıleymanne k'orane ək'elil k'ırı alixhxhıva, məng'eeyid Q'ıyaamatne yığıl oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Sıleymaniler Xərna vor.

⁴³ Cin insanne adğançe qığeç'uyle qıyğa xhyanbı deşde cigabışee iliyk'ar axva, çısın manzil haa'asın ciga t'abal ha'a, yicid iveeke deş. ⁴⁴ Mane gahıl mançin eyhen: «Zı dorala, qığeç'uyneçar xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'imee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dena, məttıda g'aces. ⁴⁵ Manke man atk'in çıkasana yıghıllə çiled pısın cinar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qıyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısdə qales. İne gahıne pısdə insanaaşine vuk'lelqad man qales.

I'see nenayiy cune xizanna eyxheva eyhe

⁴⁶ I'sa cəmə'ətıka yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. ⁴⁷ Şavaamee Mang'uk'le eyhen:

– Yığna yediy Yıgın çocar g'abıb ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan.

⁴⁸ I'see mane insanıs inəxdun alidghınıy qele:

– Yızda yediy Yızın çocar vuşbıne?

⁴⁹ Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen:

– Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. ⁵⁰ Şavaayiy Yızde Xəybışeeene Dekkıs ıkkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yıçu, Yızda yed yeexhe.

13

Toxum oozang'una misaala

¹ I'sa manecar yığıl xaançe qığeç'u, golyune k'ane giy'ar. ² Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıglekcad axva. ³ I'see manbışıs misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insan toxum oozasva qığeç'e. ⁴ Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. ⁵ Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cigeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı. ⁶ Verığ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeçvanbı. ⁷ Mançike sassabıd ğı'ç'iybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a,

aleyler haysar deş. ⁸ Yugne cigeeqa g'at'k'uyne toxum-bişemee yugun şagav hele. Mançine sassançin vəş (100) nəqqees, sassançin yixhts'al (60), sassançinid xhebts'al (30) nəqqees ezuyñçile geed şagav hele. ⁹ K'ırırınang'vee k'ırı alixxhecen!

¹⁰ Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a?

¹¹ Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Şos Xəybışeene Paçcahiyvaleene dyugulene karbışin ats'axhxhay huvu, şenbışismee huvu deş. ¹² Şavuqayıy vod, məxrıng'us sİK'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes. Şavuqayıy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd g'ayşesın. ¹³ Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançil-alla manbışika yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı ilixxhemeeyid g'iyxhe deş, manbışilqa hiyxharıd deş. ¹⁴ Məxüd Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hixharas deş,

İlyaakiylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş.

¹⁵ *İne milletın yik'ıbı g'ayelqa sak'ı,*

K'ırırışik'led dağamda g'iyxhe,

Manbışe uleppi gyatxıynbı,

Uleppişik'led g'imececenva,

K'ırırışik'led g'imiyxhecenva,

Yik'bışik'led haymexhecenva,

Zalqab siviyyk'al deş,

Zı co yug qececenva».*

¹⁶ Şu nimee baxtivarariy, vuşde uleppişik'led, k'ırırışik'led g'ece-g'iyxheva! ¹⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine g'ellesınbışik'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbı g'acu ikkanıy, g'acesme manbışik'le əxı' deş, şok'le g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ikkanıy, g'ayxhesıd əxı' deş.

¹⁸ Həşde şu k'ırı alixxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ikkiykınva. ¹⁹ Şavuk'leyiy Xəybışeene Paçcahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hidiyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyñ şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. ²⁰ G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. ²¹ Məxrıng'uqa kök deşva mana sİK'ınna gahna axva.

* 13:15 13:15 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:9-10).

Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qığeç'esda. ²² Ğı'ç'eeqa g'aaypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğisiysin işbı ha'ava, var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele deş. ²³ Yugne cigeeqa g'aaypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesıd xhebt's'al nəqqees ezuyñçile geed şagavxhe helen.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala

²⁴ I'see manbışis sa mebna misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. ²⁵ İnsanar g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. ²⁶ Suk ələə gibğilmee xarvak' g'ooce gıviyğal. ²⁷ Nukarar xaane iyeyisqa qabı eyhen: «Yişda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençenyixan vuxha?» ²⁸ Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hı'ı». Nukaraaşe mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'in mana ulyoodas?» ²⁹ İyeseey eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcab ulyooda. ³⁰ Hasre qiyşalasmee manbı sacigeecad aleylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yızde anbareeqa üvxeva eyhes».

Xardalne toxumneyiy acıxamırne hək'een misaalabı

³¹ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paçcahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. ³² Xardalna toxum gırgıne toxumbışda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabımee dirigee ələəne alabışde nekke axtıñılqa siviyy'al. Mançıke xəə ileedaxvane şit'yaaşe akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe.

³³ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paçcahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkrıda aleylesmee g'alyadaççen.

³⁴ I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş. ³⁵ Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas,
Dyunye itxhuniyle inyaqa

Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as†.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala hucoo eyheniy

³⁶ I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen:

– Çolee alyabyıne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e.

³⁷ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Yugna toxum oozana İnsanna Dix‡ vorna. ³⁸ Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. ³⁹ Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qıviyşalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qıviyşalanbıb malaaıkar vobınbı. ⁴⁰ Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüd dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. ⁴¹ İnsanne Duxee Cun malaaıkar g'axuvles, mançınıd pisde yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbıyiy pisvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. ⁴² Manbı geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. ⁴³ Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırıbıng'vee k'ırı alixxhecen!

Xəybışde Paççahiyvaline hək'eena xheyible misaala

⁴⁴ Xəybışda Paççahiyvalla§ çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanık'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles.

⁴⁵ Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagın mirvarıbı t'abal ha'a. ⁴⁶ Mang'uk'le geeb gıranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alivşes vəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles.

⁴⁷ Sayib Xəybışda Paççahiyvalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. ⁴⁸ Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxi' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pisınbıd dağa'anbı. ⁴⁹ Dyunyeyn axır hitxhıring'ad həməxüd ixhes. Malaaıkar adı pisınbı qopkuynbışde əreençe g'əvxü, ⁵⁰ manbı geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as.

† **13:35** 13:35 Manva Zaburee otk'un (77:2). ‡ **13:37** 13:37 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

§ **13:44** 13:44 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

⁵¹ I'see manbışike «İn eyhen gırgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. ⁵² I'see manbışik'le eyhen:

– Xəybışeene Paçcahiyvaline hək'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançil-allar xaazineençe ts'ediniy yisseyn qığayhene xaane iyeseşik akar.

I'salqa Cune şaharınbışe inyam ha'a deş

⁵³ I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. ⁵⁴ Mana Cune şahareeqa sark'il, maane sinagogee* cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen:

– Nençeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdniyan Mang'usse man əlaamatbı hagvas əxə? ⁵⁵ İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? ⁵⁶ Nya'a Mang'un gırgın yıçubı inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyan Mane İnsanıs man gırgın ıxha?

⁵⁷ Manbışe I'salqa inyam ha'a deş. I'seeme manbışik'le eyhen:

– Peyğambarıs Cune vatanıleyiy Cune xaale ğayrı gırgınəng'ə hı'rmat giviyxhena.

⁵⁸ Manbışe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

14

Xhineeqa k'yooq'ana Yəhye gek'ana

¹ Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabarbı Galileyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. ² Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen:

– Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbışde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə.

³ Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne Hirodiadaynemeə, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xileppi ayt'ıl, zindaneeqaniy dağərçu. ⁴ Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». ⁵ Hirodus Yəhye gik'as ikkiykıneeyir, mana cəmə'ətilə qəyq'ənnaniy. Cəmə'ətid Yəhyeyqa peyğambarıqa xhinneniy ilyakkan.

⁶ Hirodın yedike ıxhayn yiğnanğ'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne

* 13:54 13:54 sinagoga Cühüt'yaaşe l'bəədat ha'an ciga.

yik'eençe eyxhe. ⁷ Mang'vee k'in g'iysar, içee cuke heqqıyn helesınva. ⁸ İçeeyid yedee xət qı'ıyn eyhe:

– Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale.

⁹ Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaşinee ögee k'in g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe. ¹⁰ Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. ¹¹ Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içıys abayle. İçeeyib mana yedis vukkekka. ¹² Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle.

I'see xhod aazır adamiy ats'ya'a

¹³ Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbışeenə insanaaşik'le Mana nyaqa ark'iniy ats'axxha, Mang'uqab qihna iviykar avayk'an. ¹⁴ I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadiynmeen millet g'acu, manbışis rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı.

¹⁵ Exha qexheme, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen:

– İnyaa hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'in hiqiy-allane xivaaşeençe cosun oxhanasın kar alışşecen.

¹⁶ I'seeme manbışik'le eyhen:

– İmaak'ancen manbı. Manbışisın otxhuniy şu hele.

¹⁷ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

– İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşin.

¹⁸ I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. ¹⁹ Milletik'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuçe xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hatq'ur telebabışisqa qele, telebabışed man milletis bit'al ha'a. ²⁰ Gırgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb (12) xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a. ²¹ Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhuniy xhone aazırılqa ıqəəne insanee otxhun.

I'sa xhinel iykar

²² I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ilğeeppç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. ²³ I'sa cəmə'ət atk'iniyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ıqəç'e. ²⁴ Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mıts aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar qiyxhar ıxha. ²⁵ Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar,

manbışısqa qarayle. ²⁶ Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı qəpqrı'n ts'irbı ha'a:

– Man rı'hı'd!

²⁷ Mankecar I'sa manbışıka yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. ²⁸ Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele:

– Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe.

²⁹ I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığeç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. ³⁰ Mıts it'umba aa'a g'avcu, mana qərqı'nıyvalın xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attixhan he'eva!» mang'vee ts'ir haa'a. ³¹ I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen:

– K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı?

³² Manbı lotk'eeqa ıqəepç'imee mıts k'ıl qooxhe.

³³ Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva*» uvhu Mang'us k'yoozaranbı.

I'see Genisaretee vuk'aranbı yug qaa'a

³⁴ I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ılgəebaç'e. ³⁵ Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. ³⁶ Vuk'aranbışe I'salqa miz k'yaa'a:

– Hucoone ixhes, Yiğne tanalınçine baağık xheeyib şı soot'as havaasre.

Mang'une tanalınçine baağık soot'uyn gırgınbı yug qee-baxhe vuxha.

15

I'see yik'ene məttıvaline hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl I'saysqa İyerusalımğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar* abı eyhen:

² – Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xıleppı hudy-oyğal?

³ I'see manbışik'le eyhen:

* **14:33** 14:33 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Telebabışe I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **15:1** 15:1 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar manbı dındarar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışısıb xəp qaa'a vuxha.

- Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? ⁴ Nya'a Allahee dişde uvhu: «*Dekkisiy yedis hı'rmət gyuvxhe*», «*Şavaayiy dekkıqayıy yediqa hoku, məxrına gik'eva*»? ⁵ Şumee eyhen: sa insanee «*Dekkiy yed, zı şos helesin Allahıs huvuva*» uvhee, ⁶ məxring'vee dekkisiy yedis hı'rmət gıvdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne Cuvabile heepxı, baba-dideeşin ədatbı ha'a. ⁷ Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbışde hək'ee otk'un:

⁸ «*Mane milletın Zas ghalekacab hı'rmət gıviyxhe, Manbışın yik'ıbı Zaka deş vod.*

⁹ *Manbışın Yizde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karat'dəən kar vod,*
Co xət qa'anıd, insanaaşe cokecad qığavhuyn karbı vod‡.

¹⁰ I'see millet Cusqa sı'ı eyhen:

- Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe. ¹¹ İnsan ghalyaqa ikkekançin deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'ə.

¹² Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen:

- Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uynbı.

¹³ I'see manbışik'le eyhen:

- Yizde Xəybışəene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ı'ttitğəsın. ¹⁴ Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbışe cok akaran bı'rq'ı'nbıcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as.

¹⁵ Pyoturee Mang'uk'le «*Mana misaala şas yugba yuşan he'eva*» eyhe.

¹⁶ I'see eyhen:

- Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? ¹⁷ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ikkiyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığəç'e ıxhay? ¹⁸ Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançınıb insanar əvq'əə'ənbı. ¹⁹ Pısın fıkrbı, gyapt'iy, zına, sıxbı, horbışika aq'val aqqiy, qələsın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. ²⁰ İnsan əq'əən karbı manbı vod. Hıdyodğılne xıleppişika insanee kar otxhunva mana əq'əən kar deş vod.

Kana'anğançene zəiyfayn inyam

† 15:4 15:4 İnoxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:12, 21:17).

‡ 15:9 15:9 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (29:13).

21 I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. 22 Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ixha:

– Yizda Xərna, Davudna Dix[§], zalqa rəhı'm hee'e! Yizda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

23 I'see məng'i's cuvabcd qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qööva» eyhe.

24 I'see zəiyfayk'le eyhen:

– Zı saccu İzrailyne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşısqa g'axuvu.

25 Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen:

– Yizda Xərna, zas kumag he'e!

26 I'see məng'i'k'le eyhen:

– Uşaxaaşine xılənçe gıney g'ayşu, xvaabişıs k'eçvee yugda dexhe.

27 Zəiyfee eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseişine sufranile g'a'atk'uyın xüvəbıxhe oyxhan.

28 Məng'i'ne mane cuvabıs I'see eyhen:

– Ay zəiyfa! Vaqa xədıın inyamıd, hasre vas ıkkənəxüd ixhecen.

Məng'i'na yişir mankecar yug qeexhena.

I'see yoq'ud vəş insan ats'ya'a

29 I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mıglekğançe ilğeç'u, maane suvabişde sançılqa ilqeç'u giy'arna.

30 Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbişıqa k'aanbı, bı'rq'ı'nıbı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybişısqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha.

31 Yuşan haa'as dəəxənbı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'ı'nbişik'le – g'ece, g'acumee, millet mattıxha İzrailyna Allah axtı qa'a.

32 I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen:

– Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebillə yiğna manbı Zaka vuxha, manbişıqa oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atıle g'a'apk'ı vukkan deş.

33 Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cigee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nençene ha'as?

§ 15:22 15:22 Davudna Dix: Masixh Davudaanbişda ixhes, məxüdü peyğambaraaşe oyk'an ixha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha.

³⁴ I'see manbışike qiyghanan:

– Şoqa xhuleble gıneyne vob?

Manbışe eyhen:

– Yıghıble gıneyiy sık'ıninbıd baluğar vod.

³⁵ I'see cəmə'ətik'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. ³⁶ Qiyğa Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançil-alla Allahus şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed milletis bit'al ha'a. ³⁷ Gırgınbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. ³⁸ Uşaxaaşileyiy yadaaşıle ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan.

³⁹ I'sa insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16

Fariseyaaşiniy sadukeyaaşin acıxamır

¹ Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar* sabayle. I'sa siliys i'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. ² I'semee manbışik'le eyhen:

– Exha qexhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». ³ Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyına t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışin işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. ⁴ Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pısdə insanaaşə əlaamatbı t'abal he'eeeyid, manbışis Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı medın əlaamat hagvas deş†.

I'see manbı g'alyav'u ayk'anna.

⁵ Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hixan hı'ı. ⁶ I'see manbışik'le eyhen:

– Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxhe.

⁷ Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Mang'vee manva, şı gıney ilydyaat'uva eyhe.

⁸ I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxha eyhen:

– Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? ⁹ Man vuşde vuk'leeqa k'ıç'u dışde? Xhod aazırıng'us xhoble gıney g'aypxhırna gah, nya'a

* **16:1** 16:1 fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dinna grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletn ç'ak'ınbı vuxha. † **16:4** 16:4 Mançine hək'ee I'see ögeecadniy uvhu: «Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybışee axvas» (12:40).

şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'enyi hexxaba avxuyne gıneyna sav'u? ¹⁰ Yoq'ud aazır, yighne gıneyka ats'i'yle qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyna hexxaba avxuy şos yik'el dişee? ¹¹ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyi saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeep-xheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe.

¹² Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy sad-dukeyaaşe xət qa'ane karbışike ooxhud eyhe ıxhay.

Pyoturuk'le I'sa Masixh xhinne qıvaats'a

¹³ I'sa Filippne Keysariyayne cigabişeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan:

– İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix[‡] vuşiyiy?

¹⁴ Telebabışe eyhen:

– Sanbışe xhıneeqa k'yooq'ana Yəhyeva, mansanbışe İlyas peyğambarva, şensanbışe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbışe peyğambaraaşına nenameeva eyhe.

¹⁵ I'see manbışike qiyghanan:

– Şosqa nəxüdiy qöo Zı vuşune vor?

¹⁶ Şimon-Pyoturee eyhen:

– Ğu Vorne Allahna Dix[§], Masixh vorna.

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, ğu nınee baxtivariy, man vak'le insanaaşe deş, Yizde Xəybışeene Dekkee haguva! ¹⁸ Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (*ganz*) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzıl oab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uyne Yizde ummatile, cehinnyamın guchıd ğameedxhes deş.

¹⁹ Xəybışeene Paçcahiyvalin mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş.

²⁰ Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva.

I'see Vuc qik'u üç'ür qa'asva ögeecad eyhe

²¹ Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalımqa əlyhəəs ıkkanna, maane ağsaqqalaaşine, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde, Q'aanunne mə'əllimaaşine

[‡] **16:13** 16:13 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhık'le eyhe. Mana Paçcah gırgine milletbışda xərna ixhes. **§ 16:16** 16:16 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paçcahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paçcah Masixhık'le eyhe ıxha. İncılee I'sa Allahna Dixva oyk'anang'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee oyk'an.

xılence Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yığılır Vuc üç'ür qa'asdava.

²² Pyoturee I'sa sık'ırta şaqana qıkkı eyhen:

- Yızda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımayleceñ!

²³ I'semeey Pyoturuk'le eyhen:

- Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yızda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a!

²⁴ Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'ı eyhen:

- Şavusiy Yızda teleba ixhes ikkan, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen. ²⁵ Şavaayiy cuna i'mi'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yızdemee i'mi'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mi'r havaacesda. ²⁶ İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mi'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mi'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanısse hucoo heles əxəyee? ²⁷ İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaaikaaşika qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'inçıl-alla gexhan qeles. ²⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa uly-obzurne sabaranbışık'le, İnsanna Dix Paççahiyvalıka qarıy g'ıdecu hapt'as deş.

17

I'sa Masıxh Mısa peyğambarıkayıy İlyas peyğambarıka yuşan ha'a

¹ Ooğançe yixhülle yığ ilğec'uyte qiyğa, I'see Pyoturıy Yaaq'ubıy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtıne insannar deşde suvalqa ilqeebaç'e. ² Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va verığ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işığ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. ³ Mane gahıl manbışık'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. ⁴ Pyoturee eyhen:

- Yızda Xərna, yışın inyaa vuxhay nımeecad yugda ıxhayn! Vas ikkanxhee, zı inyaa xhebillə paga aly'a'as, sa Vas, sa Mısays, sayıd İlyası.

⁵ Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle:

- İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alıxhxhe!

⁶ Telebabışık'le man g'ayxhı it'umba qəpqi'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. ⁷ I'sa manbışısqana qarı, manbışık xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənva» eyhe. ⁸ Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'imee, I'sayle ğayrı vuşucar g'eece deş.

⁹ Suvayle g'əəmee I'see telebabışık'le eyhen:

– İnsanna Dix* qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a.

¹⁰ Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

– Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaşe, *ts'erra İlyas peyğambar qales ikkanva†* eyhe?

¹¹ I'see manbışis inəxdın alidghiniy qele:

– Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ıkkın.

¹² Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yığbı exı. İnsanne Duxeyib manbışde xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as.

¹³ Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'yoq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva.

I'see cinaaşe aqqına gade yug qa'a

¹⁴ Manbı insanar sabıyne cigeeqa qabımee, I'saysqa sa adamıy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gyu'ur ¹⁵ eyhen:

– Yızda Xərna, yızde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar. ¹⁶ Zı mana Yığne telebabışısqanıy arı, manbışisse mana yug qa'as əxı' deş.

¹⁷ I'see eyhen:

– Yəqqı'le qıkkeepç'ıyn, inyam deşin ine gahıyın insanar, Zı mısılqameene şokanacar ixhes? Zı mısılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yızde k'anyaqa qale.

¹⁸ I'see cinik'le gadeyne adğənçe qığəç'eva əmr haa'a. Manıd qığəç'en. Gader mankecar yug qəxhena. ¹⁹ Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan:

– Nya'a şasse man qığahas dəxı'?

²⁰⁻²¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'inna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş.

I'see, Vuc qik'u üç'ür qa'asva meeb xabar hoole

²² Manbı Galileyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen:

– İnsanna Dix insanaaşine xıyaqa qelesda gah k'ane gooxhe. ²³ Manbışer Mana gik'asda. Xhebıd'esde yığsmee Mana üç'ür qa'as.

Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a.

Allahne xaas qelen nalok'

* **17:9** 17:9 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. † **17:10** 17:10 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

²⁴ Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan:

– Vuşde Mə'əllimee nalok'bı qelenbı dişde?

²⁵ Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan:

– Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paççahaaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene?

²⁶ Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen:

– Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbışde dixbışe nalok'bı qele deşud. ²⁷ İnyaabın insanar tsimine qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18

Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

¹ Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

² I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a. ³ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paççahiyvaleeqa mısacab ikkeç'es vəəxəs deş. ⁴ Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ikdekka, Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. ⁵ Şavaayiy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aqa, məxrıng'ee akka Zasıd aqaşın. ⁶ Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağərçve yugda eyxhe.

Pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışde hək'ee

⁷ İne dyunyel pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışil-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbışın ögü ı'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'iyng'ulqame ver ooxas.

⁸ Yiğne xılen, g'elin ğu pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı dağətçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ixhay, q'öne xılekayiy q'öne g'elika gırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. ⁹ Ğu, yiğne ulen pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağepçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ixhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa gırgıne gahbışıs huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. ¹⁰⁻¹¹ İne k'ininbışıqa

nenacar ooğançe avqa ılymakka. Zı şok'le eyhen, man-bişde malaakaaşik'le xəybışee Yizde Dekkın aq'va gırgıne gahbışil g'ecen.

Avguyne vəq'əyna misaala

¹² Şosqa nəxüdiy qöo? Şavuşame vəş vəq'ə vobx-hee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb (99) suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as ı'qqəs dişde? ¹³ Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'iniyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. ¹⁴ Məxdıd vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ininbışda sacar agu ikkan deş.

Bınah haa'ana çoc

¹⁵ Yiğne çocce vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man gırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixhxheene, ğu çoc agval ha'a deş. ¹⁶ De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxheene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ğu uvhiyn gırgın kar, q'öng'vee, xhebıng'vee tastiç' he'ecen. ¹⁷ Mang'vee mane insanaaşilid k'ırı ilydiyxheene, Yizde ummatik'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatilid k'ırı ilydiyxheene, hasre mana yiğneme nalog'bı sa'anayiy* Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen. ¹⁸ Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. ¹⁹ Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışeene Dekkee manbışis ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. ²⁰ Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyuile nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda.

Borc yik'el hixan hidya'ane nukarne hək'eena misaala

²¹ Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen:

- Yızda Xərna, çocce zas qəlasın hı'ixhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahıle ılğec'es ikkan? Yighne nəqqeesmeene?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le eyhen, yighne yəqee deş, yighne nəqqees yights'alyna (7x70). ²³ Mançıl-allab, Xəybışda

* **18:17** 18:17 nalog'bı sa'ana: Mane gahıl nalog'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalog'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, man-bişe nalog'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalog'bı sa'anbışqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka.

Paççaahiyvalla nişikiy akar? Haane, paççahee cune nukaraaşıke hı'sab qeqqa. ²⁴ Paççahee hı'sab qeqqa girğilymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant† borcnana arayle. ²⁵ Mang'uqa qelesın kar dexhal-alla, paççahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun girğın karıd massa huvu borc qelecen. ²⁶ Man g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı girğın sak'al ha'asın». ²⁷ Paççahna nukarılqa rəhı'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe.

²⁸ Mana nukar g'aqa qığeç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanıke aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. ²⁹ Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul miz k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, girğın zı sak'al ha'asın». ³⁰ Mang'us məxüd ha'as ikkiykan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa arçeva» eyhe. ³¹ Menne nukaraaşıq'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'ın cök'le g'acuynbı paççahıs yuşan ha'a.

³² Paççahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Kararı'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yiğın borc hakkal hı'ı dışde? ³³ Nya'a vasse, zı vas rəhı'm hav'una xhinne, ğunab yiğne hambazıs rəhı'm haa'as vəəxəs dışdiy?» ³⁴ Mançike paççahıs qəl vuxha, girğın borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqə qele.

³⁵ Vuşde girging've vuşde çocaaşe hı'iybnı yik'eençe yik'el hixan hide'eene, Yizde Xəybışeeene Dekkeyid şok man ha'as.

19

I'sayke xhunaşşe qaxiyles yeexheyeva qiyghan

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galileyeençe qığeç'u İordan damayne şargılyne Yahudeyeeqa ayk'an. ² Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı.

³ I'saysqa fariseyar* qeepxha Mana siliys ı'xəsva qiyghanan:

– Nişil-alla qariy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeex-eye?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghniy qele:

† **18:24** 18:24 Talant: sa talantee 34,5 kg nuk'rayn vod. Sa talant pılın yits'ixhvalle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy ha'as əxən. * **19:3** 19:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha.

- Nya'a, şu qətqı' dişde, İpıxhınıng'vee ts'epııykecab «adamiyiy zəiyfa ipıxhın»†. ⁵ «Mançıl-alla insanee dekkıy yed g'alyabaççe, xhunaşseyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva»‡. ⁶ Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allahee at'iq'an hı'ıyn insanaaşe curma'acen.

⁷ Fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

- Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşseyne xılyaqa qaxıyvunava kağız huvu, qaxıyles yeexhe?»

⁸ I'see manbışik'le eyhen:

- Vuşun yik'ıbı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüd deşdiy vod. ⁹ Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxıyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zına hı'ına xhinnevar eyxhe.

¹⁰ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

- Adamiynemee xhunaşşe hiveeciy manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hıdey'ıycad mançile yugda eyxhe.

¹¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı man uvhuyn gırgıng'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. ¹² Məxbınbı vobınbı, yedıke vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbıb vobınbı, insanaaşe məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışeene Paççahıyvalınemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseıy əxə, mang'veeyid he'ecen.

I'see uşaxaaşıs xayır-düə hoole

¹³ Mane ğahıl insanaaşe I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqa xıl gıxhxhı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabbı eyhe ıxha. ¹⁴ I'seemee manbışik'le eyhen:

- Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqqı! Xəybışeena Paççahıyvalıa məxbınbışda vob.

¹⁵ I'see manbışılqa xıl gıxhxhı, düə hav'u, mançe ayk'anna.

I'sayiy karnana insan

¹⁶ Sa insan I'saysqa arı qiyghanan:

- Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhecenva?

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qıdghın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına ı'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmırbışıl k'ırı alıxhxhı, Mang'vee eyhen he'e.

¹⁸ Mane insanee I'sayke «Nene əmırbışılıyneva?» qıdghın ha'a.

† 19:4 19:4 İnexüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (1:27). ‡ 19:5 19:5 İnexüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (2:24).

I'see mang'uk'le eyhen:

– *Gimek'a, zina huma'a, sixbı huma'a, hudi'ıyn karaı'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe,* ¹⁹ *dekkisiy yedis hı'rmət gyuvxhe, yiğne k'anena ikkiykne, nəxüriy vas ğu ikkan.*

²⁰ «Zı man gırgın ha'anva, medın zas hucooyiy g'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan.

²¹ I'see eyhen:

– Vas yiğın gırgın işbı yugunbı ıxha ıkkaxhee, hark'ın yiğın gırgın kar massa hele. Qiyğad çike ıxhayn pıl kar deşınbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqar qihna qora.

²² Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna.

²³ Mançile qiyğa I'see telebabışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışee Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. ²⁴ Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy rəhətda ixhes.

²⁵ Man I'see eyhen g'ayxhı, telebabı mançile mattebax-henbıcab. Manbışe qiyghanan:

– Şavussene manke g'attixhanas əxəs?

²⁶ I'sa manbışıqa ilyakkı eyhen:

– Man insanısse ha'as əxəs deş, Allahısemee ha'as dəxən kar deşin.

²⁷ Pyoturee I'sayk'le eyhen:

– Haane, şı gırgın g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ixhes?

²⁸ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna DixŞ Cune nurune taxtıl gyu'urmee, şu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble (12) nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtıl gyuv'aras. ²⁹ Şavaayiy Yizdeme xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, gırgıne gahbışıdsı ı'mı'rıb mang'una vuxhes.

T'ımullığne işçeeşine hək'eena misaala

³⁰ Tseppiyınbışın gellesınbı, nekke qiyğiyınbı vuxhes, nekke qiyğiyınbı tseppiyınbı vuxhes.

20

¹ Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, iyeyiy miç'eeqana cune t'ımullığeeqa işçer t'abal ha'as ı'qqəna.

Ş 19:28 19:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhık'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

² Mana işçeesika yiğisiys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'imılığeeqa g'uxoole. ³ Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qığeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. ⁴ Mang'vee manbışik'le eyhen: «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemişeepxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zı qopkuba qevlesda». ⁵ Manbıb avayk'ananbı. Sə'ət yits'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qığeç'u man kar ha'an. ⁶ Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qığeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışike qiyghanan: «Nya'a şu yiğ iş dena ulyobzur exha qa'a?» ⁷ Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemişeepxhes havak'neva» eyhe.

⁸ Exha qexheme, bağıne iyese cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Gırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abıynbışile giğle. Nekke qiyğab miç'eeb abıynbışda qevle». ⁹ Sə'ət xhonçul abıyne işçeesis sa nuk'rayn pıl hele. ¹⁰ Ts'eppa abıynbışisqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışisid sa nuk'rayke pıl qele. ¹¹ Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyesiylena haa'a giviyğal. Manbışe eyhe ıxha: ¹² «Nekke qiyğa abıynbışe sa sə'ətna iş hav'u, ğu veriyğik avub nekke dağamne gahıl işlemişeepxhayn şınayiy manbı sa avqu». ¹³ İyese manbışde sang'us inəxdun alidğhıniy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılıke dişdiy yuşanxha? ¹⁴ Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyğa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. ¹⁵ Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yiğne missine ules, yizda yugvallane qiviykkan?» ¹⁶ Həməxübıb nekke qiyğiybnı tseppiynbnı vuxhes, tseppiynbnıb nekke qiyğiybnı vuxhes.

I'see xheyib'es qik'u-üç'ür qixhesva xabar hoole

¹⁷ I'see İyerusalimqa əlyhəəmee, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen:

¹⁸ – Həşde şı İyerusalimqa ılqəə, maa'ar İnsanna Dix*, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xıyaqa qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ikkanva yuşaneepxhes. ¹⁹ Manbışe Mana menne millet-bışde xıyaqa demalqa gıxhıxhesiy çümqbı ı'xı'ı çarmıxılqa

* **20:18** 20:18 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgine milletbışda xərna ixhes.

ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yiğıys Mana üç'ür qa'as.

Xəbvalla deş, k'ilyvalla hee'e

²⁰ Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışıka sacıgee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. ²¹ I'see zəiyfayke «Vas hucoone ikkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Hasre ina yızda q'öyre dix Yiğne Paççahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen.

²² I'see eyhen:

– Şos hucoome ikkan, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee?

Manbışe «Şasse əxəsınva» eyhe. ²³ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yızde Dekkee man cigabı şavunbıvayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı.

²⁴ Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. ²⁵ I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen:

– Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbışis conecab qıvaats'ıynbışe haa'a. ²⁶ Şu məxüd hidya'as ikkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ikkanang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. ²⁷ Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ikkannar vuşdacar nukar ixhecen. ²⁸ İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbışis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattivxhan ha'asva qarı.

I'see q'öne bı'rq'ı'ng'us işix qalya'a

²⁹ I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbışiqab qihna geeb insanar qavayle. ³⁰ Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbışik'le mançe I'sa ı'lğəəva g'ayxhımee «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ırbı ha'a. ³¹ Cəmə'ətin manbışik'le nımee nıq'ıbı aqqeva uvheeyid, manbışe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı ha'a. ³² I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan:

– Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ikkan?

³³ Manbışe eyhen:

– Yızda Xərna, şas ikkanan yişde uleppışik'le g'acecen.

† **20:30** 20:30 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ixha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha.

³⁴ I'sayna manbışılqə rəhı'm qabı, manbışde uleppışik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nbişde uleppişeeqa işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21

I'sa İyerusalimeeqa qarı

¹ Manbı İyerusalimısqa hiviyxharnə cigee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xiveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, ² eyhen:

– Ögilyne xiveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'ımeeab avt'ulna əməleyiy çina q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. ³ Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghineene, «Manbı Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı.

⁴ Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

⁵ «İyerusalimeene milletik'le eyhe:

Şosqa vuşda Paççah qöö vor.

Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş,

Mana xev ıxı'yxəne əməlel,

*Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle».**

⁶ Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. ⁷ Əməleyiy çina q'udux qabı, çilqa con tanalınbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giyar. ⁸ Maqa sabıyne gellesınbışe tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yivaaşın bıtığbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. ⁹ I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbışe ts'irbı ha'a inəxüd eyhe ıxha:

– *Hosanna†Davudne Dixes‡!*

Rəbbine doyuka Qarıng'us şukur vuxhenava!

Nekke axtine xəybışee hosanna! §

¹⁰ I'sa İyerusalimqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. ¹¹ Cəmə'ətımıd eyhe ıxha:

– İna Galileyayne Nazaret şahareəncəna I'sa Peyğambar vor.

I'see kar massa helenbı Allahne xaane məhleənçe g'ee'ebaşşe

* **21:5** 21:5 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (9:9). † **21:9** 21:9 Hosanna: Cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha. ‡ **21:9** 21:9 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşə oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. § **21:9** 21:9 Manva Zaburee otk'un (117:25-26)

¹² I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar al-ışsu-massa helen gırgınbı g'e'eebaşenbı. Mang'vee pıl bı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın riyadbı alyt'ik'al hı'ı, ¹³ eyhen:

- «*Yizde xaan do düəyn xav ixhesva*»* otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı.

¹⁴ Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepx-hayn k'aanbıyiy bı'rq'ı'nıbı yug qaa'anbı. ¹⁵ Uşaxaaşe Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosannava!» ts'irbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'ıyn əlaamatbıyiy uşaxaaşe ha'an man ts'irbı g'ayxhımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa. ¹⁶ Manbışe I'sayk'le eyhen:

- Manbışe eyhen Vak'le g'iyxheye?

I'seeyid manbışik'le eyhen:

- Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «*Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as*»†?

¹⁷ Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareeñçe qığeç'u Bet-Anya eyhene cigeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva.

İnciler t'lydəəna inciliyna yiv

¹⁸ Qinne yığıl miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almeə, mısniy qıxha vor. ¹⁹ Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'eyleyle ğayrı vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen:

- Hasre val sayib meyva ılımaalecen!

İnciliyna yiv mankecab qooqqana. ²⁰ Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepxha eyhen:

- Nimeə zaarabane inciliyna yiv qooqqu?

²¹ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkeə idyavxu yik'eeñçe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdid ix-hesın. ²² Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'ameə hucooyiy heqqı man gırgın ixhesın.

Şavaayiy man işbı I'saysqa ha'as hassır

²³ I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'ameə, Mang'usqa kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepxha eyhen:

- Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı?

²⁴ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

* **21:13** 21:13 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (56:7). † **21:16** 21:16 Manva Zaburee otk'un (8:3).

- Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghıniy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. ²⁵ Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy insanaaşeni?

Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. ²⁶ «İnsanaaşeva» uvheeyid, cəmə'ətilə qəvəyq'ən. Manbışde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe.

²⁷ Manbışe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbışik'le eyhen:

- Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş.

Qöne duxayne hək'eena misaala

²⁸ I'see meed eyhen:

- Şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyına hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. ²⁹ Ts'etta dixee «Zas ıkkın deşva» eyhe. Qiyğalemee fıkır badal hav'u, hayk'annacar. ³⁰ Mana insan q'ör'esde dıxesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, ı'qəənava» uvhu hayk'an deş. ³¹ Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ıkkınan ha'a?

Manbışe «Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbıyiy‡ gocebı şole ögiyl Allahne Paçcahiyvaleeəqa əlyhəə vob. ³² Yəhye şosqa qopkuna yəq Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bı sa'anbışeyiy gocebıšemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fıkır badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş.

Arendeeqa t'imılığ alyaat'uyne, qəlasın ha'ane işçeeşine hək'eena misaala

³³ Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyeseə t'imilən bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır alyaa. Qiyğad mane cabırıke ad t'imıl hoyç'anın ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecənva talvar alyaa. Qiyğad man t'imilən bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkeeəqa ayk'an. ³⁴ Şagav sa'ana gah hipxırmeə, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ıxoole.

‡ **21:31** 21:31 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka.

³⁵ Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbı exa. Manbışın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqqqa hoole. ³⁶ Manesa nəqqee xaane iyesee sık'ılbab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeeşemee manbışıkıd, cole ögiyl abıyne nukaraaşık hı'iyın ha'a. ³⁷ Nekke qiyğa mang'vee manbışısqa dix g'ıxele: «Dux-aylexheeyid manbışıs naş qexheva» uvhu. ³⁸ İşçeeşik'le dix g'acumee, manbışe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkin in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». ³⁹ Manbışe mana aqqı t'imilene bağeençe qığavhu gek'ana. ⁴⁰ Bağına iyesiyl ariyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucooniyxan ha'as?

⁴¹ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbışısqa arendays qeles, şagavbı hiyxarne gahıl culqa gyooxhana pay manbışe qevlecenva.

⁴² I'see manbışık'le eyhen:

– Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dişde:
«Ustadaaşe dağepçına g'aye

Nekke kara əəne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl.

Mana Rəbbına iş vuxha,

Şi mançile matteepxhaynı.»§

⁴³ Zı mançil-alla şok'le eyhe, Allahna Paçcahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav hixhara'asde menne milletısqa qevles. ⁴⁴ Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayiy mana g'aaypxhıb hoç'anasda.

⁴⁵ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışık'leyiy fariseyaaşik'le* Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhımee, manbışılqa hiyxaran, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. ⁴⁶ Mançil-alla manbışıs Mana aqqas ikkiykınəeyir, milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletık'ler I'sa peyğambar xhinneniy ats'a.

22

Davatbışde hək'eena misaala

¹ I'see manbışık'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ixha:

² – Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, paçcahee dıxes davatbı ha'a. ³ Mang'vee davatbışeeqa insar qoot'alasva cun nukarar g'ıxoole. Qopt'uluynbışismee ables vukkiykan deş. ⁴ Manke paçcahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbışık'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodğuy gıxhxı vod, congariy medın koki'iyın

§ 21:42 21:42 Manva Zaburee otk'un (117:22-23). * 21:45 21:45 fariseyar: Manbı I'sayne gahilin dındarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha.

həyvanarid gyatt'uyınbı, gırğın hı'iyın, davatbışeeqa able». ⁵ Qopt'uluynbı mançil bacit deepxha avayk'ananbı cone işbışqab qihna. Manbışın sassabı avayk'ananbı cone çolbışeeqa, mansanbı avayk'ananbı kar alişşu massa heles. ⁶ Avxuynbışemee qəlas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. ⁷ Paçcahıs mançike qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbışda şaharıb gyooxhan ha'as ulyookka.

⁸ Mançile qiyğa paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançis avak'ıynbı devxhaynbı. ⁹ Həşde şu yəq'ıbı ilekkane cigabışeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». ¹⁰ Nukararıb havayk'ananbı. Manbışısqa yəq'ı'l-q'ı't'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugna-pisda gırğına qoyt'alna. Məxüd davatbı ilğeeç'esın ciga mihmanaaşe gyayts'en. ¹¹ Paçcah mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbışis sik'ıyn tanalinbı ilydyı'ına sa insan g'ece. ¹² Paçcahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbışın karbı ilydyı'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. ¹³ Paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybıyiy xileppi ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağərçe. Mançe geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes».

¹⁴ Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı.

«Allahın Allahısqa qele»

¹⁵ Mançile qiyğa fariseyar* avayk'ananbı mı'sləhətbı ha'as, nəxürne I'sa cuvabil aqqasva. ¹⁶ Manbışe irodi-anaaşıka† sacıgee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu gırğıng'uqacar akarara eyxhe. ¹⁷ Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ıkkanee, deşxhee dişee?

¹⁸ I'sayk'le manbışıqa kararı'dəən fıkrırbı ıxhay ats'axhxha eyhen:

– Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys ı'xiyxə? ¹⁹ Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele.

Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. ²⁰ I'see manbışike qiyghanan:

– Vuşuyiy çil ts'ıts'ı'ı, şavuniy mançil do otk'un?

* **22:15** 22:15 fariseyar Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. † **22:16** 22:16 İrodiyanar: Mane cühüt'yaaşe İrod Antıpayka Roma imperiyeyn sura aqqaqqa ıxha.

21 Manbişe «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbişik'le eyhen:

- İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqa qele.

22 I'see uvhiynçile manbı mattebaxha, Vucur g'alerçu avayk'ananbı.

Hapt'ı üç'üb qeepxhayne hək'ee qiyghan

23 Manecab yiğil I'saysqa saddukeyar[‡] abayle. Manbişe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaşe I'sayke qiyghanan:

24 - Mə'əllim, Mısee inəxüdnıy uvhu: «*Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'i, çocus nasıl haa'as vukkan*»[§]. 25 Yiğiyre çocniy vob. Ts'errıyng'vee xhunaşşe hey'i uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'i. 26 Man kar mang'une q'öd'esded, xhebıd'esded gırgıncad çocaaşine vuk'lelqa qaylen. 27 Gırgıng'ule qiyğa mana zəiyfar qeek'ana. 28 Hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhemee mana yighne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'ın adamer vuxha.

29 I'see manbişis inəxdun alidghınıy qele:

- Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna guc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. 30 İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamiysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybişeen malaaikar xhinne vuxhes. 31 Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiynçine hək'ee şu qətqı' dişde: 32 «*Zı İbrıhımna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?*»^{*} Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übınbışda Allah vorna.

33 Mang'vee xət qa'ançile cəmə'ət mattexhen.

Allahna nekke xəbna əmr

34 Fariseyaşik'le I'see saddukeyar ghalybı sa'as alivkuva g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. 35 Mane Q'aanunne mə'əllımaaşine sang'vee I'sa siliys ıxəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan:

36 - Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane?

37 I'see mang'uk'le eyhen:

[‡] **22:23** 22:23 saddukeyar: Saddukeyar I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbı baba-dıdeesıne ədatbışıqa gyuv'ur-oza qeebaxhe vuxha deş. Manbişe con işbı Mısee abıyne Q'aanunuqa g'eece ıxha. Saddukeyaşe malaaikariy cinar vodva inyam ha'a ıxha deş. Manbişe Q'ıyaamatne yiğil gırgın hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva inyam ha'a ıxha deş.

[§] **22:24** 22:24 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (25:5-6)

^{*} **22:32** 22:32 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (3:6)

– «*Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.*»[†] 38 Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. 39 Mançik akarna q'öb'esda ina vob: «*Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne*»[‡]. 40 Gırgına Q'aanuniy[§] peyğambaraaşin uvhiybı mane q'öne əmıreke giyğal.

Masixh Şavna Dixne?

41 Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a I'see manbışıke qiyghanan:

42 – Şosqa nəxüdiy qöö Masixh* vuşune vor? Mana Şavna Dixne?

Manbışe «*Mana Davudna Dixva*»[†] eyhe. 43 I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masixhık'le «*Yizda Xərnava*» eyhe:

44 «*Rəbbe yizde Xəring'uk'le eyhen:*

Yizde sağıl gyu're,

Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»[‡]?

45 Davudee Mang'uk'le «*Yizda Xərnava*» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe?

46 Mançin alidghınıy I'says şavussevad qeles əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23

I'see fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'allımaaşine hək'ee xabar hoole

¹ I'see cəmə'ətık'leyiy Cune telebabışik'le eyhen:

2 – Q'aanunne mə'allımaaşeyiy fariseyaaşe* Mısayne doyule xət qa'a ıxha. ³ Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alixhxı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş.

[†] 22:37 22:37 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:5)

[‡] 22:39 22:39 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18)

[§] 22:40 22:40 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat).

* 22:42 22:42 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. [†] 22:42 22:42 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşə oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. [‡] 22:44 22:44 Manva Zaburee otk'un (109:1). * 23:2 23:2 Q'aanunun mə'allımarıy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha.

4 Manbişe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cigeençe i'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub i'ğiykar haa'a deş.

5 Gırgıncad manbişe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançınemeeyid manbişe colyna q'ut əq', tanalınçilin bağar xiliy qa'a†. 6 Manbişis otxhan-ulyoğane cigabişeeıy sinagobışee‡ nekke qoma gyuv'aras, 7 maydambışee salam alyapt'as, insanaaşe cok'le «Mə'allimva» uvhiy geedxhe ikkiykan.

8 Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'allim vor. Mançil-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'allimva» on hıma'acen. 9 Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançil-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. 10 Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. 11 Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. 12 Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.

13-14 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu Xəybışeeene Paçcahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabişeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş.

15 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allimariy fariseyar! Şu çiyebı-deryahbı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'meeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs avak'ı ha'a.

16 Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbərər! Şu eyhen: «Şavaayıy Allahne xal k'in g'ıysar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəğəl g'assireene, man eyxhen». 17 Ay ək'el deşin bı'rq'ı'nıbı! Allahne xaadın k'inəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəğə muq'addasın ha'an? 18 Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanbı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ablyaa'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». 19 Ay bı'rq'ı'nıbı, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanbı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? 20 Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'ıysarang'vee, mançılqayıy mançilyne gırgıne karalqacad k'in g'ıysar xhinne eyxhe. 21 Allahne xaalqa k'in g'ıysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çikana k'in g'ıysaran

† 23:5 23:5 Cühüt'yaaşə düə ha'amee Q'aanun otk'unne sabara karbişike q'utyeeqa sı'lı lıgeeqayıy xılelqa iyt'al ıxha. Manbişe sayid Q'aanune otk'un ıxhayke cone tanalınçine sivek bağar giyts'an ıxha. ‡ 23:6 23:6 sinagoga: Cühüt'yaaşə l'bəədat ha'an cıga.

xhinne eyxhe. ²² Xəybışilen k'in g'iyarang'veeyid Allahne taxılqanıy mançıl Gyu'uring'ulqad k'in g'iyaran xhinne eyxhe.

²³ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işbı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacıgee inıd ha'askanniy. ²⁴ Ay bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe ağayhe, devamee bıkirbacab k'öögə.

²⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayıy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalıka, mıssıne uleka sı'iyne karaka gyatsts'ı vod. ²⁶ Bı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayıy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed mətı qeetxhesınbı.

²⁷ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışıkayıy nəxdıne ıxheeyid mı'q'ı'ne karbışıka gyavts'u vooxhe. ²⁸ Şunab həməxüb insanaaşık'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işbı g'ece.

²⁹ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsybı uftan qa'a. ³⁰ Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışıka sacıgee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». ³¹ Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. ³² Məxüdxheene, baba-dideeşe gibğılna iş şu g'attivxhan hee'e! ³³ Şu xoçebışıke g'adıyn xoçebı vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attivxhvanas? ³⁴ Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'epşes. ³⁵ Mançıl-allab ç'iyeyne aq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuynə insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habilile gibğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyr şu Allahne xaaneyiy q'urbanbı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. ³⁶ Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas.

I'sa İyerusalimik qixhasde divanuk geşşe

³⁷ Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuybnı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılibişik avqa saa'anbnı xhinne Zas yığın insanar sa'as vukkiykın! Şosmee man ikkiykın deş! ³⁸ Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. ³⁹ Zımee şokl'e eyhen: «*Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!*» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24

I'see Q'iyamatılqasse hucoo ixhesvayiy eyhe

¹ I'sa Allahne Xaane məhleənçe qığeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışis Allahne Xaana binaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. ² I'see manbışik'le eyhen:

– Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın.

³ I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan:

– Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghniy qele:

– Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen.

⁵ «Zı Masixhva» geed insanaaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as. ⁶ Şok'le muhariba əva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ikkan. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun. ⁷ Millet milletılqa, devlet devletılqa g'elil qixhes. Sassa cigabişee mısvalybı ixhes, ç'iyebı i'ğiykaras. ⁸ Man gırgın «*k'oybı giyğalanbıva*»* eyhen vodun.

⁹ Mane gahıl şos əq'übabı heles, gyapt'asınbı. Zalalla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes. ¹⁰ Manke gellesın insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşine xılyaqa qevles. ¹¹ Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'le qığaa'as. ¹² Pisvalla geeb quvxhaylette gellesınbışın sana-sanbı vukkiykınıy k'ıl qixhes. ¹³ Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda. ¹⁴ Mana Xəybışde Paççahiyvaline† hək'eena

* **24:8** 24:8 K'oybı giyğalanbı: Məxüd I'see medın dyunye giğalasva eyhen.

† **24:14** 24:14 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne millet-bişilqa mana xabar hipxırmee, dyunyeyn exır ixhes.

¹⁵ Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «*Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla*»[‡] g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen),
¹⁶ yahudeebınbı manke suvabişilqa heepxecen. ¹⁷ Hasre mane gahıl, daxalya xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, ¹⁸ çoleenar tanalinçılqava xaaqa sımıyk'alcen. ¹⁹ Vuxhne avxuynbişeyiy uşax gyoqa'anbişe mane yiğbişil əq'üba ts'its'a'as. ²⁰ Düə hee'e, vuşun heepxiy q'ı'dmilqayiy Şabbatne yiğılqa§ gimexhacen. ²¹ Mane yiğbişil məxdın divan qixhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. ²² Man yiğbı cit'a qıdı'ıynbıxhiy, sang'usseccar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbişil-alla man yiğbı cit'a qa'as.

I'see Cune sark'iliyne hək'ee eyhe

²³ Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançil haymeebaxhe. ²⁴ Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbişe ç'ak'ın əlaamatbiyyi gorsatmabı hagvas. Manbişis g'əvxüynbıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. ²⁵ İlyaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. ²⁶ Mançil-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançilqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. ²⁷ Nəxüdiy ts'ayılpın şargıl ı'xı'mee garbil g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix*, Zı, siyk'almeə ixhes. ²⁸ Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı.

²⁹ Mane yiğbişil qitxhuyne divanıle qiyğa,

«*Veriğ avqas,*

Vaz k'yooçes,

Xənebi k'yoharas,

Xəybışeedın guçbı ı'ğiykaras».

³⁰ Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybışee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'ırbı ha'a geşşes. Manbişik'le *İnsanna Dix xəybışeeene buludbişil*[†] xənnə gu-cukayiy nuruka qöo g'aces. ³¹ Mang'vee Cun malaaikar

‡ **24:15** 24:15 İnexüd Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (9:27). § **24:20** 24:20 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yıghıd'esin yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkıanvaniy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. * **24:27** 24:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes.

† **24:30** 24:30 İnexüd Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

g'axuvles, malaaikaaşed gaçeençe qıǵəəne it'umne syut-tyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı.

³² İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'ı'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. ³³ Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. ³⁴ Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılıyn insanar əlyhəəssacad man gırgın kar ixhes. ³⁵ Xəybıyiy ç'iyə əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş.

³⁶ Man yiǵ mısaiyiy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaaikaaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. ³⁷ Nüh peyǵambarıne gahıl nəxüdiy ıxha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. ³⁸ Q'ıfırımıle ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiǵılqamee, insanaaşe otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha. ³⁹ Q'ıfırım qabı manbışin gırgınbı vukkeesmee, manbışik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alasnang'a ixhes. ⁴⁰ Mane gahıl çolee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alerçesda. ⁴¹ Yöxxee suk g'iviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda.

⁴² Mançil-allab muǵurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş. ⁴³ Şok'le innıd ats'axhxhe, xaane iyeyik'le sixnariy mısa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. ⁴⁴ Mançil-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş.

⁴⁵ Nukaraaşis cine gahıl otxhuniy helecenva, manbışil ooqa iyeseə gıxhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? ⁴⁶ İyeyiy xaaqa sak'imee, vuceə uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimeə baxtivariy! ⁴⁷ Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyeseə mang'uke cune gırgıneecar karana xərnaniy ha'as. ⁴⁸ Hucooniyxan ixhes manacar nukar pisda ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdəbışeə qales deşva» uvhu, ⁴⁹ giǵalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'ıyanınbşıka otxhun-ulyoğa. ⁵⁰ Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiǵıl, sə'ətil qarı, ⁵¹ mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbışıka sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançil qadaxan ses qöo ixhes.

25

Yits'ne içiyne hək'eena misaala

¹ Mane gahıl Xəybışda Paçcahiyvalla* nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'iyre içiy bazirbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeepç'ı. ² Mane içeeşina xhoyre ək'elikana, xhoyrer bəç'ər kar yeexhe. ³ Bəç'ərne içeeşe bazirbı alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. ⁴ Ək'elikanbışemee bazirbışıka sacıgee, q'ışid alyaat'an. ⁵ Tsuma qarı hidiyxharva, manbışın gırğınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı.

⁶ Xəmne yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qığeepç'eva» ts'ir qavayle. ⁷ Mane gahıl, mane içerşın gırğınbı oza qeepxha con bazirbı qa'a giviyğal. ⁸ Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbışik'le eyhen: «Vuşde q'ışıke şasıd hele, yişın bazirbı k'ədəqqə vod». ⁹ Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışıke şosud huvee, şasıd şosud g'ayxharas deş. Mançın nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbışıke alışşe». ¹⁰ Manbı q'ış alışşes hapk'ınne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. ¹¹ Qiyğa bəç'ər içer qabı «Yişda xərna! Yişda xərna! Şasıd akka eeqeva!» eyhe. ¹² Tsumee manbışik'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş».

¹³ Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğid, sə'ətıd ats'a deş.

Amaanatne pılne hək'ee misaala

¹⁴ Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqq'ılqa qığeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırğın kar manbışılqa amaandatna g'alyadaççe. ¹⁵ Mang'vee manbışıs sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant† pılın huvu ayk'an. ¹⁶ Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gixhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an. ¹⁷ Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüd hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an. ¹⁸ Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaandat xhinne huvuyn pıl maqa dyugul ha'a.

¹⁹ Xilece gah ilğevç'uyle qiyğa, mane nukaraaşına iye-siy sak'ı, vucee manbışısqa amaandat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan. ²⁰ Xholle talant pılın amaandatna alyaat'ıyng'vee, xhollə hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, şu zalqa xholle talant pılınniy g'aletçu. Haane, zı mançılqa

* **25:1** 25:1 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe. † **25:15** 25:15 Talant: 34,5 kg nuk'ra. Sa talant pılın, yits'ıxhvolle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy haa'as vəxəna.

xhollod hexxi'iy». ²¹ İyeseeyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'inna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xønne işbışılqa gıxhxhes. Mançılalları ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²² Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınıy amaanatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantıd hexxi'iy». ²³ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançılalları ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²⁴ Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'anniy, ğu üvxüdivxı'yne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuyn cıgeençeb saa'anaxhe. ²⁵ Zı mançile qərq'ı'n, mançılalları hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e». ²⁶ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pisda nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxdüvı'yne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuyn cıgeençeb saa'anava? ²⁷ Manke ğu, zı huvuyn pıl faizısxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'askanniy! ²⁸ Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle! ²⁹ Şavuşayiy vod, məxring'us sık'ıldad geed heles, məxring'uqa gırgın hexxalıka ixhes. Şavuşayiy deş, məxring'une xılənçe vodunıd g'ayşesın. ³⁰ Mana nişiscar karaı'dəəna nukar, xaənçe qığavhu, sa miç'axne cıgeeqa dağərçe. Mançe geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöo ixhes».

Nekke qiyğiyın məhkama

³¹ İnsanna Dix‡ Cune gırgıne malaaıkaaşıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıł gyuaras. ³² Gırgın mıletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. ³³ Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as.

³⁴ Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralınbışık'le eyhesın: «Yızde Dekkee xayır-düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınıyng'acad şosva hav'una Paççaııyvalla gırgıne gahbışıscaı şos alept'e. ³⁵ Zı mıssıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cıgeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı. ³⁶ Zı ts'elerniy vor, şu Yızde tanalqan kar

‡ 25:31 25:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççaı Masıxık'le eyhe. Mana Paççaı gırgıne mıletbışıda xərna ixhes.

huvu, Zı ık'armee, şu Zaqa ilyaakiynbı, Zı zindaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». ³⁷ Manke qopkuynbişe Mang'uke qiyghanasın: «Yişda Xərna, Ğu mısane mıssıra axu, şi mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, şi Vas xhyan huvu? ³⁸ Mısane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yişda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? ³⁹ Mısane şak'le Ğu ık'ar, zindanee g'acu Vasqa abı?» ⁴⁰ Paççaheemee manbışik'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us hı'iyn, Zas hı'iyn xhinne eyxhe».

⁴¹ Manke Mang'vee Cune solne suralinbışik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'iynbı, Yizde ögiyle ts'its'eepxhe! İblisıy çine malaaikaaşis qı'iyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. ⁴² Manıd Zı mıssırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva, ⁴³ Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ık'arang'a, zindaneenang'a Zasqa ityabıva». ⁴⁴ Manbışed qıdghın ha'asın: «Yişda Xərna, mısane şak'le Ğu mıssıra, ghal-miz xhyanıka gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ık'ar, zindanee g'acu, Vas ıkkanan hidi'ı?» ⁴⁵ Mane gahıl Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'iyn xhinneecad eyxhe».

⁴⁶ Manbışis gırgıne gahbışisda cazaa hevles, qopkuyn-bışismee gırgıne gahbışisda ı'mı'r hevles.

26

I'sa gik'as ıkkın

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen:

² – Şok'le q'öne yiğile Peesax* ixhesva ats'an. İnsanna Dixır† çarmıxılqa ts'its'e'ecenva mebinbışde xılyaqqa qeles.

³ Mane gahıl kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle.

⁴ Manbışe fı'ıl hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha.

⁵ Manbışe eyhe ıxha:

* **26:2** 26:2 Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayram-nang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarleğana Misirğance g'attıvıxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **26:2** 26:2 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Man saccu bayramnang'a hidya'as, sayid millet g'elil qexhe.

Sa zəiyfee I'sayne vuk'lelqa gıranın ətir qadağva

⁶ I'sa Bet-Anyee maşnan i'xnabınane Şimonne xaanang'a, ⁷ Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xılya'ad geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. ⁸ Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen:

- Hexxan kar nişisne ha'a? ⁹ Nya'a, man ətir gıranda massa huvu, çike ixhayn pılıd kar deşinbışis heles ixhesınniy.

¹⁰ I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, manbışik'le eyhen:

- Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. ¹¹ Kar deşinbı gırgıne gahbışıl şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş. ¹² Məng'ee Zalqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesın xhinne qı'ı. ¹³ Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ikkanne cigee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qiyele'esda, yicee hı'ıynıd.

Yahudee I'sa massa hele

¹⁴ Mane gahıl yits'ıq'vəne (12) telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqa arı eyhen:

¹⁵ - Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles?

Manbışed mang'us xhebts'al (30) nuk'rayn pıl hele. ¹⁶ Mane yığile Yahudee I'sa manbışde xılyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal.

I'see telebabışika nekke qiyğiyın otxhuniy oyxhan

¹⁷ İlydyadıyne gıneybışde bayramne ts'ettiıne yığıl, telebabışe I'sayke qiyghanan:

- Vasin exhaliysın Peesaxın otxhuniy nyaane he'e?

¹⁸ I'see manbışik'le eyhen:

- Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxırna, Vucee Cune telebabışika sacıgee Peesax yigne xaa alğahas».

¹⁹ Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'ıyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. ²⁰ Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranılqa savayle. ²¹ Manbışe kar otxhanmee, I'see eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles.

²² Telebabışe aq'vabı qı'ı, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan:

- Yizda Xərna, zı deş ho'oçee?

23 I'see eyhen:

- Zaka sacigee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xıyaqa qeles. ²⁴ İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xıyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes.

²⁵ Manke I'sa mering'une xıyaqa qeles ıkkanne Yahudeeyid qiyghanan:

- Mə'əllim, zı deş ho'oçee?

I'see mang'uk'le eyhen:

- Manva ğucad uvhu!

²⁶ Manbışe karbı otxhanang'a, I'seeyid ğıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u ğıney hatq'ur telebabışıs huvu eyhen:

- Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod.

²⁷ Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışısqa quvu eyhen:

- Mançeençe ğırğıng'vee ulyoğe! ²⁸ İna Yızda eb vob, in-sanaaşine geebne bınahbışile ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın. ²⁹ Zı şok'le eyhen, Dekkine Paççahiyvalee şoka sacigee ts'edin ulyoğasde yiğılqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke h'iynçike ulyoğas deş.

³⁰ Manbışe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne su-valqa avayk'an.

³¹ Qiyğa I'see manbışik'le eyhen:

- G'iyna xəmdə vuşde ğırğıng'vee Zı g'alərçesdava otk'un:

«Zı Çobanıs t'xəs,

Syuruneedin vəq'əbid heetxvasınbı»‡.

³² Zı üç'ür qı'ıməeme, Galileyeeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet haa'as.

³³ Pyoturee Mang'us inəxdın alidghınıy qele:

- Ğırğıng'veecar Ğu g'alərçveene, zı Ğu mısacar g'alərçes deş!

³⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'iyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes.

³⁵ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Zı Vaka qik'as ğyurxheeyir, zı man ha'as deş!

Telebabışde ğırğıng'veecad manva eyhe.

I'sayna Getsemanne bağeena düə

³⁶ I'sa manbışika Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:

‡ 26:31 26:31 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (13:7).

- Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're.

³⁷ Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. ³⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'ı. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're.

³⁹ Mana sık'ırıra şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a:

- Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhecen!

⁴⁰ I'sa telebabışısqa sak'ımee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen:

- Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? ⁴¹ Qopkune yəqqı'le sivmiyk'alcenva muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h it'umda, canmee guc deşin vodun.

⁴² I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a:

- Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhecen.

⁴³ I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppı aaqas əxə ıxha deş.

⁴⁴ Mang'vee manbı g'alyav'u xhebır'es manacab düə ha'as ayk'an. ⁴⁵ Qiyğa I'sa telebabışısqa sak'ı eyhen:

- Vuşun gırgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xılyaqa qele. ⁴⁶ Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqa qelesda qöö vor.

I'sa aqqaqqana

⁴⁷ Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacigee geeb g'ilincnanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşe g'axuvuyınbı vuxha. ⁴⁸ I'sa manbışde xılyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy:

- Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe.

⁴⁹ Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. ⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e.

Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. ⁵¹ Manke I'saykane sang'vee g'ilinc hı'tdidxi', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena ı'xı', mang'un k'ırı g'a'adaççen. ⁵² I'see mang'uk'le eyhen:

- G'ilinc cigeeqa gıxhxhe. G'ilinc xılyaqa alyaat'uyn gırgınbı g'ilincikecab hapt'as. ⁵³ Deşxhee, vasqa

həməxüdeə qöö Zasse Dekkikee kumag heqqas əxəs dişdiyhan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yits'iq'vəne (12) legionile geed malaaikarniy g'axiles. ⁵⁴ İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdnıy Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes?

⁵⁵ Mane gahıl I'see cəmə'ətık'le eyhen:

– Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ılınclbışikayiy dalbışika Zı aqqas abı? Zı yığıs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş. ⁵⁶ İn gırgın karbı peyğambaraaşine otk'unıybışee, otk'unıynbı ixhecənva eyxhe.

Manke gırgıne telebabışe I'sa g'alerçu, heerpı avayk'ananbı.

I'sa xərne kaahınusqa Kayafısqa ikkekka

⁵⁷ I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. ⁵⁸ Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qihna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşika giyar. ⁵⁹ Kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Aali ŞuureeneŞ gırgıng'vee I'sa gik'asdemee horbışika Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. ⁶⁰ Horbışika aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeeyib, manbışıs ikkanəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qığeç'u ⁶¹ eyhen:

– Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkıyok'al hı'ı, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu.

⁶² Xərna kaahın suğotsu, I'sayk'le eyhen:

– Manbışe Yiğne hək'ee eyhençıs nya'a Ğu cuvabcad qidele?

⁶³ I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan:

– Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masıxh Ğune?

⁶⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

– Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbışıl qööcar g'aces*.

⁶⁵ Manke xərne kaahinee culyun tanalınbı qıtaxı'ı eyhen:

Ş 26:59 26:59 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ixha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllimar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha. * 26:64 26:64 Mançine hək'ee Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

- Mang'vee kufur hı'ı! İncile qiyğa şas aq'val uly-oozarasınbı nişisınbine? Mang'vee hı'iyñ kufur şok'led g'ayxhiyn! ⁶⁶ Şu mançik'le hucoovane eyhe?

Manbışed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. ⁶⁷ Mankecabıb gıviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubi i'xiyxə. Sassanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı i'xiyxə ⁶⁸ eyhe ıxha:

- Ay Masixh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas i'xiyxə?

Pyoturee I'sa cuk'le ats'a deşva eyhe

⁶⁹ Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen:

- Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷⁰ Ğırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen:

- Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş!

⁷¹ Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen:

- İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷² Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'in g'assır eyhen:

- Zak'le mana İnsan ats'acar deş!

⁷³ Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen:

- Hək'erar ğu şenbışda vor. Manva yiğne yuşan hı'iyñcadid eyhe.

⁷⁴ Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'ınyıd g'assır, eyhen:

- Zak'le mana İnsan ats'a deş!

Mane gahılıb dadal hook'a. ⁷⁵ Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığeç'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27

I'sa Pilatisqa ikkekka

¹ Miç'eed qıxhamee, ğırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ikkanva eyhe.

² Manbışe I'sayn g'el-xil ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne* xılyaqa qele.

Yahudee vuvecar-vuc gek'a

³ I'sa mering'une xılyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ikkan g'acumee, mang'us vucee hı'iyñçile naş

* **27:2** 27:2 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyñ gıxhxhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u.

qexhe. Vucee alyaat'uyn xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayiy ağsaqqalaaşisqa qadı, ⁴ «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xıyaqa quvuva» eyhe. Manbışemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe.

⁵ Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyn pıl Allahne xaa dağı'ı, mançe ark'in vuceecar-vuc givayxanna.

⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe mang'vee dağı'ıyn pıl sı'ı eyhen:

– İna ebake quvuna q'iymat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş.

⁷ Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabıynbı k'eeplxhesın, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. ⁸ Mançıl-allad, mane cigayk'le

g'iyniyn yigılqamee «eban çolva» eyhe. ⁹ İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: *İzrailybışe Mang'us gyuvxhuna q'iymat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı*

¹⁰ *mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeni yuvhu».*

Pilatee I'sayke qiyghan

¹¹ I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yahudeşina Paççah Ğune?

I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe.

¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'se nıq'cad qığayhe deş.

¹³ Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan:

– Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'iyxhe dişee?

¹⁴ I'se mang'une nenecad cuvabıs alidghınıy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena.

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

¹⁵ Gırgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətniy g'əxəna. ¹⁶ Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe.

¹⁷ Mançıl-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan:

– Şos zı vuşu g'aykkıne ıkkın? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane?

¹⁸ Mang'uk'le ats'anniy, manbışe I'sa paxılıyvalın cune xıyaqa quvuva. ¹⁹ Pilat cune taxtıl gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ıxele:

– Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun.

²⁰ Kaahinaaşine ç'ak'ınbıseyiy ağsaqqalaaşe millet mizel aqqı, manbışe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva.

²¹ Pilatee manbışike qiyghanan:

– Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke?

Manbışed «Barabbava!» eyhe.

²² Pilatee manbışike «Masixhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan.

Manbışde gırgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» eyhe.

²³ Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qəlasın hı'ıva?» qiyghan.

Milletınmee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a.

²⁴ Pilatik'le cune xılence vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xileppi hodğul eyhen:

– Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin.

²⁵ Milletıncad mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Mang'uke k'yapk'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles!

²⁶ Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqbı ı'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qeleva eyhe.

Eskeraaşe I'sa demalqa giyxhe

²⁷ Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. ²⁸ Manbışe Mang'une tanalinbı qakkyı'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş aly'a'a.

²⁹ Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xıyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabışil gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. ³⁰ Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə.

³¹ Mana demalqa gixhxıyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe.

I'sa çarmıxılqa qıkkekka

³² Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa gıvaxanasın çarmıx haqqas ilekka. ³³ Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun.

³⁴ Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş.

³⁵ Eskeraaşe Mana çarmıxılqa ts'its'ı'ıyle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalinbı cone əree qa'a. ³⁶ Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. ³⁷ Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa

ts'its'ı'ıva otk'un gıxhxı ıxha. ³⁸ Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağıliy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a.

³⁹ K'anençe ı'lğəəmbışe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbı eyhe ıxha. ⁴⁰ «Allahın xav qottul, xhebne yığee alya'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha.

⁴¹ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllımaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gıxhxı eyhe ıxha:

⁴² – Məbınbı g'attivxhan haa'anbınıy, Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. ⁴³ Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qızır, Allahısır Mana ıkkaxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen!

⁴⁴ I'sayka sacıgee çarmıxılqa ts'its'av'uyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbı uvhu.

I'sayn qik'uy

⁴⁵ Yı'q'ı'hı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. ⁴⁶ Sə'ət xheyible vooxhemeə, I'see ts'ırıka eyhen:

– *Eli, Eli, lema savaxtani?* (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?»† eyhen vodun.)

⁴⁷ Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxhı eyhen:

– İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al.

⁴⁸ Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yoq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. ⁴⁹ Mansanbıšemee eyhe ıxha:

– Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee?

⁵⁰ I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığec'een.

⁵¹ Mane gahıl Allahne xaab gyuvapxınna örtuyğ q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe‡. Ç'iyebi ı'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. ⁵² Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insanar suğoots'anbı.

⁵³ Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbışeənçe qığeeç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalımeeqa ikkee-baç'e. Maa'ab manbı xilece insanaaşik'le g'ooce.

† **27:46** 27:46 Manva Zaburee otk'un (21:2). ‡ **27:51** 27:51 Mane örtuyğun Allahne xaadın inekke muq'addasın cıga cura'a ıxha. Allahıka mugavilenana q'utye, mane perdeyka curı'ıyne cigee vooxhe vuxha. Maqa seneə sa yəqqees, xərne kaahınle ğayrı şavussecaar ikkeç'es əxə ıxha deş. Mançine hək'ee, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee qətqəs eyxhe (26:31-35).

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandirik'leyiy es-keraaşik'le ç'iyebı ı'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpç'ı'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe.

⁵⁵ Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xilece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galileyeençecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha. ⁵⁶ Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı.

I'sa k'eyxha

⁵⁷ Exha qexhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. ⁵⁸ Mana Pilatne k'anyaqa hark'in, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. ⁵⁹ Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, məttine kafaneeqa hiyk'ar. ⁶⁰ Qiyğar Mana ganzine ab hipk'irne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixhxı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. ⁶¹ Magdaleençena Mayramyiy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe.

I'sayne nyuq'vnesne g'aravulyçer ulyoozar haa'a

⁶² Qinne yiğil, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy fariseyar§ Pilatne k'anyaqa sabı ⁶³ eyhen:

- Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes». ⁶⁴ Mançil-allab əmr hee'e xhebıd'esde yiğılqamee nyuq'vneqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletik'le «Mana hapt'ıynbışde yi'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğiyın hor, ts'ettiyınçile pisin ixhes.

⁶⁵ Pilatee manbışik'le eyhen:

- G'aravulyçerıb alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ıkkən, he'e.

⁶⁶ Manbıb hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəəne cigeene g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28

I'sa üç'ür qexhe

¹ Şabbatın yiğ ilğəç'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettiyne yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramyiy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v g'avces. ² Sayid sayangada, it'umda ç'iyebı ı'ğiykır, manıd Rəbbin malaaiik xəənçe giç'u nyuq'vneeqa ikkəəne cigeena g'aye qavaak'an hav'u, çil gyu'urva ıxha. ³ Malaaiik yic ts'ayilpanık, çin tanalin karbıd cagvarada

yiz xhinne ıxha. ⁴ Maa ulyobzuruayne g'aravulyçeeşik qəpqr'iniyvalin zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva. ⁵ Malaaıkee zəiyfeeşik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'itsı'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay. ⁶ Mana inyaa deşda, Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alırxhuyn cıga g'ace. ⁷ Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galıleyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen.

⁸ Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxvananbı. ⁹ Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığəç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhılıbışeeqa sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən! Hapk'ın Yizde çocaaşik'le eyhe, Galıleyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda.

G'aravulyçeeşe abına xabar

¹¹ Yadar telebabışisqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan ha'a. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu ¹³ eyhen:

– Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'iməe Mang'une telebabışe abı Mana qəquna». ¹⁴ Mana gaf Pilatne k'ırıysqa hipxhıreene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı.

¹⁵ G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.

I'sayna nekke qiyğiyna mı'sləhət

¹⁶ Yıts'ıssar (11) teleba Galıleyeeqa, I'see manbışik'le uvhuayne suvalqa avayk'an. ¹⁷ Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabı şakkalycab aaxva. ¹⁸ Manke I'sa manbışisqa qıxha eyhen:

– Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına xəbvalla Yizde xılyaqə quvu. ¹⁹ Mançıl-allab hapk'ın gırgıne millet-bışike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne doyuqa xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. ²⁰ Manbışis Zı şos əmr hav'uyn xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırgıne gahbışıl şoka ixhes.

Lukee yuşan hav'una yugna xabar

10

Zas k'anena nenane hi'sab eyxhe?

İne I'see haa'ane gafee, g'ulduraaşisqa girxhune cühüt'le ğayrı, xhebiyre insan eyxhe: sa Allahne xaa g'ullux ha'ana cühüt', manasa cühüt' eyxhena Leviyne toxumençena, xhebir'esda insanır samariyeğançena. İyerusalimne şaharene Allahne xaa g'ullux haa'anbişe, ha'anbiniy düəbi ğırgıne izrailne milletnimee. Manbışis kumag ha'anniy Leviyne nasilençene cühüt'yaaşe. Samariyebıva manbışik'le eyhenniy, manbı Samariye eyhene cigençe vuxhal-alla. Manbı cühüt'yaaşis k'anen, sa eban milletniy vod. Sa eban milletbid ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umooceniy vooxhe. Cühüt'yaaşe hi'sab ha'anniy, samariyatbişe din badal ha'u, mançil-allab manbışika yuşan haa'a deşdiy.

²⁵ Sayəqqee Tavratne mə'əllimıs I'sa cuvabil aqqas ikkiykan. Mang'vee I'sayke qidghın ha'uyın:

– Mə'əllim, zı hucoo he'eene, aaxiratee ixhees?

²⁶ I'see mang'uke qidghın ha'uyın:

– Tavratee hucooyiy otk'un? Vas nəxüdiy g'anmış eyxhe?

²⁷ Mang'vee Tavratee otk'unıyn xhinne uvhu:

– *Yiğna Rəbbim Allah vorna. Mana hammaşe yik'eka, rihı'ka, ək'elika ğırgıne vas huvuyne gucuka ikkiykne. Sayid: vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne.*

²⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Ğu qotkuda uvhu. Ğu həməxüd he'ee, manke ğu aaxiratna ixhes.

²⁹ Mang'us ikkiykanan vuc mane gafençe qorkura qığahas, I'sayke qidghın ha'an:

– Eyhe, yızda k'anena haşune?

³⁰ I'see mang'uk'le inəxüd uvhu:

«İyerusalimençe Yerixonne şahareqa sa cühüt' gəəng'ə gexhana g'ulduraaşine xileqa. Manbişe mana q'əra qa'a, getu g'alyaraççena yəqqə qik'as.

³¹ Həməxüd ıxha, mane gahıl İyerusalimençe hamane yəqqı'le, Allahne xaa g'ullux ha'ana sa gəə eyxhe. Mang'uk'le get'una g'acu, ilğeç'ena hamane yəqqı'ne şene aqvayle. ³² Akaran harakat Leviyne toxumençened insaane ha'a: get'uyng'une k'anençe yəqqı'ne şene aqvayle ilğeç'e.

³³ Hamane yəqqı'n ı'lğəə eyxhena samariyeğançena cune əməleyl. Mang'uk'le get'una g'acu, qiykkın k'anyaqa

qexhe. ³⁴ Samariyeğançena mang'usqa qıxha ı'xna çaxırıka hodğul, zeytunun q'ı'şid qadğu iyt'alan. Qiyğa, mang'vee g'ulduraaşe get'una alqavhu əməlelqa qikkekana pılıke axvane cıgeqa, giyğalna mang'us maa'ab g'ullux haa'a.

³⁵ Qiyne yiğil mang'vee pılıke axvane cıgayne xəring'us huvu q'ölle nuk'rayn pıl eyhen:

– Mang'us g'ullux hee'e, zı huvuyñçile hexxada xarcx-heene, yı'q'əlqa qömee zı vas qelesın».

³⁶ Qiyğa I'see Tavrata mə'əllimıke qidğın ha'an:

– Ğu nəxüdne hı'sab ha'a, g'ulduraaşısqa girxung'usqa, xhebing'una nenane k'anena eyxhe?

³⁷ Tavrata mə'əllimee eyhen:

– Neng'veeyiy mang'us cun yik' gyotxhuniy haguna, hamana eyxhe.

«Ğunad həməxüd he'e», – I'see mang'uk'le uvhu, – «ı'mı'r yiğna həməxüb vukkee».

15

Avaykınçına şadvalla

İne xhebne misaalayna mə'na akaraba vobna. Mane hekayebişe I'sa peyğambaree yuşan ha'an, Allah, bınahnanbışıka gorusmuş ixhang'a nimeeyiy şad eyxhe.

¹ Gırgın nalok'ıbı sa'anbıyiy bınahbınanbı abaylenbiniy I'saysqa, Mang'ulqa k'ırı gyaqqas. ² Fariseyariy Tavrata mə'əllimaaşe ğud-ğudniy ha'ana:

– Mana insan bınahbınanbışıka yuşan ha'a, manbışıka kar otxhan!

³ Manke I'see inəxbına misaala ts'its'av'u:

⁴ – Fıkr ooxhne, vuşde neng'ukame vəş vəq'ə vobna, çinab sa avguna. Mang'vee yüç'əle yüç'üb uxhiyxhane cıgee g'alebçı, avguna sa t'abal haa'as üqqəs dişde? Nya'a, avaykasmee mang'vee mana t'abal haa'as dişde?

⁵ Avaykımeyib, şadvalıka cune mıgabışılqa gyuvxhes.

⁶ Xaaqar qarımee, qoot'alasınbı cun hambazar, g'onşubı manbışik'le eyhesın: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zasqa avaykına, avguna vəq'ə!»

⁷ Qiyğa I'see eyhen:

– Mançılqa şak-şupa mooxhe, xəybışee bınahbışile xil ts'its'avuyne sang'us geeb şadeepxhes. Yüç'əle yüç'ürne qopkuyne, bınah deşınbışis manimee şadeepxhes deş.

⁸ Sayıb inəxbına misaala:

Sa xhunaşşeyqa yıts'ille nuk'rayn pıl eyxhe, mançınıd sa yıcee agval ha'an. Nya'a, məng'ee bazir qaahas dişde, xhıris üvxhəs dişde, xav alyak-valyak ha'as dişde man nuk'rayn pıl aveekasmee? ⁹ Aveekımee, qoot'alasınbı cen

hambazariy, g'onşu yedar. Manbışik'le eyhesın: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zak'le, aguyn nuk'rayn pıl, avaykıyn!»

¹⁰ Qiyğa I'see eyhen:

- Mançılqa şak-şupa mooxhe, sa bınahbışike tovba hav'uyne insannimeeyid Allahne malyaa'ikaaşdab şadvalla hәмәxübna vuxhes.

¹¹ I'see inid yuşan ha'uyın: «Sa adamıyqa q'öyre dixniy vor.

¹² K'inne duxee dekkık'le eyhen:

- Dek yiğın var-devlet, ğu yişde aree bit'al he'e, zalqa gexhan qale.

Dekkee var-devlet dixbışdı aree bit'al ha'an.

¹³ Sabara yiğbışile k'inne duxee, cus huvuyn dekkee var-devlet massa huvu, ayk'anna әqәnane öлкеeqa. Ark'inne cigeeıyid azğunna i'mı'r vukku, ğırğın kar ak'an ha'an.

¹⁴ Mane ğahıl hamane öлкеe ğiyğalanbı it'umun missın vaxtbı, mang'uned i'mı're ğiyğalanbı dağamın yiğbı.

¹⁵ Manke mana hayk'anna mane cigaynbışde sang'usqa iş hivqas. Mang'vee mana ğ'ixelena cune çolbışeqa vokkar uxhiyxhana'as. ¹⁶ Dix hәмәxürniy mis qıxha vorna, vokkaşee otxhanan kar huvuynxhiy geerniy şad ixhes, mang'us vuççud heli ixha deş.

¹⁷ Mana culqa qarı eyhen:

- Yizde dekkıqa geeb işçer vob, manbışde ğırğın'vee ğıney otxhan, hale hexxadad axvan, zımee inyaa'ar missınçe qek'a.

¹⁸ Dekkısqa sark'il eyhesın: «Dek zı yiğniyiy Allahne ögee bınahna iş hav'u. ¹⁹ Zı yiğna dix ixhes layıq'ra deş vorna. İcaza hevle yiğne işçeeşına sa ixhes».

²⁰ Mana ayk'anna dekkısqa. Dekkık'le mana әq'әnançecar quvats'ı rәhı'm qavaylı. Dek mang'une öğıylqa ğ'adayxhvan qarı, xhılibışeqa sa'u, ubba ha'a.

²¹ Duxee eyhen:

- Dek, zı yiğniyiy, Allahne ögee bınahna iş hav'u. Zı yiğna dix ixhes layıq'ra deş vorna.

²² Dekkee cune nukaraaşık'le eyhen:

- Zaraba, nekke yugun alya'an karbı alle, mang'ulqa ale'e, t'ubelqana tucvayiy, ğ'elılqan ğ'elılınbı hele. ²³ Qavale kokav'una dana, ğyuvk'e. Qudoora otxhun-ulyodğuybı ha'as. ²⁴ Ho'o dişde, yızda dix qık'unıy vor, üç'ür qıxha, ağananiy, avaykına.

Manbı ğıviyğalanbı otxhan-ulyoğa.

²⁵ Mane ğahıl xәrna dix çoleeniıy vor. Mana xaasqana qıxhamee, ğ'iyxhenbı mә'niybıyiy huvaagan sesbı.

²⁶ Mang'vee nukaraaşına sa qort'ul qidğın ha'uyın:

- Hucoone haynyaa eyxhe?

27 Nukaree eyhen:

– Yiğna çoc sak'ı, dekkeeyib mana sağra-salamatra sak'ıva kokav'una dana givk'u.

28 Xərna dix it'umra qəllamışxha, xaaqa ikkeç'es ikkiykan deş. Manke dek qığeç'u mana mizel aqqaqqa giyğal.

29 Xərne duxee dekkık'le eyhen:

– Haynimene senbına zı vas nukar xhinne işlemiş ıxha, hammaşed ğu uvhuyn ha'u. Hambazaaşika otxhun-ulyoğas, ğu zas mısacab çepiçib huvu deş. 30 Yiğın var-devlet otxhunne, pozğunne yedaaşika iykirne duxays, ğumee, sak'ı qarıng'a kokav'una dana givk'u.

31 Dekkee mang'uk'le eyhen:

– Dix, ğu hammaşe zaka vor, in gırgın zaqa vodunmen kar yiğın vodun. 32 Həşdiyle şadepxhes, otxhun-ulyoğas ıkkın: yiğna çoc qık'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.»

18

Nəxüd ha'uyın ı'bəədat ne Allaahe q'abil ha'a?

Avaalıyne İzrailil sa destə insanar vuxha, Tavratee (cühüt'yaaşın müğədasın kitab) otk'unne gırgınçılqa əməl ha'an. Məxbınbışk'le fariseyarvaniy eyhen. Cəmə'ətın manbı geəb Allahıkan insanarvaniy eyhe. Mane gahıl, sayıb sa mebnə destə naloq'ıbı sa'ane insanaaşınaniy vob, manbı şavuscab vukkiykan deşdiy. İzrail mane dövrül Roma imperiyeynsniy tabıba vob. Nalok'ıbı sa'anbı Roma imperiyayne əmreniy işlemiş vooxhe. Nalok'ıbd gellesde vaxtal gexhançile hexxadaniy sa'a. Cone milletne hı'sabeqa karnanbınıy vooxhe. Mançıl-allab manbışıqə duşmanıka xhinneniy ilyaaka.

9 Şi mansanbışile qopkuynbı vob, hı'sab ha'anbışıs, mebnbışılqə oğənçe avqə ilyaakane insanaaşıs, I'see inəxübna misaala ts'its'av'u:

10 «Q'öyre insan Allahne xaaqa ı'bəədat ha'as havayk'ananbı. Manbışda sa ıxhana farisey manasar nalok'ıbı sa'ana.

11 Fariseyee ulyorzul cune hək'ee inəxüb düə haa'a vuxha:

– Allah, Vas şukur, zı məxürna, mebn insanar xhinnena dexhava: fırlıdaxçer xhinnena, qotkuyn hidya'ana xhinnena, xayaanat ha'an adamiyiy xhunaşşe xhinnena, yeyir hamana nalok'ıbı sa'ana xhinnena. 12 Zı hammaşe ülycümee q'öne yəqqee siv aqqaqqa, gırgıne g'azancbışıke yits'ibesda pay Allahne xaaqa qoolena.

13 Nalok'bı sa'anamee gırgıng'ule curayra ulyorzuliy, mang'us uleppıd xəəqə qa'as ıkkın deşiy, saccu cune koksıys ı'xhı eyheyiy:

- Allah, zı bınahbınana vor, Ğu ılğeç'e yizde bınahbışıke.»

14 Mançile qiyğa I'see eyhen: «Farisey deş, hamana nalok'bı sa'ana Allahee qorkuna insan xhinne q'abil ha'u, mançılqa şak-şupa mooxhe. Manıd mançıl-alla, vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.»

Yəhyee yuşan hav'una yugna xabar

Uvhuybışis sik'i in kitab Yəhyee otk'un. Mana I'says geer ikkana yits'iq'vəne telebayna sa ıxhava otk'un. Aal-imaaşine uvhiyn in kitab Yəhyee Efes eyhene şaharee 90-niyiy 95-esde senbışe otk'un ixhesva eyhe. Geeb in-sanaaşisse qətdəş əxecənva, mang'vee in kitab yunanne mizel otk'un.

Yəhyee man kitab otk'unin I'sa Masixh vorva hagvas. Mang'us insanaaşe mançil inyam hı'ı ikkiykın. İne kitabee Allahne hək'eedın dağamın geed fıkrıbı vod. Yəhyee I'sayne vuk'lelqa qadıyn gırgın otk'un deş. Mang'vee mane kitabee I'see haguyn yıghille əlaamat otk'un. Mane əlaamatbışed I'sa Masixh ıxhay hagva.

Yəhyee mane kitabee inekke geed I'see yuşan hı'ıynbı otk'un. Yəhyee otk'unne karbışın geedınbı I'see k'anene telebabışis yuşan hı'ıynbı vod.

I'sa dyunyelqa Allahın Cuvab xhinne qarı

¹ Ts'etta Cuvab ıxha.

Cuvab Allahıka sacıgee ıxha.

Cuvabcd Allah ıxha.

² Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha.

³ Gırgın kar

Mançile ğana itxhın,

itxhınne karbışın

nencad Man dena itxhın deş.

⁴ I'mı'r Mançeeniy vob,

mane i'mı'rınıb insanaaşis Nurniy hele.

⁵ Nurun miç'axiyvalee işixniy gıyayhe,

man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş.

⁶ Allahee Yəhye donana insan g'ıxele. ⁷ Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecənva. ⁸ Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı.

⁹ Hək'en Nur dyunyelqa qadı.

Mane Nuren gırgıne insanaaşılqa işixniy gıyayhe.

¹⁰ Nurun in dyunye itxhın.

Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid,

ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş.

¹¹ Mana Cunbışisqar qareene,

manbışe Mana k'ane qı'ı deş.

¹² Mana k'ane qı'ıyne gırgınbışis,

Mang'une doylulqa inyam hı'ıynbışis,

Manbışis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy
huvu.

13 Manbı insanıke,
insanne xuruşuke
vuxhaynbı deş vob.
Manbı Allahıke vuxhaynbı vob.

14 Cuvabıke İnsan qıxha,
Mang'un xav yişde yı'q'nee ıxha.

Şak'le Mang'un Nur g'acuyn,
Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu.
Mana Dix hək'ene yugvalin gyatsts'ı ıxha.

15 Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha:
– Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğa Qalesda,
zaler ögee ıxha. Mançil-allar Mana zaler xərna vor».

16 Yişde girgıng'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla
çiçiqad qıhna xayir-düəbı alyaat'u.

17 Q'aanun Mısayle ğana huvu,
hək'ena yugvallab I'sa Masixhile* ğana qabı.

18 Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş.
Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu.
Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor.

Xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat

19 İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna.
Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?»
qidghın ha'asdemee İyerusalimğançe kaahinariy Leviyke
g'abıynbı† mang'une k'anyaqa g'uxoole. 20 Mane gahıl
Yəhyee manbışike dyugul hidi'ı, qotkun uvhuyn:

– Zı Masixh deş vorna.

21 Manbışe Yəhyeyke qiyghının:

– Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne?

Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe.

– Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne?

Yəhyee «De'eşva» eyhe.

22 – Manke ğu vuşune? Şi g'axuvuynbışik'le şi hucoovana
eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as?

23 Yəhyee manbışis alidghınıy qele:

– Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu:

* **1:17** 1:17 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **1:19** 1:19 Leviyke g'abıynbı: İzrailiyne yits'ıq'vəne (12) nasılən sabı vooxhe. Allahee manbı Cune Xaa kaahinaaşis kumag he'ecenva g'əvxü.

«„Rəbbis yəq qopku qee'eva“

Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.»

²⁴ G'axuvuyınbı fariseyaaşınbı[‡] vuxha. ²⁵ Manbışe Yəhyeyke qiyghanan:

– Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a?

²⁶ Yəhyee manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– Zı xhinekacad gicərxı'iy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, ²⁷ Mana zale qiyğa qalesda vor. Zı Mang'une çarixbışın baagarıd aaqas kara idyayle.

²⁸ İn yuşan ha'an gırgın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

Allahna Urg

²⁹ Qinne yığıl Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen:

– Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna UrgŞ haane! ³⁰ Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla».

³¹ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailyne milletik'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybınıy alyaat'a'as qarı.

³² Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen:

– Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyn. ³³ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yooq'u gicərxı'iybı alyaat'as G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayiy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicərxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor». ³⁴ Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u.

I'sayn ts'eppiyn telebabı

³⁵ Qinne yığıl Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliı.

³⁶ I'sa yəqqı'le ı'lğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakki, eyhen:

– Allahna Urg haane!

³⁷ Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an. ³⁸ I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan:

– Şos hucoona ıkkın?

[‡] **1:24** 1:24 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

Ş 1:29 1:29 Allahna Urg: Peesax bayram ixhesnang'a, cühüt'yaaşe sa seniyn urghınıy q'urbanna allya'anbı. Mane q'urbanbışe Allahee g'attıvıxhan hav'u vuxhay yik'el qalya'a ıxha.

Manbışe I'sayke qiyghanan:

– Ravvi, Ğu nyaane axva?

(Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) ³⁹ I'see manbışik'le eyhen:

– Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın.

Manbıb hapk'ın Mana nyaayiy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğil manbı exhalqamee Mang'usne giviy'ar.

⁴⁰ Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qihna apk'ınne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. ⁴¹ Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masixh avaykınava» eyhe. (Masixh g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.)

⁴² Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ıkkəkka. I'sa Şimonuqa ilyakkı, eyhen:

– Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyniyke şaqa Kefa eyhes.

(Kefa ganz eyhen vodun. Ganzıd yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.)

⁴³ Qinne yiğil I'says Galileyeeqa ı'qqəs ıkkıykan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe.

⁴⁴ Filippır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe. ⁴⁵ Filippeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn:

– Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı.

⁴⁶ Natanaelee eyhen:

– Nazaretğançe yugun kar qığec'eye?

Filippeeme mang'uk'le eyhen:

– Arı ğucar ilekke.

⁴⁷ I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöö g'acu, eyhen:

– İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailyğançenavur.

⁴⁸ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Vak'le zı nençena ats'a?

I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Filippee ğu qot'alassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu.

⁴⁹ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixır*, İzrailynar Paççahır!

⁵⁰ I'see eyhen:

* **1:49** 1:49 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ıxha. Natanaelee I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemeeyhe.

– Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. ⁵¹ Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəyby q'öna qeedaxhe, Allahın malaaikar İnsanne Dixesqa† gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2

I'see xhyan çaxırelqa sak'al ha'a

¹ Mançine xhebıd'esde yiğil Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe.

² I'sayka sacigee Cun telebabıb davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. ³ Məxüd eyxhe otxhan-ulyoğane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen:

– Manbışıqa çaxır axu deş.

⁴ I'see eyhen:

– Yed, mançike şas hucoone? Yizda gah qabı deş.

⁵ I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen:

– Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e.

⁶ K'anya'ad Yahudeeşe gicəpxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'ıyn yixhille xədn g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle (80-120) litra xhyanın əə eyxhe. ⁷ I'see nukaraaşik'le eyhen:

– Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e.

Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. ⁸ Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen:

– Həşdiyle sık'ının alyaat'u, tamadaysqa ikkee.

Manbışed ikkekkan. ⁹ Tamadar çaxırelqa sak'al hı'ıyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man nənçe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen:

¹⁰ – Gırgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxhamee, pisınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn.

¹¹ I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettıyn əlaamat hagu, Cuna axtıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. ¹² Mançile qiyğa Mana yedikayiy çocaaşika, telebabışıka sacigee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva.

I'see kar massa helenbı Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı

† **1:51** 1:51 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Yəhye peyğambarık'le malaaikar gəə-ı'lqəən nyak' öğılycadniy g'acu. Mane cigayk'le mang'vee Allahın Xavva uvhu. I'says Vuc Allahın Xav xhinee vorva eyhes ikkan.

13 Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexheme, I'sa İyerusalimqa ayk'an. 14 Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbıyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce. 15 Mang'vee bağaaşike çümky hav'u, maabın gırgınbı cone vəq'əbışikayiy boğabışika sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbışınıd iskambı alytik'al hı'ı, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a. 16 Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen:

– Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a.

17 Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «*Zas Yiğın Xav geed ıkkın. Mane ıkkıykinıyn Zı gyoxhxhan ha'a*». 18 Manke Yahudeeşine ç'ak'inbışe Mang'uke qiyghanan:

– Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee?

19 I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın.

20 Yahudeeşine ç'ak'inbışe Mang'une cuvabıs eyhen:

– İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne (46) senee ali'ı, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe?

21 I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. 22 Qiyğa, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'unıysiy I'see uvhuyne cuvabıs inyam ha'a.

I'sayna Nikodimukana gaf

23 I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuyne gellesde insanaaşe Mang'ulqa inyam ha'a. 24 I'sayk'le gırgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qıyzaran deşdiy. 25 Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ıkkınmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe ı'lğəəmbı ats'a ıxha.

* **2:13** 2:13 Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıləğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12).

3

¹ Fariseyaaşine* yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. ² Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussevad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy.

³ I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qıdyareene, Allahna Paççahiyvalla g'avces vəəxəs deş.

⁴ Nikodimee Mang'uke qiyghanan:

– Q'əs qıxhane insanısse nəxı'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee?

⁵ I'see inəxdın alidghınıy qele:

– Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paççahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. ⁶ Tanıke ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h. ⁷ Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukkan. ⁸ Mits† çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nençe qabı nyaqa apk'ınıy ats'a deş. Həməxürır Rı'hı'ke ıxhane insanıqa eyxhe.

⁹ Nikodimee qiyghan:

– Man karbı nəxüdne ixhes?

¹⁰ I'see mang'us inəxdın cuvab qele:

– Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? ¹¹ Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyñcusub şahaadat haa'a, şume yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. ¹² Zı şos ç'iyelyne karbışike yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybışeene karbışike yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee?

¹³ İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeqa ılqəç'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor. ¹⁴ Mısee sahree yezake

* **3:1** 3:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha. † **3:8** 3:8 Mits: ine cuvabıqa yunanne mizel (in kitab otk'unne mizel) q'öble mə'na vob: «mits» sayid «rı'h».

hav'una xoçe ooqa qav'uyn xhinne[‡], İnsanna Dixir[§] məxür ooqa qa'as ıkkən. ¹⁵ Man ixhesin, Mang'ulqa inyam ha'ane gırgınbıışis gırgıne gahbıışisda i'mi'r vuxhecənva. ¹⁶ Allahıs dyunye manimee ıkkıykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançıl-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nənııab hımabat'acənva, manbıışıqa gırgıne gahbıışisda i'mi'r vuxhecənva. ¹⁷ Allahee dyunye muhaakıma ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. ¹⁸ Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakıma ha'as deş. İnyam hıdyı'ınar muhaakıma hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hıdı'ınçıl-alla. ¹⁹ Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaşe pısın ha'ava, manbıışis miç'axıyvalla Nurule geeb vukkiykan. Mançıl-allab manbı muhaakıma haa'as. ²⁰ Pısın ha'ane gırgıng'uk'le Nur g'ımece eyxhe. Vuce hı'inbı aq'valqa qıgmeç'ecənva, Nurnane suralqa qarayle deş. ²¹ Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hı'inbı aq'valqa qıgmeç'ecənva Allahnemee hı'ıva.

Yəhyee I'sayne hək'ee eyhe

²² Mançile qiyğa I'sayıy Cun telebabı Yahudayne cigabıışeeqa qabayle. I'sa manbıışıka maa'ar sabara gahna axu, maabınbıışis xhıneeqa k'yooq'u gıçəpxı'ybı alyaat'a'a ıxha. ²³ Yəhyeeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, gıçəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha. ²⁴ Yəhye manke zındaneeqa arçu deşdiy. ²⁵ Mane gahl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudıyne əree, gıçəpxı'ıyne hək'eena gaf gyooxha. ²⁶ Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen:

– Mə'əllim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacıgeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vucee gıçəpxı'ybı alyaat'a'a. Gırgınbı Mang'usqavub abayle!

²⁷ Yəhyee manbıışde cuvabıs eyhen:

– İnsanısqə Xəənçə hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. ²⁸ Şu zı uvhuıne cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masıxh deş vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu».

²⁹ İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur

‡ **3:14** 3:14 Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyn xhinne: I'see Allahee İzrıylbı Mısırgənçe qıgav'una gah yik'el qavalyaa'a. Manbı sahreenang'a gıviyğalanbı Allahıləna haa'a. Mançıl-alla Allahee manbıışılqa xoçəbı salat'a'a. Maa'ab geeb İzrıylbı habat'a. Manke Mısee Allahılqa düə haa'a. Allahee mang'uk'le yezake xoçe hav'u, t'at'alqa qüvxhu, ooqa qee'eva eyhe.

§ **3:14** 3:14 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbıışda xərna ixhes.

şadexhena. Məxürür zı şadexhe. ³⁰ Həşdiyle Mana axtı qixhes ikkan, zıme k'il.

³¹ Ooğançe Qarına girgıng'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna ç'iyena vorna, mana ç'iyene karbişde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarınane girgıng'ule xərna vor. ³² Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxı, mançis şahaadat haa'a, şavaacabı Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş. ³³ Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən. ³⁴ Allahee G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun Rı'h qıdiykkın hele. ³⁵ Dekkıs Dix ikkanva, girgın kar Mang'une xilyaqa quvu. ³⁶ Duxalqa inyam hı'ına girgıne gahbişide ı'mrena ixhes. Duxal k'ırı ilydiyxhing'uk'leme i'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes.

4

I'sayiy Samariyeençena zəiyfa

¹ Fariseyaaşik'le* I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gicərxı'iybı alyat'a'ava g'ayxhiyn. ² Yic gicərxı'iybı I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. ³ I'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığec'u Galileyeeqa meer ayk'an. ⁴ Mang'una yəq Samariyeençe ı'lğəə vuxha. ⁵ Mana, Yaaq'ubee cune dıxes Yusufus huvuyne cigabişis k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle. ⁶ Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabişe vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne giyar. Mana yı'q'ı'hiyna gah vuxha.

⁷ Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samariyeençena xhunaşşe ayreele. I'see məng'i'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe.

⁸ Mane gahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alişşesva şahareeqa apk'ın vooxhe. ⁹ Samariyeəgançena xhunaşşee Mang'uke qiyghanan:

- Ğu Yahudiy vorna, zımee Samariyeençena zəiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayıy?

(Yahudeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş.†)

¹⁰ I'see məng'i's inəxdın alidghınıy qele:

* **4:1** 4:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

† **4:9** 4:9 Yahudeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş: Samariyebıyiy cühüt'yar sana-sang'us k'anen, sa eban millet ıxha. Sa eban milletbid ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umooceniy vooxhe. Cühüt'yaage eyhenny, samariyabişe din badal hı'ı, mançil-allab manbı sana-sang'uka yugba vooxhenbı deşdiy.

- Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas i'mi'r hoolen xhyanniye heles.

¹¹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb k'oraba vob. Vas nençene i'mi'r hoolen xhyan ixhes?

¹² Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaaşına eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbişed, cune çavra-vəq'əynıd inençe xhyan ulyodğu.

¹³ I'see məng'i's inəxdın alidghiniy qele:

- İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan. ¹⁴ Zıme helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvuyn xhyan mang'une ad ğırgine gahbişis i'mi'r hoolene xhyan i'lqəəne cigalqa sak'alas.

¹⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeex-hacen.

¹⁶ I'see zəiyfayk'le eyhen:

- Yeera, adamiyır qort'ul, inyaqa qeera.

¹⁷ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Zaqa adamiy deşda.

I'see məng'i'k'le eyhen:

- «Adamiy deşdava» ğu qotkuda eyhe. ¹⁸ Vaqa xhoyre adamiy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamiy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe.

¹⁹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır. ²⁰ Yişde dekkaaşe ine suval i'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, i'bəədat ha'asın ciga İyerusalim vodun.

²¹ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Zəiyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis i'bəədat ine suvaylid İyerusalimid ha'as deş.

²² Şu, Samariyeebişe nişismecad i'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy i'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attıpxhınıyd şaken, Yahudeeşiken vod. ²³ Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe i'bəədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı i'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüd i'bəədat ha'anbı t'abal haa'a. ²⁴ Allah Rı'h vorna. Mang'us i'bəədat ha'anbişe hək'eda Rı'hı's sik'ı i'bəədat ha'as ikkan.

²⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'vee şas gırgın yuşan ha'asın.

²⁶ I'see məng'i'k'le eyhen:

– Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana.

²⁷ Mane gahıl I'sayn telebabı siviyy'al. Manbışik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas məng'i'ke ikkan?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş.

²⁸ Manke zəiyfee xiledın parç ç'iyelqa gixxhı, şahareeqa qarı, insanaaşik'le eyhen:

²⁹ – Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor?

³⁰ İnsanar şahareeñçe qığeerç'ı I'saysqa qavayle.
³¹ Mane gahıl Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ının kar oxhneva» eyhe.

³² I'seeme manbışik'le eyhen:

– Zaqa məxdın otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş.

³³ Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adıyniyxanva?» qiyghan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

– Yızın otxhuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'iyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. ³⁵ Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zime şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa q'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırıd, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! ³⁶ Qivişalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbışısdı r'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qivişalnar sacıgee şadepxhesınbı. ³⁷ Manke mane işis sık'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qivişalnaxheva» qotkun vodun. ³⁸ Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyn, şagav qiyşalas g'axuvu. Məbınbışe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyñçin şagav alyaat'u.

Samariyebışe I'salqa inyam ha'a

³⁹ Mane zəiyfee «Mang'vee, zı hı'ıyn gırgın işbı zak'le uvhuynbıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaaşe I'salqa inyam ha'a.

⁴⁰ Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sık'ırra cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yığna axvana. ⁴¹ I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sık'ılbab geeb qeepxha. ⁴² Samariyebışe zəiyfayk'le eyhe ixha:

- Şi saccu ğu uvhuyne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaynıd hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda vor.

I'see paççahıs k'anene insanna dix yug qa'a

⁴³ Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an.
⁴⁴ Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. ⁴⁵ I'sa Galiley-eeqa qarımee, Galileyğançenbişe Mana q'abil ha'ana. Man-bişik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'iyın gırgın kar g'acuyn.

⁴⁶ I'sa xhyan çaxırelqa sak'al hı'iyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ık'ar eyxhe. ⁴⁷ Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva.

⁴⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

- Şok'le əlaamatbiyyıy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş.

⁴⁹ Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, yızda dix qik'asse ayre!

⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Hooru, yiğna dix axvasda.

Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna.

⁵¹ G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor. ⁵² Mang'vee manbişike «Yızda dix mısane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbişe eyhen:

- Sanıxha sə'ət sançil mang'un gyorxhuniy k'il qıxha.

⁵³ Dekkilqa hiyxharan, I'see mane gahılıyniy «Hooru, yiğna dix axvasdava» uvhu.

Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbişeb I'salqa inyam ha'a. ⁵⁴ Man I'see Yahudeyeeençe Galileyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esın əlaamatniy vod.

5

I'see hovuzne k'anena yug qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalımqa hayk'an. ² İyerusalimeene Vəq'əbişin akkava eyhene cigee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholla oad daxanan dirakbişilin ciganiy vod. ³ Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'rq'i'nıbı, k'aanbiyyıy paralic ı'xı'yn geeb insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbişe xhinen ı'ğiykırıy gozet

ha'a ıxha. ⁴ [Rəbbin malaaiik gahıle-gahılqa avqa giç'u, xhyan ı'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ık'arbı yug qeedaxhe ıxha.]* ⁵ Maa'ar manbışde k'ane xhebts'ale molyulle (38) senna ık'arna insan ıxha. ⁶ I'sayk'le mana g'alirxhu g'acu ats'axxhen, mana ık'arna geeb gahıvva. I'see mang'uke qiyghanan:

– Yug qixhes ıkkannane?

⁷ Ik'arang'vee Mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Xərna, yizde k'ane, xhyan ı'ğı'ykırmee, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e.

⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Oza qıxhe, ğu galirxhuyn karıd alyaat'u, hoora!

⁹ Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna.

Man Şabbatın yiğ[†] eyxhe. ¹⁰ Mançil-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbışe yug qıxhayne insanık'le eyhen:

– G'iyna Şabbatın yiğ vod, ğu galirxhuyn kar g'iyna haqqas ıkkın deş.

¹¹ Mane insanee eyhen:

– Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karıd alyaat'u hoorava» uvhu.

¹² Manbışe qiyghanan:

– Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy?

¹³ Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyne qiyğa, maane insanaaşil alıkkı ayk'anna.

¹⁴ Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen:

– Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva.

¹⁵ Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe.

I'sa Yahudeeşine ç'ak'ınbışika cuvabilqa arı

¹⁶ I'see man Şabbatne yiğıl hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une vuk'lelqa yiğbı alyaa'a. ¹⁷ I'seeme manbışik'le eyhen:

– Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana.

* **5:4** 5:4 İn cıga qiyğiyne aalimaaşe hexxı'ı. Manbışis nya'asiy vuk'aranbı hovuzne k'ane galyapk'ıva eyhes ikkiykın. † **5:9** 5:9 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahus cura'as ıkkınva otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşva otk'un. I'sayne gahılyne dındaraaşe mane yiğıl ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva.

¹⁸ Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışis Mana sık'ırar geer gik'as ikkiykan. Mang'vee Şabbatne yığıl iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı.

¹⁹ I'seeme manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'idecveene, Cuked g'ana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid man ha'a. ²⁰ Dekkis Dix ikkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas. ²¹ Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışis i'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkanan-bışis i'mı'r hoole. ²² Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleççu, ²³ Dekkis hı'rmat giviyxhena xhinne, Dicesib hı'rmat gyuvxhecenva. Dices hı'rmat givdiyheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisib hı'rmat giviyxhe deş.

²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alixhxhı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışisda i'm'ır vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırxhın, üç'ür qıxha. ²⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dixen ses hapt'ıynbışik'le g'iyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhıynbı üç'üb qeepxhes. ²⁶ Dekkine ab i'mı'r vobnan xhinnee, Dicesib Cune ab i'mı'r Mang'vee hoole. ²⁷ Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xıyaqa quvu.

²⁸ Mançile ghalybı aaqı imaaxva, məhbına gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbışde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. ²⁹ Nyuq'vneençe qıgeepç'esınbı, yugvalla hav'uynbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pısvalla hav'uynbımee Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. ³⁰ Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ikkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a.

I'see Vucee eyhene karbışda qopkuvalla haagva

³¹ - Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. ³² Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. ³³ Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u. ³⁴ Zas insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvxhneceenva Zı man şok'le eyhe. ³⁵ Yəhye gyopxhannayiy işix helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançine işıgee şadepxhes vukkiykın.

³⁶ Yizde hək'ee sayib şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatileb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbi ha'a. Mane işbişed Yizde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. ³⁷ Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. ³⁸ Mang'un cuvabıd vuşde yik'bişee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hidya'ava. ³⁹ Şos Muq'addasın Otk'unıyibı xə t qeedaxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbişide i'mrenbıme vuxhes. Yic, Mançinıb Yizde hək'ee şahaadat haa'a. ⁴⁰ Şosmee gırgıne gahbişide i'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş.

⁴¹ İnsanaaşine axtı qı'ilqa, Zı axucar deş. ⁴² Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ıkkıykıniy deşin. ⁴³ Zı Yizde Dekkine doyu le qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyu le qareene, şos mana ıkkıykanasda. ⁴⁴ Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'iy şu t'abalca b ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? ⁴⁵ Şosqa həməxüd qımaylece n, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirnıy xan gıxhxhes. Şolqa taxsır gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. ⁴⁶ Şu Mısal inyam hı'ıynxhiy, Zalid ha'asınnıy. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'unınnıy. ⁴⁷ Şu Mısee otk'uninçılqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençılqa nəxüd inyam ha'aye?

6

I'see xəppa insanar ats'ya'a

¹ Mançile qiyğa I'sa Galıleyne (Tıberıyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ilğec'e. ² Mang'vee vuk'aranbişik'le haguyn əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöö vuxha. ³ I'sa suvalqa ılqec'u, Cune telebabışıka giyar. ⁴ Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexhe ıxha.

⁵ I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippık'le eyhen:

– İne insanaaşe oxhanasın gıney, nençene şı alışşes?

⁶ I'see manva Filipp siliys i'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha.

⁷ Filipp ee alidghıniy qele:

– Manbişde gırgıng'vee sa ghaledın gıney oxhnecenva, q'öd vəş (200) dinarısın† gıneyıd alışşee, g'ıdiyxhar!

* **6:4** 6:4 Peesax: Allah qıdet'u ilğec'uva alğayhen bayram. Man bayram-nang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarleğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **6:7** 6:7 Dinar: nuk'rayke hı'ıyn pıl. Sa dinar sa yiğsde işis hoole vuxha.

⁸ Telebabışde sang'vee Şimon-Pyotur ne çocce Andreyee I'sayk'le eyhen:

⁹ – İnyaa'ar xhoble xhıt'ayna gıneynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man gıyXHaree?

¹⁰ I'see eyhen:

– Millet gyu'ar he'e.

Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab gıviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa (5 000) ələəna adamiycar eyxhe.

¹¹ I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Gırgıng'vee cus nimeeniy ıkkın manimeenid alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. ¹² Gırgınbı otXHun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışik'le eyhen:

– Hexxada axuyn gırgın se'e, vuççud xarab mexhecen.

¹³ Manbışe, insanaaşine ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otXHun hexxada axuyn sı'imee, yits'ıq'vəble (12) ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. ¹⁴ Mane gahıl I'see hagıyın əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen:

– Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor.

¹⁵ I'sayk'le insanar abı, Cuke guuncar paççah ha'asva ats'axhXhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an.

I'sa xhinel iykar

¹⁶ Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'ı, ¹⁷ lotk'eeqa gıviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Ke-fernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. ¹⁸ İt'umna mıtıs aa vuxhayke, goleedin xhyan ı'ğiykar eyxhe. ¹⁹ Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometirmee apk'iniyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançile telebabı qəvəyq'ənanbı.

²⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, Zı vorna.

²¹ Manbışıs Mana lotk'eeqa alyart'as ıkkıykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqa, cos ıkkanne cıgeeqa qabı hipXHıriynbı.

I'mu'r hoolen gıney

²² Qınne yiğıl golyune şene surak axuyne milletıs, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbışik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışıka gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'anniy. ²³ Yişde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otXHunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medın lotk'abı qadayle. ²⁴ İnsanaaşik'le I'sayiy Cun telebabı maa'ab g'idevcumee, lotk'abışeeqa gyuv'ur

I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. ²⁵ Golyune şene aq'val manbışik'le I'sa aveykımee, qiyghanan:

– Mə'əllim, Ğu inyaqa mısane qarı?

²⁶ I'see manbışis inəxdın alidghiniy qele:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı haguva deş, avts'esinmeen gıney otXHunva t'abal ha'a. ²⁷ Sık'ınne gahıle qı'çı' əlyhəəsde otXHuniyna hımaa'a. Gırgıne gahbışis i'mi'r hevlesde otXHuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixe‡ heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod.

²⁸ Manbışe I'sayke qiyghanan:

– Allahıs ıkkanan işbı g'acesdemee, şi hucoona ha'as?

²⁹ I'see eyhen:

– Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e.

³⁰ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şi mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee?

³¹ Yişde dekkaaşe sahree manna[§] opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «*Manbışis ox-hanas xəybışeençe gıney huvu*»*.

³² I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. ³³ Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyeyıs i'mi'r hoolen vod.

³⁴ Manbışe Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele.

³⁵ I'see manbışik'le eyhen:

– I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hı'iyng'unud mısacad ghal qeqvas deş.

³⁶ Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş. ³⁷ Dekkee Zas huvuyng'ın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'epşes deş.

³⁸ Zı, Zas ıkkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəənçe qarı. ³⁹ Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar agval hıma'acen, nekke qiyğiyne yığilyb Zı manbı üç'üb qee'ecen. ⁴⁰ Yızde Dekkıs ıkkanan, Dix g'acu inyam hı'iyne gırgıng'uqa gırgıne gahbışisda i'mi'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yığıl üç'üb qee'ecen.

‡ **6:27** 6:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. § **6:31** 6:31 manna: Mısa peyğambarne gahıl, Allahee man otXHuniy İzrailyışis sahree gıney xhinnee huvu. * **6:31** 6:31 İnəxüd Zaburee otk'un (77:24, 104:40).

41 Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbişe I'sayne cuvabıke «Zı xəənçe qadıyn gıney vodva» əəq'ənbı. 42 Manbişe eyhen:

– Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəənçe qarına vorva»?

43 I'see manbişis inəxdın alidghiniy qele:

– I'məəq'ə. 44 Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane insanısse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arinamee, Zı nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as. 45 Peyğambaraaşine kitabbışee otk'un vod: «*Manbişde gırgıng'us Allahee xət qa'as*»†. Dekkike g'ayxhı, xət qepx-haynbı gırgınbı Zasqa abayle. 46 Allahısse Qarıyng'ule ğayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. 47 Zı şok'le hək'en eyhe, inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbişisda i'mı'r vuxhes. 48 I'mren gıney Zı vorna. 49 Vuşde dekkaaşe sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı. 50 İnmeə xəənçe qadıyn məxdın gıney vod, mançike otxhunna insan mısacar qik'as deş. 51 Xəənçe qadıyn i'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad ine gıneyke otxhuneə, gırgıne gahbişisde i'mrena ixhes. Dyun-yeyne i'mreneməe helesın gıney Yızın tan vodun.

52 Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabilqa abayle:

– Şi oxhnecənva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?

53 I'see manbişik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebike ulydyodğvee, vuşde ab i'mı'r vuxhes deş. 54 Yizde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbişisda i'mı'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as, 55 Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebib hək'en ulyodğuyva. 56 Yizde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna Yizde ar axva, Zınar mang'une ar axva. 57 Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas i'mı'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhuniyng'us i'mı'r hevles. 58 İn gıney xəənçe qadıyn vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbişisda i'mı'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaaşe otxhuniyn xhinnen deş vod. Manbişe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı.

59 Manva I'see, Kefernahumne sinagogeə‡ xət qa'ameə uvhu.

Telebabışde sabaranbişe I'sa g'alerçu, avayk'ananbı

60 Man eyhen g'ayxhimeə telebabışde sabaranbişe eyhen:

† 6:45 6:45 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (54:13). ‡ 6:59 6:59 sinagoga: Cühüt'yaar maa Muq'addasın Otk'unıyby çətqəsiy i'bəədatbı ha'as savayle vuxha. Cühüt'yar vooxhene gırgıne şaharbişee sinagobı ixhaynbı.

- İn nimee dağamın cuvabıy. Şavusse mançıl k'ırı alixhxhes əxəyee?

⁶¹ I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen:

- Mane cuvabılyne şu qaçapxır? ⁶² Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cigeeqa ı'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? ⁶³ I'mı'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy ı'mı'r vob. ⁶⁴ Şoqa inyam hidya'anbıb vobunbı.

I'sayk'le inyam hidya'asınbıb, Vuc mering'une xılyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a.

⁶⁵ Mang'vee eyhen:

- Zı mançıl-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş.

⁶⁶ Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş. ⁶⁷ Manke I'see yits'ıq'vəne (12) telebayk'le eyhen:

- Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan?

⁶⁸ Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele:

- Xərna, şi şavne k'anyaqane əlyhəəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbışısda ı'mı'r hoole. ⁶⁹ Şi inyamıd hı'iyın, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna.

⁷⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şu, yits'ıq'vəyre (12) teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna.

⁷¹ Mang'vee manva Kariotğaçene Şimonne dixıne, Yahu-dayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xılyaqa qeles ıkkıykan.

7

I'sayne çocaaşe Mang'ulqa inyam ha'a deş

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileyee ı'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışıs I'sa gik'as ıkkanna, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. ² Yahudeeşin K'odiybışın bayram* k'ane qıxha ıxha. ³ Çocaaşe I'sayk'le eyhen:

- İnyaa imaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen. ⁴ Vuc qıvaats'as ıkkanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeys qıvaats'e'e.

* **7:2** 7:2 Yahudeeşin K'odiybışın bayram: man Allahee İzrailıyışıs huvuyn bayram vodun. Man ts'uvuliqa şagavbı sa'ane gahıl eyxhe. Man bayramnang'a cühüt'yar k'odiybışee, çadırbışee aaxva vuxha. Məxüd manbışe co Allahee Misirğaçe nəxübiy g'attıvxhan hav'uva yik'el qalya'a. Cühüt'yar Misirğaçe qıgeepç'iyle qiyğa, sabara gahna sahree çadırbışee avxu. Allahee maa'ad manbışıs gırgın hele ıxha.

⁵ Mang'une çocaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş.
⁶ Manke I'see manbışik'le eyhen:
 – Yızda gah qabı deş, şosome mısa qadiy ha'as eyxhen.
⁷ Dyunyeyş şu g'umooce qeepxhes deş. Zıme g'ımece qıxha, Zı mançın işbı pısınbı ıxhay aq'val aqqaqqava. ⁸ Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yızda gah qıdyabıynçıl-alla, maqa ı'qqəs deş.

⁹ I'see manıd uvhu, Galileyee axva.

I'sa İyerusalimeeqa hayk'an

¹⁰ Mang'un çocar bayrameeqa hapk'niyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'ıdecəsın xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. ¹¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qıdghın ha'a ıxha.

¹² I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbışee «Yugna insan vorva», mansanbışed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ıxha. ¹³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesın xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş.

I'see Allahne Xaasne xət qa'a

¹⁴ Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. ¹⁵ Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen:

– Mang'vee nyaacad qətqı' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar ats'a?

¹⁶ I'see manbışis alidghınıy qele:

– Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. ¹⁷ Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkən, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axxhesın. ¹⁸ Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkən. Vuc G'axuvunəme axtı qa'as ıkkənə qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. ¹⁹ Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkən?

²⁰ Milletın alidghınıy qele:

– Yiğne ad cinid. Şavusiy Ğu gik'as ıkkən?

²¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu. ²² Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dıdeşecad gibğıl. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. ²³ Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecənvə, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-alləne Zı Şabbatıl insan bıkırəə yug qı'ıvə, şu Zalqa qəl haa'a? ²⁴ Şu aq'vale g'ecən xhinnee muhaakima haa'a. Qopkuvalika ilyaaki, muhaakima hee'e.

I'sa Masixhne?

²⁵ Manke İyerusalimne milletın eyhen:

- Gik'as ikkanna mana dişde vor? ²⁶ Haane, Mang'vee girging'uk'le g'iyxhe-g'iyxhe girgin yuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuççud eyhe deş. Mits'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erar Masixh† ixhay ats'axhxha ixhes. ²⁷ Yic mana İnsan neñçe ixhay şak'le ats'an. Masixh qöömee, Mana neñçe ixhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş‡.

²⁸ Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen:

- Şok'le hək'erar Zı ats'anane, neñçe qariyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş, ²⁹ Zı Mang'usse qariyl-alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu.

³⁰ Manbışis I'sa aqqas ikkiykan. Mang'una gah qidyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xıl g'oyt'al deş. ³¹ Milletkene geebınbışe Mang'ulqa inyam hı'ı, eyhen:

- Masixh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed deş hagvas.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa aqqas ikkiykan

³² Fariseyaaşik'le§ milletın I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşin ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.

³³ I'see eyhen:

- Zı şoka geer ixhes deş. Mançile qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. ³⁴ Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş.

³⁵ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qidghın ha'a:

- Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqaniyxan Mana ı'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'in, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? ³⁶ «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabıka hucooniyxan eyhes ikkan?

I'mu'r hoolene xhinen damabı

³⁷ Bayramne nekke qiyğiyne yiğil I'sa oza qıxha, axtıda eyhen:

† 7:26 7:26 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. ‡ 7:27 7:27 Mana neñçe ixhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş: Mane gahıl sassanbışe eyhe ıxha: «Masixh, peyğambaraaşine kitabbışee otk'uniyn xhinnee, Bet-Lexemeençe qales». Mansanbışemee, Masixh qalesın ciga şavuk'lecad ats'a ixhes deşva, eyhe ıxha. İnsanaaşee, I'sa Galileeyeençe vorva ats'axhxha, Mana Masixh deşva eyhe ıxha. § 7:32 7:32 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

– Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen.
 38 Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unin xhinnee, Zalqa inyam hı'iyng'une yik'eençe, ı'mı'r hoolene xhinen damabı gyotstses.

39 Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbışe alyaat'asde Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee I'sayna xəbvalla mankılqame hidyag'uyñıl-alla, inyam ha'anbışis man Rı'hı hıvu ıxha deş.

İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle

40 Milletıkene sabaranbışik'le man eyhenbı g'ayxhımee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe.
 41 Sabaranbışemee «İna Masıxır» eyhe, samebınbışemee eyhen:

– Masıxh Galıleyeençe'e qales deş. 42 Nya'a Muq'addasne Otk'unıybışee otk'un dışde, Masıxh Davudne nasılənçena, Davud eyxhene Bet-Lexemne xiveençe qales*?

43 İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle. 44 Sabaranbışis Mana aqqas ikkiykıneeyir, nenacar Mang'uk set'a deş.

Yahudeşine ç'ak'ınbışe I'salqa inyam haa'a deş

45 G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayıy fariseyaaşine k'anyaqa sapk'ılmee, manbışe g'aravulyçeeşike qiyghanan:

– Nya'a şu Mana qıdyarı?

46 G'aravulyçeeşe eyhen:

– Həşdilyqamee sacar insan məxür yuşan hı'ı deş.

47 Fariseyaaşe manbışik'le eyhen:

– Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu? 48 Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye? 49 İne milletık'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulıynbı!

50 Ögilycar I'sayne k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee manbışik'le eyhen:

51 – Yişde Q'aanunus sik'ı, insanıl k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyıy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakima hı'iy gotkuda deş.

52 Manbışe Nikodimık'le eyhen:

– Deşxhee, ğunar G'alıleyeençene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesın, sacar peyğambar Galıleyeençe qöo deş.

[I'sayıy zına hı'ına zəıyfa

53 Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

* 7:42 7:42 Mançine hək'ee Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2).

8

¹ I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. ² Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Girgın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət qa'a giyğal. ³ Q'aanunne mə'əllimaşeyiy fariseyaaşe* zina ha'ang'a ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhı, ⁴ I'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, ina zəiyfa zina ha'ane cigee ayqı. ⁵ Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayeqqa hevleva. Ğu mançik'le hucoona eyhe?

⁶ Man I'sa siliys ı'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdeme ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal. ⁷ Mang'uke meed qidghın ha'amee, I'sa qorku qıxha, manbışik'le eyhen:

– Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen.

⁸ Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an.

⁹ Man eyhen g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'ınınbışılqamee sassabna mançe qığeepç'ı avayk'anabı. Nekke qiyğa I'sayiy zəiyfacab aaxva. ¹⁰ I'sa qorku qıxha, eyhen:

– Zəiyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dışde?

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Şavaacab, Xərna.

Manke I'see eyhen:

– Zınab yiğne gardanaqa bınah gıviyxhe deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.]†

I'sa dyunyeyn Nur

¹² Qiyğa I'see milletık'le eyhen:

– Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqar qihna qöona mısacar miç'axiyvalee iykaras deş, mang'uqa ı'mı'r hoolen Nur ixhes.

¹³ Fariseyaaşe Mang'uk'le eyhen:

– Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançıl-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob.

¹⁴ I'see manbışis alidghınıy qele:

– Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yızda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayiy əlyhəəsva ats'ançıl-alla. Şok'ləme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəs ats'a deş. ¹⁵ Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a.

* **8:3** 8:3 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbışk'le Allaahe Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. † **8:11** 8:11 İna zina hı'na zəiyfayne hək'eena xabar qiyğiyne aalimaşe hexxav'u.

Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. ¹⁶ Zı muhaakima haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançil-allad Yızın məhkama qotkuyn vod. ¹⁷ Vuşde Q'aanuneeyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob. ¹⁸ Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a.

¹⁹ Manke I'sayke qiyghanan:

– Yiğna Dek nyaane vor?

I'see alidghıniy qele:

– Şok'le Zınar, Yızda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ıxhanaxhiy, Yızda Dekkır ats'axhxhesdaniy.

²⁰ I'see manva nezirna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidipxırva, şavaacarır Mana aqaqqa deş.

I'sa ooğançe qarı

²¹ Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen:

– Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.

²² Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen:

– Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar Vucne gik'as ikkan?

²³ I'see manbışik'le eyhen:

– Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. ²⁴ Zı mançil-allad şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yizde hək'ee eyhençılqa inyam hıde'eene, şu vuşde bınahbışee hapt'as.

²⁵ Manbışe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan.

I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyıyva. ²⁶ Vuşde hək'ee eyhesınıd, şu muhaakima haa'asınıd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe.

²⁷ I'see manbışik'le Mang'une Dekkına hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş. ²⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

– İnsanna Dix‡ şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axhxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət qı'ı, Zı man eyhe. ²⁹ Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgıne gahbışıl Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alərçu deş.

³⁰ I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbışe Mang'ulqa inyam ha'a.

‡ 8:28 8:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

Hək'ençin insanar g'attivxhanaa'as

³¹ Mane gahıl I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşik'le eyhen:

- Şu Yizde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. ³² Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinıb şu g'attivxhanaa'as.

³³ Yahudeeşe I'says alidghınıy qele:

- Şi İbrıhımne nasıleençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe?

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. ³⁵ Nukar xizanee gırgıne gahbışıl deş axva, dixme gırgıne gahbışıl axva. ³⁶ Mañçıl-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınbı. ³⁷ Zak'le şu İbrıhımne nasıleençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ıkkın. ³⁸ Zı Dekkıne k'ane g'acuyn şok'le eyhe, şumee vuşde dekkıke g'ayxhiyn ha'a.

³⁹ Manbışe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrıhımva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

- İbrıhımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhımee ha'anniy ha'as. ⁴⁰ Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ıkkın. İbrıhımee məxüd hı'ı deşdiy. ⁴¹ Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a.

Manbışee Mang'uk'le eyhen:

- Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor.

⁴² I'see manbışik'le eyhen:

- Allah vuşda dek ıxhaynxhiy, şos Zı ikkiykanasdaniy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. ⁴³ Şos Zı eyhençil k'ırı alixhxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidiyxhar. ⁴⁴ Şu vuşde dekkıkenbı - iblisıkenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ıkkın. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. ⁴⁵ Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. ⁴⁶ Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? ⁴⁷ Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe iliyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliyxhe deş.

I'sayiy İbrıhım

⁴⁸ Yahudeeşe I'says inəxdın alidghınıy qele:

– Ğu Samariyeğançena^Ş vor, Yiğne adıd cinıd. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe?

⁴⁹ I'see alidghınıy qele:

– Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkıs hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. ⁵⁰ Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. ⁵¹ Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş.

⁵² Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Şak'le həşde ats'axhxayn, Yiğne ad cinıd. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe. ⁵³ Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrıhımıler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö?

⁵⁴ I'see alidghınıy qele:

– Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yizda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, ⁵⁵ şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenıd ha'an. ⁵⁶ Vuşda dek eyxhene İbrıhımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhume, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyn, şadxhanar.

⁵⁷ Mançıl-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Vaqa xhots'al (50) sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu?

⁵⁸ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna»*.

⁵⁹ Mane gahıl I'sa g'ayeqqa helesva manbışe ç'iyeye g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9

I'see bı'rq'ı'na yug qa'a

¹ I'sa yəqqı'le k'ena əlyhəməe, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa. ² Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

– Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene?

Ş 8:48 8:48 Samariyeğançena: cühüt'yuk'le mane gahıl Samariyeğançenava uvhiy, hokiyk akaran karniy vod. * 8:58 8:58 «Zı Vorna»: I'see inyaa Cune hək'ee muq'addasne Allahne doyuka eyhe. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'yotxhane ğı'ç'iyne k'ane ağmış hı'ı. İnsanaaşısqa məxüd qayle Mang'vee kufurniyxhan hı'ı. Mançıl-allar manbışıs Mana gik'as ikkiykan.

³ I'see alidghınıy qele:

– Man, mang'oneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxüd ıxha. Allahın işbı mang'une i'mree g'acecenva məxüd ıxha. ⁴ Yiğne yığn şı, Zı G'axuvuyng'un işbı ha'as ıkkın. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuççud ha'as əxə deş. ⁵ Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyunyeyn Nur vodun.

⁶ Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttağ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne ulelqa qadağva.

⁷ Qiyğa mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre.

(Şiloah «g'axuvuna» eyhen vodun.) Bı'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al.

⁸ Delesınbışeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbışe eyhen:

– Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee?

⁹ Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De'eş, mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

¹⁰ Manbışee qiyghan:

– Nəxüdüne yiğne ules işix qadı?

¹¹ Mang'vee eyhen:

– I'sava eyhene sang'vee bəttağ hı'ı, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı.

¹² Manke manbışe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe.

Fariseyaaşe yug qıxhayg'us qidghınbı ha'a

¹³ İnsanaaşə uleppı yug qıxhana fariseyaaşine* k'anyaqa arayle. ¹⁴ I'see bəttağ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ† ıxha. ¹⁵ Fariseyaaşe mane insanıke nəxüdiy ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbışik'le eyhen:

– Mang'vee yizde ulelqa bəttağ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı.

¹⁶ Manke fariseyaaşine sabarabışe eyhen:

– İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asınbı vod ha'a.

Mebınbışe eyhen:

– Bınahnang'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee?

Manbı məxüb cuvabılqa abayle.

* 9:13 9:13 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

† 9:14 9:14 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yığıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkınvaniy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. I'sayne gahılıne fariseyaaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, girginbışe co eyhenbı he'ecenva.

17 Manke manbişe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan:

– Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppı qı'ı.

Mang'vee alidghınıy qele:

– Mana peyğambar vor.

18 Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppı qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançıl-alla manbişe mang'un dekkiy-yed qoot'al. 19 Mang'une dekkıkeyiy-yedike qiyghanan:

– Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüdne mang'uk'le həşde g'ece?

20 Dekkeeyiy-yedee eyhen:

– Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedike ıxha. 21 Həşde nəxüdme mang'uk'le g'ece, şavaame mang'un uleppı qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsin.

22 Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbişile qəvəyq'ənva məxüd uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe İ'sa Masixhva[‡] gardanaqa alyaat'uyın gırgınbı sinagogeenceş g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha. 23 Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xər qıxha, cuke qiyghneva» eyhe.

24 Fariseyaaşe uleppı qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen:

– Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'in g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an.

25 Mang'vee alidghınıy qele:

– Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bı'rq'ı'raniy vor, həşdeme zak'le g'ecen.

26 Fariseyaaşe meed mang'uke qiyghanan:

– Mang'vee vak hucoona hı'ı? Uleppı nəxüdne qı'ı?

27 Mang'vee alidghınıy qele:

– Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixhxhes ıkkən? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan?

28 Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen:

– Mang'una teleba ğu vorna, şi Mısayn telebabı vobınbı.

29 Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ıxhay ats'an, İname neñce qariy ats'a deş.

[‡] 9:22 9:22 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin İ'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. § 9:22 9:22 sinagoga: Cühüt'yaaşə ı'bəədat ha'an ciga.

³⁰ Mane insanee manbışik'le eyhen:

– Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana nençe ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppı qı'ıynbı. ³¹ Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışıl k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus ı'bəədat ha'ang'uliy Cus ıkkanan ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. ³² Yedike bı'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppı qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. ³³ Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuççud ha'as əxəs deşdiy.

³⁴ Manbışe mane insanıs alidghınıy qele:

– Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ıxha. Həşde ğune şas xət qa'a?

Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena.

Fariseyaaşına bı'rq'ı'valla

³⁵ Mana insan g'aqa g'e'eşşuynçına ats'axhxa, I'see mana t'abal hı'ı eyhen:

– Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne?

³⁶ Mang'vee qiyghanan:

– Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as?

³⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor.

³⁸ Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna.

³⁹ I'see eyhen:

– Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbışik'le g'acecen, g'ecenbıb bı'rq' qeepxhecen.

⁴⁰ Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, şınabne bı'rq'ı'ba?

⁴¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10

Yugna Çoban

¹ I'see meed eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna. ² Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor.

³ G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı dobişka qott'ul g'aqa qığa'a. ⁴ Mang'vee cun vəq'əbı gırgınbı g'aqa qığı'ıyle qiyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. ⁵ Manbı mısacad qıdyvats'ane

insanın ses dyats'ançil-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı.

⁶ I'see manbışis mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbışılqa hiyxhar deş.

⁷ I'see meed manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişin akka Zı vorna.

⁸ Zale ögil qabıynbışin gırgınbı sixnareriy g'uldurar vuxha, vəq'əbişe manbışil k'ırı alixxhı deş. ⁹ Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esır, qığeç'esır əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesın.

¹⁰ Sixnariy saccu qəqəsiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle. Zıme qarına ı'mı'r hevles, gyavts'u güvxxhuna ı'mı'r.

¹¹ Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbişil-alla cun can q'urbanna hele. ¹² Pılıke aqqıyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbı. Mang'uk'le vəq'əbişılqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbı g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a. ¹³ Pılıke aqqına çoban hexvana, pılıke aqqı ıxhayke, mang'vee vəq'əbişda haa'a deş.

¹⁴⁻¹⁵ Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkik'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübıb yızınbı vaats'a, yızınbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbişil-alla Yızın can q'urbanna hele. ¹⁶ Zaqa menne ağıleənçenıd vəq'əbı vodınbı. Zas manbıd qales ikkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban ixhes. ¹⁷ Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançil-allar Dekkis Zı ikkana. ¹⁸ Şavaacad Yızın can iləşşe deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüd he'eva Yizde Dekkee uvhu.

¹⁹ Yahuder mane gafil-alla cuvabilqa abayle. ²⁰ Manbışde gellesing'vee eyhen:

- Mang'une ad cinıd, Mana bəç'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe?

²¹ Mebınbışeme eyhen:

- Cinaaşe aqqıyne insanee məxüd eyhes deşdiy. Nya'a cinisse bı'rq'ı'ne insanın uleppı qa'as əxəyee?

Yahudeeşine ç'ak'ınbışin I'sayka uğoodiy

²² Q'ı'dim ıxha. Mane gahıl İyerusalimee Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram* ağayhe ıxha. ²³ I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sıleymanne doyulyne dirakbışil oab dax-anane cige iykar ıxha. ²⁴ Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen:

* **10:22** 10:22 Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram: man bayram ağayhe gibğılıynbı 165-de senile yişde eerayle ögil. Mane sen Allahın Xav mətta'a, ts'ed qa'a. Mançile ögil Allahın Xav duşmanaaşine g'oşunen aqqaqqa. Mane Allahne Xaa byutbışis ı'bəədat ha'a ıxha.

- Mıslıqameene Ğu yişin sabır siliys ı'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidi'ı, eyhe.

²⁵ I'see manbışis alidghınıy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkine doyule ha'anecad işbişe Zı vuşu ıxhay eyhen.

²⁶ Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yizde vəq'əbişinbı devxhal-alla.

²⁷ Yizde vəq'əbişik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqad qihna qöö.

²⁸ Zı mançis gırgıne gahbışisda ı'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yizde xılənçe g'ayşes deş.

²⁹ Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavussecad Dekkine xılənçe g'ayşes əxəs deş.

³⁰ Zınayiy Dek sa vobınbı.

³¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'ieyle g'ayebı alyaat'a.

³² I'see manbışik'le eyhen:
- Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ıkkın?

³³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'us alidghınıy qele:

- Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ıkkın. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüdü Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ıkkın.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb“»†? ³⁵ Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaaşik'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'üne otk'unin hakkalas deş.

³⁶ Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxı', dyunyelqa G'axuvu.

³⁷ Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe.

³⁸ Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesınniy Dek

Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay.

³⁹ Manbışis meer I'sa aqqas ıkkıykan, I'same manbışde xılənçe iygvalyna.

⁴⁰ Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva.

⁴¹ Mang'une k'anyaqa geeb insanar abı eyhen:
- Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığəç'u.

⁴² Geeb insanaaşə maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11

I'see qik'una Lazar üç'ür qa'a

† 10:34 10:34 Man Zaburee otk'un vod (81:6).

¹ Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ixha. ² Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbışika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'i'na çoc Lazar ik'ar ixha. ³ Mançil-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ikkanna insan ik'ar vorva» I'salqa xabar g'uxoole.

⁴ I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen:

– Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axtıvallaıy Allahne Dixena axtıvalla mane ik'aarile ğana geeb qaa'as.

⁵ I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha. ⁶ Lazar ik'arva g'ayxhımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc arıyne cigee q'ölle yiğnar axvana. ⁷ Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

– Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs.

⁸ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, şaane Yahudeşin ç'akı'nıbışis Ğu sık'ırna ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan?

⁹ I'see alidghınıy qele:

– Yiğ yits'ıq'vəble (12) sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece.

¹⁰ Xəmdə iykarname, miç'axdava qaçayxarna.

¹¹ Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen:

– Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as i'qqə.

¹² Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda.

¹³ I'see mana qik'u ixhay uvheeyid, manbışisqa həməxüd qayle, mana nik'eeqa ark'invaniyxan uvhu. ¹⁴ I'see manbışike vuççud dyugul hidi'i eyhen:

– Lazar qik'una. ¹⁵ Vuşdemeeyiy, şu inyam hı'iyneeme, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs.

¹⁶ Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışik'le eyhen:

– Vüqqəs, şınab yişde Mə'əlimıka hapt'as.

¹⁷ Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerın yoq'ulle yiğva ats'axhxe. ¹⁸ (Bet-Anya İyerusalimis k'ane vuxha. Mane şaharbışde yı'q'nee xhebne kilometrılqa ələəna yəq vuxha.) ¹⁹ Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'uva baş-sağlıyıvalla hevles abayle. ²⁰ Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımee, Mang'une ögilqa qığeeç'e. Mayramme xaa eexva.

²¹ Martee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğu inyaa ixhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy.

²² Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesın.

23 I'see məng'i'k'le eyhen:

– Yiğna çoc üç'ür qixhesda.

24 Martee Mang'uk'le eyhen:

– Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiyne yiğıl manar üç'ür qixhesda.

25 I'see məng'i'k'le eyhen:

– Üç'üb qeepxhayiy I'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda. 26 Gırgın üç'übınbı, Zalqa inyam ha'anbı mısacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne?

27 Martee Mang'us alidghıniy qele:

– Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masıxh* Ğu vorna.

28 Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen:

– Mə'allim inyaa vor, ğu vor qeet'al.

29 Mayramık'le man g'ayxhımee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qiyeele. 30 I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa ariyne cıgee axva. 31 Mayramıka sacıgeene xaane məng'i's baş-sağlığıyvalla hoolene Yahudeeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumee, manbışik'le məxüdü ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yı'qqə yixhes. Mançıl-allab manbı məng'i'qab qihna avayk'an.

32 Mayram I'sanane cıgeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qık'york'ul, eyhen:

– Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yızda çoc qık'as deşdiy.

33 I'sayk'le manayiy məng'i'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcumee, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. 34 I'see manbışike qiyghanan:

– Qık'una nyaqane gıxhxhı?

Manbışe eyhen:

– Xərna, qora ilekke.

35 I'sa geşşena. 36 Manke Yahudeeşe eyhen:

– İlyaakende, Mang'us mana nımeeyiy ıkkın ıxha!

37 Manbışde sassang'vee eyhen:

– Mang'vee bı'rqi'ng'un uleppi qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qıdek'asın kar ha'as dəxəyee?

38 Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghalee-qab g'aye gyuvxhu vuxha. 39 I'see eyhen:

* **11:27** 11:27 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

– G'aye g'avşe.

Qik'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, eva ıxha ixhes, mana qik'uyn yoq'ulle yiğ vod.

⁴⁰ I'see eyhen:

– Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda?

⁴¹ Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaakı, eyhen:

– Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxıva, Zı Vas şukur haa'a.

⁴² Zak'le ats'an, Vak'le gırgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı man uvhuyn, Yizde hiqiy-allane milletın Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva.

⁴³ Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen:

– Lazar, g'aqa qığeç'e!

⁴⁴ Qik'unar g'aqa qığeç'ena. Mang'une g'elybışıl xıleppişıl kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe.

I'see manbışik'le eyhen:

– Mang'un g'elybı-xıleppi eeqe, hooracen.

Yahudeşde ç'ak'ınbışıs I'sa gik'as ikkiykan

⁴⁵ Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuyne Yahudeşine geebınbışe Mang'ulqa inyam ha'a. ⁴⁶ Manbışın sabarabı fariseyaaşısqa† hapk'ın, I'see hı'iyın manbışıs yuşan ha'a.

⁴⁷ Manke kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Aali Şuura‡ sav'u, eyhen:

– Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. ⁴⁸ Şi Mang'usqa man ha'as hassıree, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy yişde milletkın ha'asın.

⁴⁹ Maane sang'vee, mane seniyne xərne kaahınee Kayafee manbışik'le eyhen:

– Şok'le vuççud ats'a deş. ⁵⁰ Şolqa hiyxhar dişde? Gırgıne ine milletkın ixhesse, sa İnsanın ine milletneme qik'uy, vuşdemee nımeexheeyid yugda eyxhe.

⁵¹ Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahın ıxhayke peyğambarıyvalla hav'u eyhen, I'sa ine milletneme qik'as. ⁵² Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın gırgınəəng'ə ehvkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdemee qik'as.

⁵³ Mane yiğile manbışe fıkrı ooxhan gıviyğal I'sa nəxüriy gik'asva. ⁵⁴ Mançıl-allar I'sa Yahudeşine yı'q'nee

† **11:46** 11:46 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

‡ **11:47** 11:47 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşına Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun məəllımar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha.

şenbışik'le g'acesın xhinne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa, Efrayim eyhene şahareeqa ark'ın, telebabişika maa'ar axva.

⁵⁵ Yahudeeşin PeesaxŞ bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar mətterpxhesva Peesaxile ögil xivaaşençe İyerusalimeeqa avayk'an. ⁵⁶ Manbişe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen:

- Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyxan?

⁵⁷ Kaahinaaşın ç'ak'ınbişeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva «Nyaay ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmrı huvu vuxha.

12

Mayramee I'sayne g'elybişilqa gıranın q'ış qadağva

¹ Peesaxile yixhulle yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuce hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür q'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. ² Maa'ad I'saynemee otXHuniy hele ıxha. Marteyid sufranılqa otXhanan haqqa ıxha. Lazarı I'sayka sacigee sufrayne hiqiy-allanbişde yı'q'nee eyxhe. ³ Mayramee mane gahıl sura litralqa ələən, geed gıranın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybişilqa k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbışika Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşine evayn alyaat'a. ⁴ I'sayne telebabişde sang'vee, Mana mering'une xılyaqqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen:

⁵ - Nya'a man q'ış xhebıd vəş (300) dinaris* massa huvu, kar deşinbişis bit'al hidi'ı?

⁶ Mang'vee man cuvab kar deşinbişda haa'ava deş eyhe, sixnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılmana q'utye quvu vooxhe, mang'veeyid cus ıkkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha.

⁷ I'see eyhen:

- Mana ı'ğiykar himee'e! Məng'ee man q'ış g'iyniyne yiğıs havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesın xhinnee q'ı. ⁸ Kar deşinbı gırgıne gahbişilycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbişil şoka ixhes deş.

⁹ Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vucee hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür q'ına Lazar g'aces abı. ¹⁰⁻¹¹ Lazarır-alla

Ş 11:55 11:55 Peesax: Allah qıdet'u ilğec'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarleğana Misirğançe g'attıvıxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkanna, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). * 12:5 12:5 Dinar: nuk'rayke hi'ıyn pıl. Sa dinar sa yiğısde işis hoole vuxha.

gellesde Yahudeeşe hapk'ın, I'says inyam hı'ı. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'ınbışis Lazar gik'as ikkiyan.

I'sa İyerusalimeeqa paççah xhinne ikkeç'e

¹² Qinne yiğil bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşik'le I'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhı. ¹³ Manbışe xurmayn bıtığbı alyaat'u ts'irbı ha'a, Mang'une ögilqa qığeebaç'e. Manbışe eyhen:

– *Hosanna*†!

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena!

İzrailıne Paççahıs şukur vuxhena!

¹⁴ I'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un:

¹⁵ «*Sionna yiş‡, qimeeqən!*

İleeke, yiğna Paççah

sa q'uduxul alixı vor qöö!»§

¹⁶ Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'ıyle qiyğa, Mang'une vuk'ləlqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilycadniy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un. ¹⁷ I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qı'ıyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletin mançına gaf haa'a. ¹⁸ Milletık'le I'see man əlaamat haguva g'ayxhı ixha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle. ¹⁹ Mançıl-alla Fariseyaaşe* sana-sang'uk'le eyhen:

– Vuççud yişde xılənçe qöö deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhəə!

I'see Vuc qik'asva eyhe

²⁰ Bayramıs İyerusalımqa ı'bəədatısva abıynbişde yı'q'nee Yunanarib vuxhaynbı. ²¹ Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippne k'anyaqa hapk'ın, miz k'yaa'a:

– Xərna, şak'le I'sa g'aces ikkan.

²² Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf I'says haa'a. ²³ I'see alidghıniy qele:

– İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. ²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'a'aypxhı qidevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele. ²⁵ Cuna ı'mı'r

† **12:13** 12:13 Hosanna: cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ixha. ‡ **12:15** 12:15 Sionna yiş: man İyerusalımva eyhen vodun. Sion İyerusalım alyaa'una tepa vobna. § **12:15** 12:15 İnəxüd Zakariy peyğambarne kitabee otk'un (9:9). * **12:19** 12:19 Fariseyar: Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

vukkanang'vee, mana avaa'an haa'as. İne dyunyel cune i'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgıne gahbıışis havaces. ²⁶ Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqar qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yizda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yizde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as.

²⁷ Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attixhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahınemeecar qarı. ²⁸ Dek, Yiğın do axtı qe'e!

Manke xəənçe ses qayle:

– Yızın do axtı qı'ıyn, meedıd axtı qa'asın!

²⁹ Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen:

– Xəybı g'əhətqı'.

Mansanbışed eyhen:

– Mang'uka malaaik yuşan hı'ı.

³⁰ I'see manbıışis alidghınıy qele:

– Man ses Yızdemee deş, vuşdemee qadı. ³¹ İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ikkekkan iblis g'eheşşesda. ³² Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'its'a'as.

³³ I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe.

³⁴ Milletın Mang'us alidghınıy qele:

– Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masixh† gırgıne gahbıışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune?

³⁵ Manke I'see manbıışik'le eyhen:

– Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'ınıy ats'a eyxhen deş. ³⁶ Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva.

I'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena.

Geebınbışe I'salqa inyam ha'a deş

³⁷ I'see manbıışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. ³⁸ Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe:

«Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'ı?

Şavusne Rəbbına guc gyaagu?»‡

† **12:34** 12:34 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. ‡ **12:38** 12:38 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:1).

39 Manbışisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cigee inəxüd uvhuva:

40 «Allahee manbışin uleppi bi'rq' q'i,
yik'bid g'ayelqa sak'al hi',
uleppişika g'imececenva,
yik'bışisid həymeexhecenva,

Mang'ulqab sivmiyk'alcen manbı yug qee'eva». §

41 Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla g'avcuynçil-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hi'.

42 Ç'ak'ınbışde geebınbışe I'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaşe co sinagogeençe* g'e'eebaşeva, manbı qəvəyq'ən vooxhe. 43 Manbışis Allahee deş, insanaşe cos q'iymat huvu vukkiykan.

I'sa insanar g'attivxhan haa'as qarı

44 I'see axtıda eyhen:

– Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. 45 Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. 46 Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı.

47 Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'i, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı. 48 Zı əq'əna qı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdy'a'ana sa karan muhaakima ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yığıl mana mançin muhaakima ha'as. 49 Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. 50 Zak'le ats'an, Mang'una əmr girgıne gahbışisda i'mi'r vobna. Mançil-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen.

13

I'see telebabişin g'elybı hoyğal

1 Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. I'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkisqa əlyhəəsda gah hipxhır vuxhay. Mang'us ine dyunyeysin Cun telebabı vukkiykıninbı. Mang'us manbı qik'asmee vukkiykananbı.

2 Exhalin otxhuniy oxhanasde gahıl, iblisın, I'sa mebinbışde xılyaqqa qeleva Kariotğançene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ıxha. 3 I'sayk'le, Dekkee girgın Cune xılyaqqa quvu ıxhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ıxhayid ats'anniy. 4 Mana sufranile oza qıxha, tanalın kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa

§ 12:40 12:40 İne xüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:10).

12:42 sinagoga: Cühüt'yaşe i'bəədat ha'an ciga.

* 12:42

iviyt'al. ⁵ Qiyğa Mang'vee lyagameeqa xhyan kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a. ⁶ I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas?

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hixharas.

⁸ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş!

I'see mang'us alidghıniy qele:

– Zı ğu hudyorğuleene, vasse Yizde k'ane ixhes əxəs deş.

⁹ Şimon-Pyoturee Mang'us alidghıniy qele:

– Xərna, saccu yızın g'elybicad deş, xileppıd, vuk'ulyub hoögle.

¹⁰ I'see mang'us alidghıniy qele:

– Əyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğançe-avqamee mətıra vor. Şunab mətıba vob, saccu girgınbı deş.

¹¹ I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xılyaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun girgınbı mətıba deş vobunbıva» eyhe.

¹² Manbışın g'elybı hodğuliyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alırxhu, eyhen:

– Zı şok hı'iyın, şok'le ats'anne? ¹³ Şu Zalqa Mə'allim, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna.

¹⁴ Zı Mə'allimiy Xərnang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkın. ¹⁵ Zı şok'le şu ha'as ıkkınan haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e.

¹⁶ Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyeyiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor. ¹⁷ Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararıb.

¹⁸ Zı man vuşde girgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn ixhecen:

«Yızın ğıney otxhuning'vee

*Zalqa g'el g'ott'ul».**

¹⁹ Man karbı girgınbı ögilycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axxhes. ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı g'axuvuyın insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda.

I'see Vuc şavaayiy mering'une xılyaqa qelesva eyhe

²¹ Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen:

* 13:18 13:18 İnəxüd Zaburee otk'un (40:10).

– Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xilyaqa qeles.

²² Telebabışik'le I'see şavne hək'eeyiy eyheva dyats'axxha, sana-sang'uqa ilyaaka. ²³ I'says telebabışike sa geer ikkana teleba Mang'une k'ane g'ilexha. ²⁴ Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-alla hagvan, qiygh-necenva şavne hək'eeyiy I'see eyhe. ²⁵ Mana teleba I'says inekke k'ane g'alirxhu ixha. Mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yizda Xərna, mana vuşune?

²⁶ I'see alidghiniy qele:

– İn gineyn tika k'yooq'u şavusqa quviy, mana vor.

Manke I'see giney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dicesqa Yahudaysqa qele. ²⁷ Yahudee gineyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen:

– Hucooyiy ha'a, zarada he'e!

²⁸ I'see man nya'asiy uvhuva sufranılne şavulqacad hiyxhar deş. ²⁹ Pılana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sas-sang'usqa məxüd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışseva» eyhe ixhes. Sayib manbışıqqa inəxübna fikir vuxha: Mang'vee «Kar deşinbiş pıl bit'al he'eva» eyhe. ³⁰ Gineyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığeç'e. Manke xəmnıy vob.

«Sana-sang'us vukkiykne»

³¹ Mana qığeç'uyle qiyğa, I'see eyhen:

– Həşde İnsanna Dix† axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha. ³² Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allah-eeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xiliy qidi'ı axtı qa'as. ³³ Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırıra gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'ınbışik'le «Zı ark'ınne cigeeqa, şosse qavaales vəxəş deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe.

³⁴ Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. ³⁵ Şu sana-sang'us vukkiyknee, gırgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axxhesın.

I'see Pyoturee ha'asın eyhe

³⁶ Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan:

– Xərna, nyaqane ı'qqə?

I'see alidghiniy qele:

† **13:31** 13:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgine milletbışda xərna ixhes.

- Zı həşde əlyhəəsde cigeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəs deş, qiyğame ğu maqa qales.

³⁷ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemee, zı yizde canile ilyheç'e.

³⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

- Yizdemee, ğu canile ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, ğiyna dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14

I'sa Dekkisqa vukkekkanə yəq vob

¹ - Hasre vuşun yik'ıbı ğı'ımadağ'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. ² Yizde Dekkine xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınniy, Zı vuşdemee ciga qaa'as ı'qqə. ³ Hark'ın şos ciga qav'uyle qiyğa, meer arı, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'ane vuxhes. ⁴ Zı əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana.

⁵ Tomasee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğu nyaqa ark'iniycar şak'le dyats'a, neñçe maqana yəq vaats'a vooxheyiy?

⁶ I'see mang'uk'le eyhen:

- Hək'ena yəq, ı'mı'r Zı vorna. Şavusseca Dekkisqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş. ⁷ Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana ğ'acuna.

⁸ Filippəe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yişdemee ç'əv.

⁹ I'see mang'uk'le eyhen:

- Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı ğ'acuyng'uk'le Dekkır ğ'acuna. Vasse nəxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? ¹⁰ Zı Dekkine ar, Dekkır Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı ğ'ece. ¹¹ Zı Dekkine, Dekkır Yizde arva eyhençılqa şu inyam he'e. Yizde işbışıl-allaxheeyid inyam he'e. ¹² Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'iyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançıl-allad sık'ıldad geed işbı ğ'aces əxəs. ¹³ Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyuile hucoo heqqee, Zı man ğırğın ha'asın. ¹⁴ Şu Yizde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın.

I'see Muq'addasın Rı'h ğ'axilesva eyhe

15 – Şos Zı ikkanxhee, Yızın əmırbı he'e. 16 Zınad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axılece. Mana gırgıne gahbışıl şoka ixhes. 17 Mana hək'en karbı xə t qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. 18 Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. 19 Sa sık'ınne gahıle dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa ı'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. 20 Mane yığıl şok'le ats'axhxhesın Zı Dekkine, şu Yızde, Zınar vuşde ar vor. 21 Şavaayiy Yızın əmırbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda.

22 Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeyş deş, şak'lecar hagvas ikkan?

23 I'see mang'us alidghınıy qele:

– Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. 24 Zı dekkanang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod.

25 Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. 26 Dekkee Yızde doyule g'axılesıng'vee vuşun sura Aqqasıng'vee, Muq'addasne Rı'hı'n şos gırgın xə t qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. 27 Zı vuşde yik'bışeence şu abğançe opxhanan fıkrbı alyaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpqr'ı'niy deşın fıkrbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ən! 28 Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeəpxhesınbınıy, Dek Zaler xərnavə. 29 Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ıxhamee, şu inyam he'ecenvə. 30 Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. 31 Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek ikkana, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeəpxhe.

15

I'sa hək'ena tayang vor

1 – Zı hək'ena tayang vor, Yızda Dekkır bağban. 2 Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bıtağbı Dekkee gyadax-anbı. Şagav helen bıtağbıme sık'ıldad geed şagav hele-cenvə Mang'vee mətta'anbı. 3 Zı uvhuynə cuvabıncab şu

məttav'uybnı. ⁴ Yizde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bıtağ tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yizde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş.

⁵ Tayang Zı vorna, şumee bıtağbı vobunbı. Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. ⁶ Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağeççuyın bıtağ xhinne qeqqvasda. Məxdın bıtağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa sıyk'al. ⁷ Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanan heqqe, man şos helesın. ⁸ Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür Yızda Dekkır axtı qa'as.

⁹ Dekkıs Zı nəxüriy ikkan, Zasıb şu həməxüb vukkan. Yizde mühübee aaxve. ¹⁰ Nəxüdiy Zı Dekkın əmırbı ha'a, Mang'une mühübee axva, şunad Yızın əmırbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas. ¹¹ Yızda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalın gyavts'ecen. ¹² Yızda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosıb sana-sanbı vukkiykne. ¹³ Cuna ı'mı'r hambazaaşınemee huvuyng'ule geeb, şavusseab vukkiykanas vəəxəs deş. ¹⁴ Şu Yızın əmırbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. ¹⁵ Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalığ'le cune iyeseə hucoo ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkıkə g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. ¹⁶ Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yizde doyuə Dekkıkə hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın. ¹⁷ Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne.

«Dyunyeyş şu g'imeebace qeepxhes»

¹⁸ – Dyunyeyş şu g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava. ¹⁹ Şu ine dyunyeynbı vuxhaynbıxhiy, dyunyeyş şu çınbıva vukkiykanasınbıniy. Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeyş şu g'imeebace qeepxha. ²⁰ Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yiğbı allı'ixhee, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'iyınxhiy, şu uvhuynıd ha'asınnıy. ²¹ Manbışik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. ²² Zı arı manbışik'le ittevhuynxhiy, manbışıl bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbışıqa bınahbışike heepxasın ghal deşin. ²³ Şavuk'leyiy Zı g'imeece, mang'uk'le Yızda Dekkır g'imeece vor. ²⁴ Zı, mankilqamee manbışde yı'q'nee hı'iyın əlaamatbı hidı'iyınxhiy, manbışıqa bınah vuxhes deşdiy. Həşdemee manbışik'le Zı hı'iyın g'acu, Zınar, Yızda Dekkır manbışik'le

g'imeebace qeepxha. ²⁵ Məxüd cone Q'aanune otk'un: «Manbışis Zı nişilycar-alla g'imece qıxha»*. Məxüdüd ıxhayn.

²⁶ Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkisse g'axıles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin Yizde hək'ee şahaadat haa'as. ²⁷ Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16

¹ – Yəqqı'le qıg'meebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. ² Şu sinagogbişeençe* g'eeppşesınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'ıynbışisqa məxüd qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. ³ Zınar, Dekkır manbışik'le qıvdyaats'ıva, manbışe man ha'asın. ⁴ Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ıxhaynçıl-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy.

Muq'addasne Rı'hı'na iş

⁵ – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş. ⁶ Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. ⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axılesın. ⁸ Man qadımee, insanaaşına bınah aq'valqa qığaahas. Mançin sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas. ⁹ Manbışda bınah Zalqa inyam hidi'iy vob. ¹⁰ Mançin Yizda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayir g'aces deş. ¹¹ Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ıkkekkane iblisın məhkama ıxhay.

¹² Zaqa şok'le eyhesın geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. ¹³ Hək'en xət qa'an Rı'h qadımee, Mançis şos bıkrna hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes. ¹⁴ Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. ¹⁵ Dekkıqa vodun, gırgın Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu.

Telebabişin aq'vabı qı'iy şadvalilqa sak'alas

¹⁶ – Sık'inne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda.

* 15:25 15:25 İnexüd Zaburee otk'un (34:19).

* 16:2 16:2 sinagoga: Cühüt'yaşe ı'bəədat ha'an cıga.

17 Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen:

- «Sık'ınne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyan?

18 Manbışe sana-sang'uke qiyghanan:

- Mang'vee eyhen «sık'ınna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhar deş.

19 I'sayk'le manbışe qiyghanas ıkkanan ats'axhxa, man-bışik'le eyhen:

- «Sık'ınne gahıle Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? 20 Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesın. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'ıyme şadvalılqa sak'alas. 21 Zöyfee uşax ixhesda gah qabımee, aq'va qa'a. Uşax ıxhameeme ts'itsı'ıyn ık'ar məng'ısse yik'eliyhanan. Dyunyelqa insan qarıva, mana şadeexhena. 22 Həməxüdüd şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'bı şadxhesınbı. Şavaacabıb vuşda şadvalla g'avşes deş. 23 Mane yığıl şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyule şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın. 24 Həşdilqamee şu Yizde doyule vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesın, vuşun yik'bid şadvalin gyats'esınbı.

I'sa dyunyeyle ğamxhana

25 - Ögilycad Zı misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as. 26 Mane gahıl şu Yizde doyule heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. 27 Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. 28 Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs.

29 Telebabışe eyhen:

- Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'its'ı'ı deş. 30 Həşde şalqa hitxhır, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesın alidghınıy eyxhevud. Şi mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva.

31 I'see manbışike qiyghanan:

- Həşde inyam ha'anne? 32 Vuşun gırgınbı vuşde xaybışeeqa ehevkasda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qööna,

hipxhırna. Zı Zıcar deş vor, Yızda Dekır Zaka vor.
 33 İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yızde abnang'a, şoqa
 şu abğançe opxhanan fıkrıbı mexhecenva. İne dyunyee
 dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle
 ğamxhana.

17

I'sayna düə

¹ I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakkı, eyhen:

- Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeeyir Ğu
 axtı qe'ecen. ² Ğu gırgıng'ul oona Mang'us xəbvalla huvu,
 Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbışis gırgıne gahbışisda ı'mı'r
 hevlecenva. ³ Gırgıne gahbışisda ı'mı'r mana vob: hasre
 ats'axxhecen saccu Ğu hək'ena Allah ıxhay, sayır Ğu
 g'axuvuna I'sa Masixh* qıvaats'ecen. ⁴ Zı Ğu Zas huvuna
 iş hav'u, Zı Ğu çiyene aq'val axtı qı'ı. ⁵ Dek, dyunye
 ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas
 həşde Yiğne k'ane hevle.

⁶ Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zı Ğu vuşu ıxhay
 xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu,
 manbışed Ğu eyhenbı hı'ı. ⁷ Manbışik'le həşde ats'an,
 Zas huvuyn gırgın kar Vaken vodun. ⁸ Ğu Zas xət qı'iyın
 Zı manbışisıd xət qı'ı, manbışed yik'eeqa ikkiyn. Zı
 hək'erar Yiğne k'anençe qarı ıxhay, manbışik'le ats'an, Ğu
 Zı g'axuvuvad manbışe inyam ha'an. ⁹ Zı dyunyeynemee
 deş, manbışil-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume
 Zas manbı huvu. ¹⁰ Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınod
 Yızın vod. Zı manbışile ğana axtı qıxha. ¹¹ Zı həşde
 dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö.
 Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man
 do Ğu Zas huvu. Hasre manbıb, Zınayiy Ğu xhinnee, sa
 vuxhecen. ¹² Zı manbışikanang'a, Zas huvuynbı Yiğne
 doyukanıy Zı havaace. Zı manbışda nenacar agval hı'ı
 deş. Manbışda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna.
 Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un.

¹³ Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe,
 Yızda şadvalla bıkrıba manbışika vuxhecenva. ¹⁴ Ğu Zak'le

* **17:3** 17:3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

uvhiyn, Zı manbışis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı, dyunyeys manbı g'umooce qeepxha. ¹⁵ Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pisinçike havaacecenva haa'a. ¹⁶ Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı. ¹⁷ Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. ¹⁸ Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyn xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. ¹⁹ Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqa qele.

²⁰ Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbışdemee yib düə haa'a. ²¹ Nəxüriy Ğu, Dek, Yizde, Zınar Yiğne ar, hasre manbıb, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. ²² Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbışis huvu, Şi sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva. ²³ Zı manbışde ar, Ğunar Yizde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan.

²⁴ Dek, Zas ikkanan, Zas huvuynbı Zınane cıgee Zaka sacıgee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ikkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. ²⁵ Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayn. ²⁶ Ğu vuşu ıxhay Zı manbışik'le haguyn, meedıd hagvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykınıy manbışiqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

18

I'sa aqqaqqa

¹ I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışıka sacıgee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğeç'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkeebaç'e. ² I'sa hımva eyhesse telebabışıka maqa arayle ıxha. I'sa mering'une xılyaqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man cıga ats'anniy. ³ Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşıka, sayib kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe* g'axuvuyne g'aravulyçeeşıka arayle. Manbışde xile bazırbı, ts'abı, silahbı eyxhe. ⁴ I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qığeç'u, manbışıke qiyghan:

– Vuşune t'abala'a?

⁵ Mang'us alidghınıy qele:

* 18:3 18:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha.

– Nazaretğançena I'sa.

I'see manbışik'le eyhen:

– Zı vorna.

Mana mering'une xilyaqa qelena Yahudar manbışika ıxha. ⁶ I'see manbışik'le «Zı vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gizyabaççe.†

⁷ I'see meed manbışike qiyghanan:

– Vuşune t'abal ha'a?

Manbışe eyhen:

– Nazaretğançena I'sa.

⁸ I'see alidghınıy qele:

– Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen.

⁹ I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbışda nenacar agvales harsıl deş».

¹⁰ Şimon-Pyoturuqa g'ilinc ıxha. Man qığayşu xənne kaahinne nukarile k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'aadaççen. Mane nukarın do Malx ıxha. ¹¹ Manke I'see Pyoturık'le eyhen:

– G'ilinc cigeega gixhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'übayn k'ola ulymoğanə?

¹² Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşika sacigee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. ¹³ Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkekka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor.

¹⁴ «Milletneme sa İnsanın qik'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor.

Pyoturee ts'etta I'sa dyats'ava eyhe

¹⁵ Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. ¹⁶ Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe. ¹⁷ Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan:

– Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor?

Pyoturee «De'eşva» eyhe. ¹⁸ Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha.

Hannanee I'sayke qidghınbı ha'a

† 18:6 18:6 I'see «Zı vorva» uvhu, Mang'vee muq'addasın Allahın do alyaat'u. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'yotxhanne ğı'ç'iyne k'ane ağmış hı'ı.

19 Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. 20 I'see mang'us alidghınıy qele:

– Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagogbışeeyi[‡] Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. 21 Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı.

22 I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays i'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan:

– Xərne kaahinis məxüdne cuvab qelen?

23 I'see mang'us alidghınıy qele:

– Zı qorkura yuşan hidi'ixhee, eyhe, neni qotkuda ittevhü? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas i'xiyxə?

24 Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ixele.

Pyoturee q'od'esiy xhebıd'es I'sa dyats'ava eyhe

25 Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor?

Mang'vee «De'eşva» alidghınıy qele.

26 Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee i'xı' k'ırı g'a'aççuyne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan:

– Mang'uka sacıgee zak'le ğu dışdiy bağee g'acu?

27 Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a.

I'sa Pilatisne

28 Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe PilatneŞ sarayeeqa qıkkokka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxine otxhuniyked oxhanas əxecenva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. 29 Mançılallar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen:

– Nena bınahne İng'ulqa g'ıviyxhe?

30 Manbışe Pilatıs alidghınıy qele:

– Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy.

31 Pilatee manbışik'le eyhen:

– Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışis sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen:

‡ 18:20 18:20 sinagoga: Cühüt'yaaşe i'bəədat ha'an cıga. § 18:28 18:28 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışil xəbvalla hav'u.

– Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda.

³² Məxüd I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyn ixhecenva eyxhe*. ³³ Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen:

– Yahudeeşina Paççah Ğune?

³⁴ I'see alidghıniy qele:

– Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebınbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu?

³⁵ Pilatee eyhen:

– Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xıyaqa yiğne milletniy kaahinaaşine ç'ak'ınbışe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı?

³⁶ I'see mang'us alidghıniy qele:

– Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ınbışde xıyaqa qımelecenva saç'ivkasınbıniy. Yizda Paççahiyvallame inçena deş vob.

³⁷ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu manke Paççahne?

I'see alidghıniy qele:

– Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixxhesın.

³⁸ Pilatee Mang'uke qiyghan:

– Hək'en sura vodunne?

Man qiyghınıyle qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qığeç'u, manbışik'le eyhen:

– Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. ³⁹ Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ikkanxhee, vuşdemee «Yahudeeşina Paççah» g'aykkas?

⁴⁰ Manbışe alidghıniy qeleng'a, ts'irbı hı'ı eyhen:

– Mana deş, Barabba g'aykke!

Barabbamee g'ulduur ıxha.

19

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

¹ Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka.
² Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalınbı alya'a.

* **18:32** 18:32 I'see ögilycad Vuc çarmıxıl qik'asva eyhe (ilyaake 3:14; 8:28; 12:32). Roma imperiyee çarmıxıl gıvaxınıyxhe gyabat'anbı. Mana nekke yı'q'na cazaax vuxha. Məxüd g'elil qeepxhayne, cuvabıl k'ırı ilydiyxhene nukaraaşik ha'a ıxha. Roma imperiyeyn hassırınxhiy, Yahudeeşe I'sa g'ayeqqqa huvuniy gik'as.

³ Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşina Paççah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays ı'xiyxə ıxha.

⁴ Pilat meer g'aqa qığeç'u, Yahudeeşik'le eyhen:

– Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykiva sayid şok'le g'acecenva, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe.

⁵ Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalinçıka g'aqa qığeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen:

– Mana İnsan haane!

⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eva!» ts'irbı ha'a.

Pilatee manbışik'le eyhen:

– Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş.

⁷ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe mang'us alidghınıy qele:

– Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'ı Mana qık'as ikkan, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva.

⁸ Pilatık'le man g'ayxhımee, mana sık'ırar qəyq'ən giyğal.

⁹ Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan:

– Ğu nençene vor?

I'see mançıs alidghınıy qele deş. ¹⁰ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

– Zasnə alidghınıy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmıxılqa ts'its'a'asır zasse əxə?

¹¹ I'see mang'us alidghınıy qele:

– Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançıl-allad Zı yiğne xılyaqa quvuyng'ulqa valeb geeb bınah gyooxa.

¹² Mançile qiyğar Pilatus Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irika eyhen:

– Ğu Mana g'aykkee, Ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe.

¹³ Pilatık'le manva g'ayxhımee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cıgee giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) ¹⁴ Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!» eyhe. ¹⁵ Manbışe ts'irbı ha'a, eyhen:

– De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e! Pilatee manbışike qiyghanan:

– Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e?

Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe alidghınıy qele:

– İmperatorule Ğayrı şaqa paççah deşda!

16 Manke Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbışısqa qele.

Eskeraaşe I'sa aqqı, qıkkekkana. 17 I'see çarmıx Vuceedad alyaat'u, Vuk'lana Bark'va eyhene cigeeqa ilqeq'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.)

I'sa çarmıxılqa ts'its'a'a

18 Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha. 19 Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşina Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooqa gıvaxana'a. 20 I'sa çarmıxılqa ts'its'iyn ciga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınbışe man otk'uniynbı qətq'ı'ynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaaşine, latınne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha. 21 Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen:

– «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vuceed Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne.

22 Pilatee alidğhınıy qele:

– Zı ok'anasın otk'uniyn.

23 I'sa çarmıxılqa ts'its'i'yne gahıl, Mang'un tanalınbı alyaat'u, yoq'ne eskerıs cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıkırne parçeykecad hı'iyn gurt ıxha. 24 Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

– İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha.

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe:

«Yızın tanalınbı cos bit'al ha'as,

*yızde tanalınçinemee çöp k'eççes».**

25 I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. 26 I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ıkkanna teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen:

– Yed, ina yığna dix vor!

27 Qiyğa telebayk'led eyhen:

– İna yığna yed vor!

Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka.

I'sayn qik'uy

28 Qiyğa I'sayk'le, gırgın bıkırxha g'acu, eyhen:

– Xhyan ıkkana!

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe.

29 Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooq'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'ı'şılqa gupk'a qı'xı', I'sayne għalesqa

* 19:24 19:24 İna xüd Zaburee otk'un (21:19).

qa'a. ³⁰ I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkırxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qığeç'en.

³¹ Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qöova Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Pilatıke «Çarmıxılqa ts'its'av'uynbişin g'elin barkv'bı haq'var hı'ı†, qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqgeva» eyhe. Manbişis qüvxüynbı Şabbatne yiğil çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qöone Şabbatne yiğil xədn bayram ıxha. ³² Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uynne insanaaşin ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. ³³ I'sayne k'anyaqa qeep-xhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. ³⁴ Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse.

³⁵ Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an. ³⁶ Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «*Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş*»‡. ³⁷ Sa menne Otk'unee otk'un vod: «*Manbişe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas*»§.

I'sayn k'eyxhiy

³⁸ Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatısqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbişile qəyq'ənva, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. ³⁹ Yusufukasana Nikodimır ıxhana, manar mısameçar I'saysqa xəmdə arınaniy. Nikodimee xhebts'al (30) kilo-lqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. ⁴⁰ I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşine ədatbişis sik'ı, ətirbişika katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. ⁴¹ I'sa çarmıxılqa ts'its'uiyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankilqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. ⁴² Ögiyle cühüt'yaaşin Şabbatın yiğ qöova, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

† **19:31** 19:31 G'elin barkv'bı haq'var hı'ı: Mısayne Q'aanune gıvapxın gyapt'ıynbı verığ ky'ooçesse yivele g'avşes vukkanva otk'un. Çarmıxılqa ts'its'av'uynbimee mankecab habat'a vuxha deş. Manbişde sabaranbişin hapt'iy xilece yiğbına ts'its'exhe ıxha. Manbı çarmıxıl xileppışike gıvapxın vuxhayke, manbişisse avts'esınmeen nafas alişşes əxə ıxha deş. Mançıl-allab manbı sık'ılbaşheeyib g'elilqa suğootsasniy vukkan. Gıvapxınne cigee g'elybı haq'var hı'ıynbimee, g'elybişe uvqıdyaaqava, nafas haxıles dəxı' zaraba habat'a vuxha. ‡ **19:36** 19:36 İnəxüd Mısa peyğambarne qöd'esde kitabee otk'un (Qığeepç'iy 12:46). Maad Peesaxne bayramıs gyuvk'iyne urgne hək'ee

otk'un. § **19:37** 19:37 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee (12:10).

20

I'sa üç'ür qexhe

1 Ülycümne ts'ettiyne yiğıl, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ik'le g'aye mağarayne ghalençe g'avşu g'ooce. ² Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

– Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş.

³ Pyoturiy manasa teleba g'aqa qığeepç'ı, mağaraysqana avayk'an. ⁴ Mana q'öyürsana sacigee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırıra zaara i'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. ⁵ Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. ⁶ Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy ⁷ I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanıke curayba gyuvxhu vuxha. ⁸ Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. ⁹ Manbışe I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe oza qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. ¹⁰ Qiyğa telebabı xaybışeeqa siviyyk'al.

I'sa Magdaleençene Mayramısqa arayle

¹¹ Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka. ¹² Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaalik g'ece. Manbışda sa I'sayn mayıt gixhxhiyne cigayne vuk'ulyneane cigee, manasar g'elybinane cigee gyu'ur ıxha.

¹³ Manbışe qiyghan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe?

Mayrameeyid manbışik'le eyhen:

– Yizda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gixhxhiyyid ats'a deş.

¹⁴ Man uvhu yı'q'əlqa ileekıyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş.

¹⁵ I'see məng'ıke qiyghanan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a?

Mayramık'le Mana bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen:

– Xərna, ğu Mana qıkkıxheene, nyaqayiy gixhxhu zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alyart'as.

¹⁶ I'see məng'ik'le eyhen:

– Mayram!

Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen:

– Ravvuni!

(Mə'əllimva eyhen vodun.)

17 I'see məng'i'k'le eyhen:

- Zı ıqmaqqa, Zas Dekkısqa ılqəç'es ıkkən. Yizde çocaaşısqa hark'ın, manbışik'le eyhe: «Yizde Dekkine - vuşde Dekkine, Yizde Allahne - vuşde Allahne k'anyaqa ılqəə».

18 Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

- Zak'le yışda Xərna g'acu!

Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man yuşan ha'an.

I'sa telebabışısqa arayle

19 Ülycümne ts'ettiyne yiğine, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, telebabınane cigayn akka qı'i eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

20 Manıd uvhu, telebabışik'le Cun xileppiyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yışda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı.

21 I'see manbışik'le meed eyhen:

- Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyn xhinne, Zınab şu g'uxoole.

22 Manıd uvhuyle qiyğa, I'see manbışılqa uf av'u, eyhen:

- Muq'addasın Rı'h aleet'e! 23 Şavneyiy şu bınahile ılğəepç'i, manbışda bınah havaakalasda, şavneyiy bınahile şu ilyhıdeepç'i, manbışda bınah havaakalas deş.

I'sa Tomasısqa arayle

24 Yıts'ıq'vəne (12) telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ıxha deş.

25 Manesa telebabışe Tomasık'le «Yışda Xərna g'acuva» uvhumee, mang'vee eyhen:

- G'adaxbışe Mang'une xilepbışik hı'iyın cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub sidyoot'eene, ak'vaayküd xıl qidet'veene, şu eyhençılqa zı hayexhe deş.

26 Molyne yiğile I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbışika eyxhe. Akkabı qı'i ixheeyid, I'sa aqa ikkeç'əna. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

27 Mançile qiyğa Tomasık'le eyhen:

- T'ub inyaqa hopke, Yizde xileppışıqqa ilekke. Xilid hotku, Yizde ak'vaalqa gıxhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe!

28 Tomasee Mang'us alidghınıy qele:

- Ğu yizda Rəbb, yizda Allah vor!

29 I'see mang'uk'le eyhen:

– Vak'le Zı g'acuyñçil-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nimee baxtivararıy!

³⁰ I'see telebabıışde ulene ögil medın geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'un deş. ³¹ İnyaa otk'uninbı, mançil-alla otk'un, I'sa Masixh* ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doyuqlqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbıışııda ı'mı'r vuxhes.

21

I'sa telebabıışısqa golyune k'aneqa arayle

¹ Sabara gahile I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune k'aneqa meer telebabıışısqa arayle. Man inəxüd ıxha: ² Şimon-Pyotur, Q'öm kale donana Tomas, Galileyayne Kana xiveençena Natanael, Zavdayn dixbıyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqa savayle. ³ Şimon-Pyoturee manbıışik'le eyhen:

– Zı baluğ aqqas ı'qqə.

Mansanbıışed mang'uk'le eyhen:

– Şınab vaka vüqqə.

Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa gıviy'ar. Mane xəmdə manbıışısse vuççud aqqas əxə deş.

⁴ Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabıışik'leme Mana I'sa ıxhay ats'axhxhe deş.

⁵ I'see manbıışik'le eyhen:

– Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne?

Mang'us alidghınıy qele:

– De'eş.

⁶ I'see meed eyhen:

– Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee, aqqasın.

Manbıışed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen baluğ qadayle, manbıışısse yı'q'valike tor qığaççes dəxə aaxva.

⁷ Manke I'says geer ıkkanne telebee Pyoturuk'le eyhen:

– İna yişda Xərna vor.

Şimon-Pyoturuk'le mana yişda Xərna ıxhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyñ tanalinbı culqa alitk'ır, xhıneeqa ayhe. ⁸ Mansa telebabımee, mang'uqab qihna lotk'eecab baluğnan torud hadağva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş (200) xılekkumnacab xhıneeqa ikkeepç'ı vuxha. ⁹ Manbı lotk'eençe qığəepç'ımee,

* **20:31** 20:31 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybıışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

maa'ad gyotxhanan ts'a, çilqa gixxhiyn baluğiy çine k'anedın gıney g'ece. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Həşde şu aqqıyne baluğaşıke qale.

¹¹ Şimon-Pyotur lotk'eeqa ilqeq'u, vəşşe xhots'ale xhebillə (153) xədn baluğnan tor ts'its'i'i, golyune mıgıleqqa qadayle. Baluğar geed ıxheeyid, tor qıt'axxa deş. ¹² I'see manbışik'le eyhen:

– Qudoora, miç'eediyn otxhuniy oxhne.

Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşunəva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yışda Xərna ıxhay ats'anniy. ¹³ I'sa k'anyaqa qarı, manbışis gıneyiy baluğ hele. ¹⁴ I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, xhebir'es telebabışisqa arayle.

I'sayna Pyoturukana gaf

¹⁵ Miç'eediyne otxhuniyle qiyğa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışis Zı ikkanançile, geerne ikkan?

Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikkiykıniy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Yızın urgbı uxhiyxhne.

¹⁶ Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Mang'veeyid I'sayk'le eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykıniy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Yizde vəq'əbışda hee'e.

¹⁷ Xhebıd'es Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Pyoturee xhebıd'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyğınıys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen:

– Yizda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykıniyid ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. ¹⁸ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalınbı ali'i, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ğu xıleppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalınbı alya'as, vas dekkanecar cigeeqa ikkees.

¹⁹ Məxüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ıxha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen:

– Zaqar qihna qora.

²⁰ Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ıkkanna teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says in-ekke k'ane g'alirxhu «Yızda Xərna, Ğu mering'une xılyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ıxha.

²¹ Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen:

– Yızda Xərna, mang'uk hucoona ixhes?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora.

²³ Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu.

²⁴ Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob.

²⁵ I'see hı'iyn geed medın karbıd vodunbı. Yızde uvhuyn, Mang'vee hı'iynmeen gırgın karbı sassadna otk'unıynxhiy, otk'unıynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Cühüt'yaaşis otk'unin kağız

11

⁸ Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixhxı, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa ı'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa qığeç'e. ⁹ Mana inyamıka cus cuvab huvuyne cigeeqa qarı. Mane cigeaab manar, dix I'saq'ır, neva Yaaq'ubur menne cigayn insanar xhinne çadırbışee aaxva vuxha. I'saq'ısd Yaaq'ubusud cus xhinne man mirasna cuvab huvu ıxha. ¹⁰ Mang'vee xəybışee Allahee aalyav'una it'umun xhebbınanayiy memarır Allahnana İyerusalimniy gozet haa'a.

¹¹ İbrahimın senbı ılgəeç'u ıxheeyid, Sarraysse vuxhne eexvas deexə yixheeyir, inyam ıxhal-alla mang'usse dek ixhes əxəna. Mang'vee cuvab Huvuyng'ulqa inyam hı'il-alla. ¹² İnəxüd İbrahimıke, tan q'əs qıxhayne sa insanıke xəədın xənebımeen, deryahne mıglekın qətqəs-ələtqəs dexhen g'umbumeen insanar g'avayle.

¹³ Man gırgın insanar inyamıka, cos cuvab huvuyın kar g'idecu habat'a. Manbışik'le man karbı əq'ənançecad g'acu şadebaxhenbı. Manbışe coled alqa eyheyınniy şı menne cigeençe qabı, gardanaqa alyat'an, hammaşıys deş vob ine ç'iyene aq'val. ¹⁴ Şavaayiy həməxdun cuvab eyhe, mang'vee mane cuvabıka hagvan, vuce hək'ena vatan t'abalaa'a vuxhay. ¹⁵ Manbışde fikree saccu co qığeepç'ına ölka vuxhayıxhiy, manbışisse maqa savaak'alas vəxəsnıbnıy. ¹⁶ Manbışis yugna xəybışeeına vatan vukkan vuxha. Allahee manbışis şahar alyav'u. Mang'us ine insanaaşıl-alla naş qexhe deş, cona Allah vorva eyhes.

¹⁷⁻¹⁸ Allahee İbrahimıs cuvabniy huvu: «I'saq'ıke g'abıynbı yığna nasıl vuxhesva». Mançıl-allad İbrahim siliys ı'xı'yne gahıl, mang'vee inyamıka, qıdiykkın cuqa vornacar sa dix I'saq' q'urbanna allya'as ikkekka. ¹⁹ Mang'une fikree ts'ettiykecad Allahısse hapt'ıynbıb muğur qaa'as vəxənbıva ıxhal-alla, hapt'ıynbışisse xhinne, mang'vee I'saq' yı'q'əlqa alyarat'a.

²⁰ I'saq'ee, cune dixbışde Yaaq'ubneyiy Esavne vuk'lelqa galesde yığbışis inyamıka xayir-düə hoole.

²¹ Yaaq'ub qek'ang'a, Yusufne q'önesa duxays inyamıka xayir-düə hoole. Qiyğar cune əsaak qırzıl Allahne ögiyl kyoyzarna.

Yaaq'ubee otk'unin kağız

İn kağız Yaaq'ubee, I'sa Masixhne xınee otk'unva eyhe. Mana I'sa Masixhne İyerusalimeene ummatna xərna ıxha.

Yaq'ubee man I'sayne cühüt' telebabışısıva otk'un. Mançıl-allad mang'vee ek'da-ek'da cühüt'yaaşine Muq'addasne Otk'unıybışeençen misaalabı qalya'a ıxha. Mang'vee imanıs sik'ı nəxübiy ı'mı'r haa'as vukkanva otk'un. Sayid mang'vee karnanbışdeyiy kar deşınbışde, düəyne, sabırne, mizene hək'ee oyk'an. Yaq'ubne q'omane, ts'eppiyne fıkrıbışda sa – iman çıs sik'ıyn işbı dena qek'an.

Yaaq'ubee salam hoole

¹ Zı Yaaq'ub Allahnaiy yışda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'ıq'vəne (12) İzrailıyne nasılıs salam hoole!

K'orana ək'eliy iman

² Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışıka siliys üvxiyxəmee, mançıs geeb şadeepxhe. ³ Şok'le ats'an vuşun iman siliys ı'xı'yxəmee, şos sabır xət qexhe. ⁴ Sabır vuşde ad manimee xət qixhes ikkan, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hivxharasınbı. ⁵ Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan it-tevhu gırgıng'us hoole. ⁶ Şavaayiy hooqqa, vooxheyedyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheyedyoxheyeva eyhenar, mıtsın ı'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mırtık akar. ⁷ Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylecen, mang'us hucoomecad Rəbbe helesınnıyxhanva. ⁸ Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş.

Karnanayiy kar deşda

⁹ İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına ciga vaats'a vuxhes vukkan. ¹⁰ Karnang'uk'lemee cuna avqana ciga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hı'ç'ı'ğənasda. ¹¹ Veriğ qığevç'umee, mançine yıssyaxaalın ok' qooqqaa'a, ok'alın t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbışee k'eçe.

Siliys üvxiyne hək'ee

¹² Siliys ı'xı'yxəmee, sabır hı'ına insan nimee baxti-variy! K'anyaqqamee öörxi'yng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbıışıda ı'mı'r hevles. Allahee mana pay Vuc ikkananbıışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. ¹³ Siliys ı'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır ı'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pisde karbıışıka siliys ı'xəs eyxhe deş, Vuceedir vuşucar pisde karaka siliys ı'xı'yxənə deş. ¹⁴ Gırgın insanar cos ikkanne karbıışıncab siliys üvxi'yxə, mane karbıışın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. ¹⁵ Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'itq'ınxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana.

¹⁶ Zas vukkanan çocar, horan humoot'alcen! ¹⁷ Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyn vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. ¹⁸ Mang'vee ši qopkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, ši g'əvxü, Vuceeditxhınne karbıışın ts'eppiynbı hav'u.

Allahee eyhen g'ayxhı, man hı'iy

¹⁹ Zas vukkanan yızın çocar, hasre gırgıne insanaaşe k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda eeqecen, qəlasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen. ²⁰ İnsan qəlıkanang'a, mang'vee Allahıs ikkanan qotkun karbı ha'a deş. ²¹ Mançıl-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecen. Mançisse şu g'attivxhan ha'as vəəxə.

²² Allahee eyhençil saccu k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançin eyhenıd ha'as ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. ²³ Uvhuyn g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: ²⁴ Mana cuqacar ilyakkı, şaqana ark'ınmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan. ²⁵ Şavaayiy Allahna qopkuna, g'attivxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes.

²⁶ Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vuceede Allahna yəq' avquva qəöxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. ²⁷ Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbıış, adamer dena avxuynbıış

dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manbışda haa'ana, dyun-
yeyne mı'q'ı'ne işbışılqa ilydekkana.

2

Gırgınbı akaraba avqe

¹ Yızın çocar, nureene I'sa Masixhılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ikkan deş.

² Şu sabıyne cigeeqa, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalinbıyiy t'ubelib k'inəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalinçee ixheene. ³ Şu gıranın tanalinbı ali'ıyng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna ciga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybışeekar gyu'reva» uvheene, ⁴ şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, karaı'dəən fıkrınan haakimar xhinne qeebaxhe.

⁵ Zas vukkanan çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşinbı g'əvxü, manbışis geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paççahıyvalıa Vuc ikkanne gırgıng'us hevlesva. Məxüd Mang'vee kar deşinbışis ha'as. ⁶ Şumee kar deşda uleke alişşu. Nya'a, şu karnanbışe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabışeeka ts'its'aa'a? ⁷ Nya'a, manbışe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele?

⁸ Allahne Paççahıvaline Q'aanunee otk'un vod: «*Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne*». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. ⁹ Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. ¹⁰ Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hidya'a, gırgına mansançına bınah mang'us vob. ¹¹ «*Zina huma'ava*» Uvhuyng'ee «*Gimek'avad*» uvhuynniy. Ğu zina hidyı'ı, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinnecar eyxhe.

¹² Allahee insanar g'attivxhan haa'ane Q'aanunus sik'ı şu məhkameeqa ts'its'a'as. Mançil-allad ghalençe qı'ğəənçilqab, şu ha'ançilqab yugba fıkr hevle. ¹³ Rəhı'm hidyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıkaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan məhkama alğahas.

İmaniy işbı

¹⁴ Yızın çocar, şavaameecad «Zaqqa iman vodva» eyheme, çis sik'ınıd işbı hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdıne imanisse mana g'attixhan ha'as əxəyee?

¹⁵ İlyaake, vuşde çocuqayee, yiçuyqayee tanalqa alya'aniy

otxhanan kar deşxhee, ¹⁶ şunad manbışis ıkkanne karbışın nencad hidevu, manbışik'le «Nişinacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışis hucoona hiyxhar? ¹⁷ İmanıd həməxüdüd vod, şoqa mançis sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'uyın xhinne eyxhe.

¹⁸ Vuşde şavussemedcad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'ıyn işbı». Vasse yiğın iman mançis sik'ıyn işbı dena hagvas əxəsinne? Yızın imanıd yizde işbıdcad hagvas. ¹⁹ Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manıd yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cinaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançisıb zeze ooxhana.

²⁰ Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'ıyn işbı denan iman nişiscad kararı'dəəva ats'anne? ²¹ Yişda dek eyxheene İbrıhımeə, cuna dix I'saq' q'urbanbı allya'ane cigalqa gıxhxımeə dışdıy, Allahee mana qorkunava uvhu? ²² Vak'le g'ecen, mang'un işbıyiy iman sanaşçike cureedaxhxhe deş. Mang'une işbışe, mang'un iman hək'en ıxhay hagu. ²³ Məxüdü Muq'addasne Otk'uneə otk'unin eyxhe: «*İbrıhımeə Allahee uvhuynçılqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a*». İbrıhımık'led Allahna hambazva eyhe. ²⁴ Şok'lecad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'iyne işbışıkıkar çıkana qorkuna eyxhe.

²⁵ Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qiyelee'e. Məng'ee izrailybışe g'axuvuyınbışis aaxvasda ciga huvu, manbı menecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u*. Nya'a mana, mane yice hav'uyne işil-alla dışdıy qorkuna hı'sab heyı'?

²⁶ Nəxdıy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çis sik'ıyn işbı dena qek'a.

3

Mizene hək'ee

¹ Yızın çocar, şoqa geəb məəllimar mooxhecen. Şok'le ats'an, şı, məəllimaaşə geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. ² Yişde gırgıng'vee gellesde işbışee bınah haa'a. Şavaayiy cuvab eyheng'a bınah hıdyaa'a, mana mu'mun, cussecar vuc xile aqqas əxəna insan vor.

³ Balkanaaşə şı eyhen he'ecenva, şı mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile qiyğab şı mana şas vukkanne

* **2:25** 2:25 Allahee cos helesva uvhuyn cigabı İzrailybışe aqqımeə, manbı qabı hıviyxharanbı İyerixon eyhene şaharısqa. Manbışe şahareeqa q'öyre caasus g'ixele. Raxav eyhene zəiyfee manbı şaharne ç'ak'ınbışile dyugul haa'a. Mana şahar İzrailybışe avqumee, mane zəiyfaykiy məng'ı'ne k'anenbışik soot'a deş. Manbı qiyğa İzrailyne milletil ulyookka.

suralqa alivk'ar haa'a. ⁴ İlyaaqe, nimee xədn gamı ixheeyid, nimee ç'ak'ın mıtısbı e'eeyid, man ar ulyorzu-lyung'vee k'inne ruluka, cus ıkkanne suralqa he'ekka. ⁵ Mizenıd həməxüd ha'a, tanan sa k'inin sura ixheeyid, çincab vuc geeb xəbna xhinne haagva. İlyaaqende, sa k'inne ts'ünqün bıdırın ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. ⁶ Mizib ts'acab vobna. Miz canane əzaabışde əree nekke qopkuvalla deşin əzaa vod. Mançin insan bıdırra əqə'əna. Mana cehinnyamıke g'ooxha, qiyğab mançin ı'mı'rcab gyooxhan ha'a.

⁷ Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaaşısse saq'vana'as əxənbı. ⁸ Miz saq'vana'asmee insanaaşıne neng'ussecab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'u vob.

⁹ Şi mane mizeka yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısıb bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın? ¹⁰ Sa ghalençecab şukurub, bed-düəyib qığəna. Yızın çocar, məxüd ixhes ıkkən deş. ¹¹ Sa xhyan ı'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ılqəç'ennexhe? ¹² Yızın çocar, inciliyne yivesse zeytun, tayangıssəb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxdıd, sa xhyan ı'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan ı'lqəən deşxhe.

Xəənçəna k'orana ək'el

¹³ Vuşde yı'q'nee, k'orana ək'elynanayiy k'oran ats'alynana vornane? Vuceedar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne ı'mreeka, vucee hı'iyın yugun işbı k'orane ək'elika hı'ıva hagvecen. ¹⁴ De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyvalla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüd hor ha'a. ¹⁵ Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anıkəna vob. ¹⁶ Nyaabiy insanaaşə conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pisvalyby eyxhe.

¹⁷ Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttına, sıç'dekvana, g'üvənana, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaqqana, aq'vasın hıdyana vorna. ¹⁸ İnsanaaşın uğoodıybiyiy duşmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışe qiyğad qopkuvalın şagav sa'a.

4

Dyunyeykana hambaziyvalla, Allahikana duşmaniyvalla vob

¹ Nençene şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa al-dapxın-g'adapxınıy bı eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışıke dişde vod? ² Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xilel qa'as dæxæmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xilel qa'as dæxæmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hideqqava, şoqa man kar deş. ³ Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefike, pıde işbışis heqqava hıdele.

⁴ Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyunyeykana hambaziyvalla, Allahikana duşmaniyvalla vobna? İne dyunyeyka hambaziyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a. ⁵ Sayıd şosqa hêmæxüdmæde qöö, Muq'addasne Otk'unee hêmæxüdcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas rı'h huvu? Mang'us şi vukkan vuxhal-alla, Mana ööræxæ deş şi Cule ğayrı mering'us ı'bæodat ha'amee». ⁶ Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançıl-allad Muq'addasne Otk'unee inæxüd eyhe:

*«Allahee cocab co axtıba
vukkekkanbışda yəq q'ats'aak'van,
Cocab co axtıba vukdekkanbışismee
Cuna yugvalla haagva».*

⁷ Mançıl-allab Allahee eyhençiqa gyuv'ur-oza qeepxhe, iblisis ikkanan hıma'a, manke iblisis şoke hixvasın. ⁸ Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qixhes. Bınahnanbı, xileppi hoğle, Allahne yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'bı mætte'e. ⁹ Aq'vabı qe'e, ak'avqe, gyaaşe! Hasre vuşun æqæna gyaaşuyıqca, şadvallab derdıqca savk'lece. ¹⁰ Ræbbine ögil haaq'vıre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as.

¹¹ Çocar, sana-sang'une hæk'ee pısın immeyhe. Şavaayiy çocune hæk'ee pısın eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, mæxring'vee Q'aanunub pıs haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe. ¹² Q'aanun Huvunar, Haakımır sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attivxhan haa'asıb vææxæna saccu Mana vor. Gu vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a?

Umud valqa deş, Allahılqa hee'e

¹³ Həşde məxüd eyhenbişe k'ırı alixxhecen: «G'inyayee, g'iyqayee şı sa neneme şahareeqa hapk'ın, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as». ¹⁴ Mançılqa axvee, şok'le g'iyqa vuk'lelqa hucoome qales ats'ad deş. Yişda i'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne boğak akar. ¹⁵ Mançilesa şu eyhe: «Rəbbis ikkiykınee, hidyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». ¹⁶ Həşdemee şu, gırgın vuşde xiledın xhinne, gırgın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod. ¹⁷ Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ıkkanna ats'a, yicid hidya'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5

Karnanbişilqa hixhar he'e

¹ Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbişil-alla hülöobəxə gyaaşe. ² Vuşun kar qı'çıyn, tanalqa alya'anbıd guvayn otxhun. ³ Vuşun k'inəəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mançilin pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, mançin şu ts'ayin xhinne gyooxhan haa'as. Q'iyaaatın yiğ qadı hiyxhar vod, şumee kar sı'iyke aats'e deş. ⁴ Şu vuşun cigabı qiyşalanbişis hək' quvu deş. Həşde mançin vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a. Xəybişde Xəring'uk'le Rəbbik'le qiviyşalanbı hülöobəxə gyaaşuy g'ayxhiyn. ⁵ Şu ç'iyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ıkkannanbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde həyvanaaşe xhinne otxhuniy otxhun. ⁶ Şu şok sidet'uyne qorkung'üne, hıdı'yıncad kar gardanaqa gıxhxı, mana gik'u.

Sabırka vuxhe

⁷ Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırkı he'e. İlyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee gıranın şagav aleylesmee nimee sabırkayiy eyxhe. Mana tsuvuliyıd yuxhxhaniyıd gyoğiybı ixhesmee, sabırile g'e'exhxa deş. ⁸ Şunab sabırka, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qariy k'ane qıxha vod. ⁹ Yızın çocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena hımaa'a. Yişda Haakim qalesın yiğıd k'ane qıxha vod.

¹⁰ Yızın çocar, Rəbbine doyule yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, əq'übabişis ööpxü, sabır hı'iy xət qıxhe. ¹¹ Şı baxtivararva ööpxürıynbişik'le eyhe. Şok'le Əyı'b peyğambarne sabırəne hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbe nekke qiyğa mang'us xayır-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla məxüd ha'a.

K'in g'tmiysar

¹² Yızın çocar, mısacad xəəlqan, ç'iyelqan nişilycad-alla k'ın g'imiyсар. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançil-alla Allahıke cuvab alyaat'as.

Düəyna guc

¹³ Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi qəpqe. ¹⁴ Şoqa ık'arna vorxhee, iman ha'anbişde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbişed Rəbbine doyule düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. ¹⁵ İmanıka hav'uyne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbe mana g'elil qa'asda. Ik'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahıler ilyheç'esda. ¹⁶ Sana-sang'uk'le şu hı'iyın bınahbı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeepxhecenva. Qorkung'une düəysse geed kar ha'as əxə. ¹⁷ İlyas peyğambarır şına xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'eençe gyoğiy mexhecenva düə haa'a. Mançile qiyğa xhebble sennayiy yixhıble vazna gyoğiy eyxhe deş. ¹⁸ Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybışe gyoğiy gyoğa'a, ç'iyeynıd kar aleylya'a.

¹⁹ Yızın çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'le sark'ılee, şunar mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, ²⁰ manke şok'le ats'axxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'ı, geedne bınahbışike havacı.